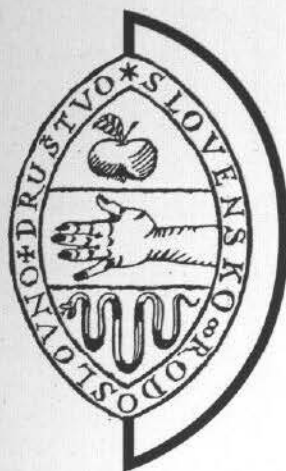
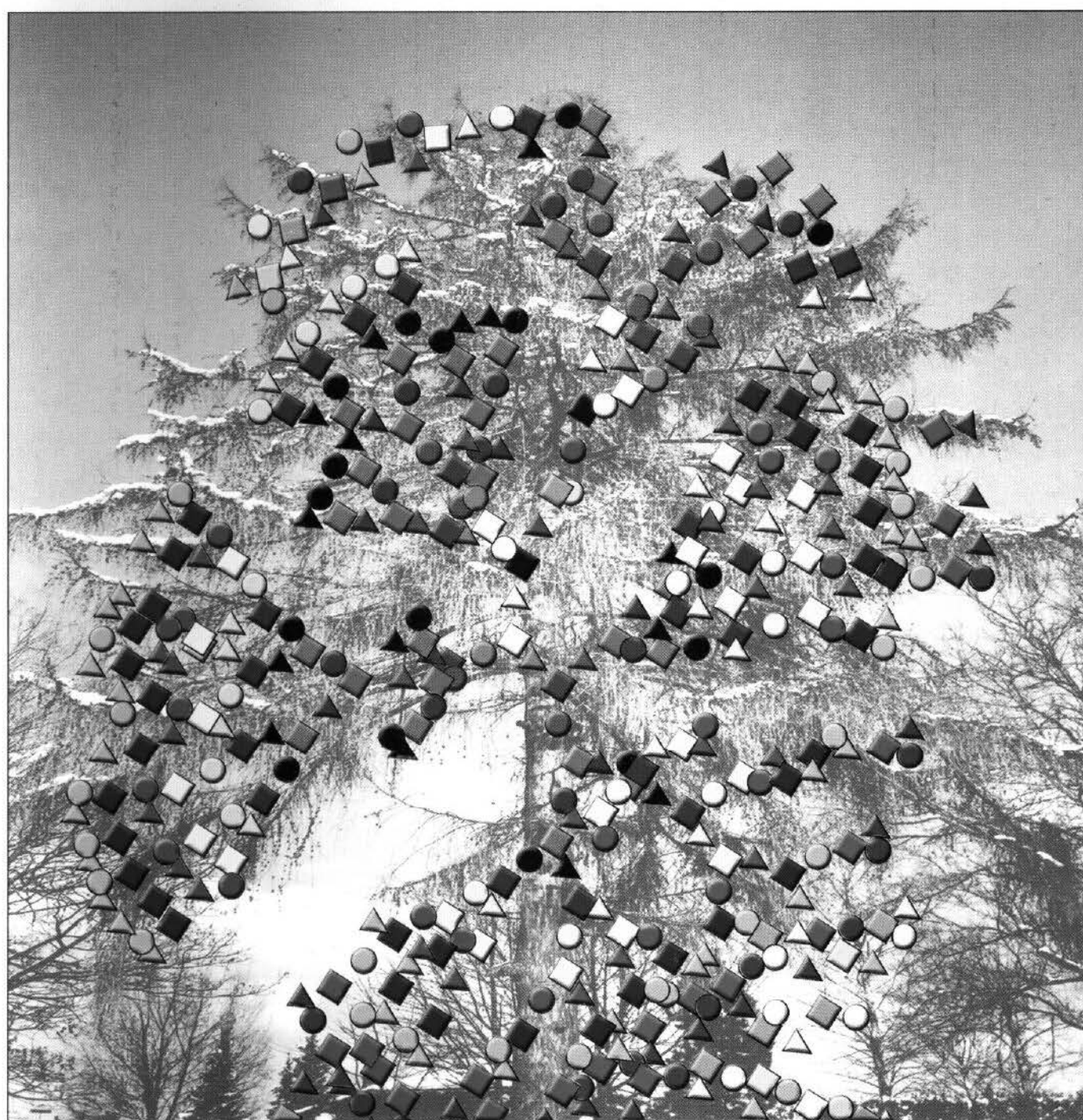

Časopis
slovenskega
rodoslovnega
društva

Letnik 8
številka 4
december 2001

REVERSA

Kazalo

Uvodnik	3	Andrej Mrvar	
Liselotte Artel in Jurij Šilc		Priprava slik in iskanje zanimivih vzorcev porok v rodovniku s programom PAJEK	32
Rekonstrukcija statusa animarum župnije Šmartno pod Šmarno goro za leto 1754	4	Dagmar Slekovec	
Jurij Šilc		Ali jih kdo pozna	33
Tacenske sodarske rodbine	13	Ivan Grčar	
Jurij Zalokar		Dvakrat pokopan in še živ	37
O poreklu Franca Pavla Kosa (1772-1839), lastnika Kosove graščine na Jesenicah	20	Tino Mamič	
Peter Hawlina		Kako spodbuditi otroka za rodoslovje	38
Prenos arhivskega gradiva na sodobne medije	21	Dnevnik Olge Rudež Kosler	38
Mag. Janez Toplišek		Kaj delamo	
O izvoru priimka Toplišek	22	Cveto Florijan Stanislav Lukežič in Marija Darinka - Marinka Lukežič r. Koren	39
Vasja Predan		Aleja zaslužnih (Ema Goričan in Tone Kos)	
Nepozaben izlet Kraigherjevega rodu	25	Rafael Ogrin	39
Mitja Rosina		Odmev (Pavel Smolej)	
Kratka zgodovina rodovine Kraigher	26	Genealoško raziskovanje prednikov najdenčkov - rejencev	40
Ana Florjančič		Tiny Tafel	41
Ali je kaj zanimivega za rodoslovce v starološki župnijski knjižnici?	27	Peter Hawlina	
Peter Hawlina		Rekorderji	43
Klevevški grb	28	RAziskovalski STiki - RAST	44
Mag. Janez Toplišek		Novi člani	44
Zakaj se nova verzija programa Brother's Keeper tako počasi uveljavlja?	29	Poročila o delu	44
Alojz Osrajnik		Koledar društvenih prireditev	45
Veliki prikazi s programom BK6	31	Peter Hawlina	
Peter Hawlina		Rodoslovna konferenca	45
Nekaj dodatkov k programu PAJEK	31	Ema Goričan	
Vladimir Batagelj		Rodoslovni dogodek na Vrhniki	46
Tiskanje slik, pripravljenih s programom PAJEK	31		

Uvodnik

Zadnje letošnje številko so napolnili prispevki ljubiteljev. To ni rezultat 'politike uredništva'. Saj smo do sedaj skoraj v vsaki številki skušali objaviti vsaj en prispevek priznanih poznavalcev različnih področij, ki so bolj ali manj blizu zanimanju rodoslovcev. Ljubiteljski prispevki v tej številki so toliko bolj upravičeni, ker so se v posebni številki, ki je nastala z objavo predavanj na prvi mednarodni konferenci, nabrali pretežno prispevki strokovnjakov.

Razveseljivo je prav to, da se vedno več ljubiteljskih raziskovalcev loteva tem, ki jih lahko brez oklevanja uvrstimo v društveno glasilo. To je dokaz, da med ljubitelji narašča veselje do preseganja lastnih interesov.

Pri našem delovanju smo na več načinov dokazali tudi pripravljenost za ljubiteljsko raziskovalno delo, ki ni ozko omejeno na rodoslovje. Večkrat smo že slišali, da med pomožne zgodovinske vede ne spada samo rodoslovje, temveč še cel kup drugih ved in veščin. Povezanost rodoslovja z drugimi vedami in naš pogum, da se z njimi soočamo, smo manifestirali s prispevki in projekti, povezanimi z zgodovino, domoznanstvom, grboslovjem, zastavoslovjem, listinami, pečati, pisavami in marsičem drugim. V tej številki se skušamo dotakniti področja numizmatike. Z našim početjem največkrat nismo nameravali nastopati znanstveno. Nemara smo predvsem želeli s svojimi izzivi prebuditi reakcijo strokovnjakov in le poredko nam je to tudi uspelo. Vseeno pa so bili že naši izzivi večkrat deležni priznanja strokovnjakov.

Včasih je videti, da je naše delo bolj poznano v tujini kot v domovini. Letošnja mednarodna rodoslovna konferenca je to več kot dokazala. Vse bolj se uveljavlja tudi mednarodni projekt - primerjalna predstavitev ozemeljskih posesti freisinške škofije, znana pod imenom Zamorc s krono.

Delujemo sicer brez trdnih načrtov, brez 'aparata', brez formalnega prevzemanja odgovornosti, predvsem pa brez plačila za svoje delo. Tudi vabljeni predavatelji nam za svojo udeležbo in objavljanje prispevkov niso zaračunavali honorarjev. Včasih se nam zdi, da bi bil že skrajni čas, da s tako zastojkarsko prakso prenehamo. Za zdaj še ni videti, da bo v tem pogledu kaj kmalu prišlo do bistvenih sprememb.

V tem smislu naj izzveni tudi letošnja praznična voščilnica: Kar tako naprej v leto 2002!

DREVESA

ISSN 1318-6221

Leto 8, številka 4, december 2001

Časopis Drevesa izdaja Slovensko rodoslovno društvo.

Vse pravice pridržane. Ponatis prispevkov je možen samo po dogovoru z uredništvom.

Urednik: Peter Hawlina

Lektoriral: Milan Govekar

Slika na naslovni strani: Ostro oko bralca najbrž ni spregledalo, da smo za naslovnico vsake zadnje številke v letu uporabili motiv, ki je vsaj malo spominjal na božično drevesce, ki ga je krasila mladenka. Letos je ta mladenka skrita v osrednjem zlatem krogu.

Teh. ureditev in grafična priprava: GApr design, Ljubljana

Tisk: Embalažno grafični servis, Trata - Škofja Loka

Naklada: 500 izvodov

Naslov: Lipica 7, 4220 Škofja Loka, Slovenija

e-naslov: srd@guest.arnes.si

Rekonstrukcija statusa animarum župnije Šmartno pod Šmarno goro za leto 1754

Liselotte Artel in Jurij Šilc

V sestavku govorimo o prebivalcih predjožefinske župnije Šmartno pod Šmarno goro. Odgovarjamo na vprašanja: koliko jih je bilo in kakšni ljudje so živeli tu za časa cesarice Marije Terezije? Kolikšna je bila njihova starost, kakšen je bil njihov socialni položaj, kako so se imenovali, ...? Da smo lahko odgovorili na ta vprašanja, smo morali pravzaprav izdelati 'status animarum' za sredino 18. stol.

Predjožefinska župnija sv. Martina

Prva cerkev sv. Martina v Šmartnu pod Šmarno goro se omenja v začetku 12. stol., ko ji je, kot eni izmed cerkva smleških vitezov, pripoznana krstna in pogrebna pravica. Patronat nad župnijo je bil konec 14. stol. v rokah arhidiakonov Kranjske in Slovenske Marke. Kmalu po ustanovitvi ljubljanske škofije pa je prešla župnija pod jurisdikcijo ljubljanskega škofa. To se je bržkone zgodilo že pod škofom Žigo Lambergom, med leti 1463 in 1488. Župnija je bil takrat ozemeljsko precej manjša, obsegala je le celotno vas Šmartno pod Šmarno goro in delno tudi Gameljne. Prav pristojnost nad gameljskimi vasmi je bila zelo nedorečena: šmarski vikarji so tu opravljali dušebrižništvo, vodiški župnik pa je pobiral stolnino. Zato so leta 1670 vzklihi spori med šmarskim vikarjem Markom Lušinom in vodiškim župnikom Janezom Mihaelom Dergiom, ki so bili dokončno rešeni šele z jožefinskimi reformami dobrih sto let pozneje.

Ker so se matične knjige (krstna knjiga, poročna knjiga, knjiga umrlih) za Gameljne vodile v Šmartnu in ne v Vodicah, je torej z rodoslovnega vidika¹ predjožefinska župnija Šmartno pod Šmarno goro de facto obsegala naslednje vasi: Šmartno pod Šmarno goro, Zgornje Gameljne, Srednje Gameljne in Spodnje Gameljne.

Status animarum

Status animarum² (v prevodu *stanje duš*) je cerkvena knjiga, ki je nastala iz t. i. knjige velikonočnega izpraševanja. Status animarum (imenovan tudi Knjiga župljanov) se je v naših krajih začel pogosteje pisati po letu 1750. Elementi vpisa pri posameznem gospodinjstvu so bili zelo sumarni: kraj in številka, kateremu gospostvu je bil gospodar podložen (*dominium*), hišno domače ime (*vulgare nomen* oz. *vulgo*), ime in priimek gospodarja, žene in drugih družinskih članov, tudi služineadi ipd. Za rodoslovne raziskave je status animarum dragocen vir podatkov, zlasti takrat, ko je v kraju vee oseb z istim imenom in priimkom, tako da je zelo težko ugotoviti njihovo istovetnost. Ker so iz te knjige razvidne tudi starejše hišne številke in hišna domaea imena, pomeni status animarum dragocen rodoslovni pripomoček. Žal je za župnijo Šmartno pod Šmarno goro ohranjen le novejši status animarum iz leta 1922.³ Da bi olajšali rodoslovne raziskave v tej župniji, smo se lotili rekonstrukcije statusa animarum za sredino 18. stol. Pri tem smo se opirali predvsem na t. i. praštetje,⁴ ki je bilo v naši župniji opravljeno (prejkone julija) 1754.

Praštetje leta 1754

Sredi 18. stol. je državna oblast začela z večjim ali manjšim uspehom ugotavljati število prebivalstva, njegovo strukturo in gibanje. Pravi pogoji za poskus splošnega štetja prebivalstva so bili dani šele s Haugwitzovo upravno reformo po letu 1747. Do štetja prebivalstva je prišlo, ker je hotela državna uprava dobiti splošen pregled o prebivalstvu, obenem pa potrebne podatke za reforme cesarice Marije Terezije – med njimi tudi reforme na področju vojaškega nabornega sistema. Že leta 1753 je prišel na vrsto načrt, da bi breme novačenja enakomerno porazdelili med vse dežele. Najvišji reskript 13. oktobra 1753 je odredil za avstrijske dežele, naj župniki in župni upravitelji pošljejo svojim ordinarijem sezname vseh svojih župljanov in sicer takoj, pozneje pa konec vsakega vojaškega leta, ordinariji naj pa posredujejo podatke deželniim vladam in te dalje na dvor. Pri tem naj se razlikujejo komunikanti (verniki, ki prejemajo obhajilo, starost nad 12 let), za verski pouk sposobna mladina (starost 7–12 let) in nedorasla mladina; pri vsaki osebi naj se pa navede spol, starost in tudi družbeni položaj, ne da bi bil pojem družbenega položaja točneje opredeljen. Razpisano je bilo torej prvo splošno štetje prebivalstva – razen za ogrske dežele. Nekateri župniki in upravitelji so izdelali svoje sezname že leta 1753, v celoti pa je bilo štetje po mnogih urgencah opravljeno šele leta 1755. Pri popisu so župniki, ki so beležili tudi socialni položaj prebivalstva, reševali to vprašanje vsakdo po svoje, vendar je mogoče na podlagi podatkov grupirati prebivalstvo v kmete, kajzarje, gostače, posle in pripadnike neagrarnih poklicev. Župnijo Šmartno pod Šmarno goro je v celoti popisal tukajšnji vikar Simon Cigole (* 1696, † 1773). Takrat je župnija obsegala vasi Šmartno pod Šmarno goro, Zgornje Gameljne, Srednje Gameljne in Spodnje Gameljne. Cigoletov popis prebivalstva podajamo v originalu (z razrešenimi priimki v oglatem oklepaju) predvsem zaradi zapisa priimkov, ki so lahko v veliko pomoč pri branju župnijskih matičnih knjig.

Beschreibung derren der Pfarr S. Martin unter Großkallenberg in Hertzogthumb Krain Laybacherischer Diocese eingepfarrten Seelen eines jeden individual Orths nach denen darin befindlichen Dominijs mit Namb, Geschlecht und Alter.

Dorff S. Martin unter Kallenberg

Herrschaft Görtschach

Gregor Kneß [Knez] Bauer 63, sein Weib Eva 30, die Tochter Margareth 4, Gertrud ½, Sim on der Knecht 22, der Hanß 19, der Urban 24, die Haußmagd Mina 20, die Elisabeth auch 20, die Kuhhalterin Gertrud 14 Jahre alt. Inwohner Martin Kneß [Knez] 53, sein Weib 50, der Sohn Georg 23, die Haußmagd Mina 20, Kuhhalterin 8 Jahr alt. Item Andreaß Zidiunnig [Cedilnik] Inwohner 40, sein Weib Magdalena 36, Andreaß der Sohn 12, Blasius 8, Valentin ist 1 Jahr alt. 20

Urban Kouatz [Kovač] Bauer ist 60, sein Weib 56, der verhaurate Sohn Adam 25, sein Weib Gertrud 23, deren Sohn Joseph 1, die Tochter Miza 2, deßen Bruder Georg 20, die Dienstmagd Helena 30, Primuß der Kuhhalter 18, Rindtshirterin Elisabeth 12 Jahr alt. Inwohner Georg Pottokher [Potokar] 42, sein Weib Katharina 46, Georg der Sohn 10 Jahr alt. 13

Jacob Pipan [Pipan] Bauer ist 60, sein Weib 50, deren Sohn Blasius 33, Lorenz 18, Andreaß 13, die Tochter Dorothea 22 Jahr alt. Inwohner Thomas Vrbitzer [Vrbičar] 45, sein Weib Agnes ist 50 Jahr alt. 8

Michäel Klobukh [Klobuk] ist 40, deßen Weib 30, die Töchter Miza 10, Urschel 8, Elisabeth 4, Apolonia 1 Jahr alt, Blasius deßen Bruder 60, der Knecht Thomaß 20, Michäel 16, Magd Mina 17. Inwohner Lucaß **Robida** [Robida] 60, sein Weib Gertraud auch 60. Item Lucaß **Offner** [Hafner] Inwohner 30, sein Weib Mina 28, deren Tochter Mina 2. Item Inwohner Matheuß **Mikhel** [Mikel] 30, Mina sein Weib 26, Barbara die Tochter ist 1 Jahr alt. 18

Lucaß **Dolliner** [Dolinar] Bauer ist 44, sein Weib Mina 40, die Töchter Apolonia 18, die Urschel 8, die Miza 3 Jahr alt. Inwohner Georg **Dolliner** [Dolinar] ist 42, Mina sein Weib 33, der Sohn Casper 10, Jacob 6, Alexius 4, Joannes 1 Jahr alt, item die Tochter Agnes 7. 12

Georg **Premikh** [Premk] Bauer ist 50, sein Weib Eua 60, der Sohn Oßwald 28, Theresia die Tochter 22, die Dienstmagd Agatha 17 Jahr alt. 5

Mathias **Fojan** [Fujan] Kaischler ist 40, sein Weib Elisabeth 33, Theresia die Tochter 3, die Dienstmagd Apolonia 15 Jahr alt. Matheuß **Zidiunig** [Cedilnik] 50, sein Weib Urschel ist auch 50, die Töchter Urschel 18, Casper der Sohn 16, Lucaß 6, Helena die Tochter 3 Jahr alt. 10

Bartholme **Dolliner** [Dolinar] Kaischler ist 28, Gertraud sein Weib 24, Urschel die Tochter 6 Jahr alt. 3

Michäel **Mikhel** [Mikel] Kaischler ist 60, sein Weib Urschel auch 60, der verhaurathe Sohn Georg 32, sein Weib Dorothea 34, Andreaß deren Sohn 8, Simon 6, Helena die Tochter 2 Jahr alt. 7

Urschel **Knäpitschin** [Knapič] Wittib ist 46, ihr Sohn Gregor 15 Jahr alt. 2

Valentin **Mikhel** [Mikel] Kaischler ist 27, sein Weib Margareth 28, der Sohn Joseph 7, die Töchter Agneß 6, die Miza 2 Jahr alt. 5

Mathiaß **Peterlin** [Peterlin] Kaischler ist 40, sein Weib Urschel 30, die Mutter Dorothea 70, die Tochter Mariana 13 Jahr alt. 4

Jurij **Wohinz** [Bohinc] Kaischler 46, sein Weib 59 und die Tochter Urschel ist 26 Jahr alt. 3

Anton **Fojan** [Fujan] Kaischler ist 46, sein Weib Mina 40, die Töchter Mina 8, Margareth 2 Jahr alt. 4

Hanß **Kottnigk** [Kotnik] Kaischler ist 60, sein Weib Elisabeth 50. Inwohner Gregor **Dolliner** [Dolinar] 32, sein Weib Mina 26, Sebastian der Sohn 1, Kindtswartherin 7 Jahr alt. 6

Adam **Inglitsch** [Inglič] Kaischler ist 60, deßen Sex Ehes Weib Eua 40. Inwohner Lorenz **Klobukh** [Klobuk] 22, sein Weib Helena 18, deßen Kuhhalter Paul 10. Item Wolfgang **Peterlin** [Peterlin] 24, sein Weib 22, Anton der Sohn 1 Jahr alt. 8

Fürstlicher Pfalz zu Laybach Unterthan

Johan **Jerraß** [Jeras] Bauer ist 40, sein Weib 27, die Töchter Agneß 9, Lucia 1, Achatius der Knecht 17, die Dienstmagd Theresia 18, Thomaß der Viehhirt 13 Jahr alt. 7

Inwohner Paul **Klinz** [Klinc] ist 40, sein Weib Helena 50 Jahr alt. Item Inwohner Georg **Seiz** [Zajc] 50, sein Weib Margareth 40, Joannes der Sohn 6, die Tochter Gertrud 3 Jahr alt. 6

Georg **Fojan** [Fujan] Kaischler ist 50, sein Weib Mina 40, Thomaß der Sohn 11, Georg 5. Töchter Mina 7, Agnes 1. Der Inwohner Joannes **Tratnigkh** [Tratnik] 30 Jahr alt. 7

Unterthan des Löb. Thurmcapitel in Laybach

Franz **Allesch** [Aleš] Bauer ist 42, sein Weib Mina 32, sein Muetter Margareth 80, sein Sohn Michael 15, Mattheus 12, Primuß 10, Casper 2, Mathiaß ½, Dienstmensch 26 Jahr alt. 9

Pfarrhofliche Unterthan alda

Thomaß **Turkh** [Turk] Bauer ist 60, sein Weib Elisabeth 50, die Söhn Gregor 19, Blasius 15, Franz 11, Caspar 2, die Dienstmagd Theresia 24 Jahr alt. 7

Lucaß **Knapitsch** [Knapič] Inwohner ist 36, sein Weib Gertraud auch 36, die Tochter Urschel 11 Jahr alt. 3

Georg **Pipan** [Pipan] Bauer ist 46, sein Weib Urschel 42, der Sohn Lucaß 22, Thomaß 19, die Tochter Helena 17 Jahr alt. 5

Helena **Koßmatzin** [Kosmač] Wittib Bäuerin 39, der Sohn Joseph 13, Töchter Gertraud 8, Elisabeth 5, Urschel 2, der Knecht Blasius 20, Haußmagd auch 20 Jahr alt. 7

Georg **Zeßen** [Česen] Inwohner ist 50, Agneß sein Weib 44, Thomaß der Sohn 20, Theresia die Tochter 22, Helena 9, Urschel 3. Item Inwohner Simon **Klobukh** [Klobuk] 50 und Urschel **Jeraßin** [Jeras] Wittib 56 Jahr alt. 8

Lucaß **Reibol** [Rebol] Meßner 60, sein Sohn Paul der Heuwarth 30, sein Weib 26, ihr Sohn Matheuß 1 Jahr, Bartholmae Hirt 13. 5

Im Pfarrhof

M. Rdg. Dnus Joannes **Laurin** [Lavrin] Subsidiarius 36, Matthias der Hauß Knecht 30, die Kochin 32, die Haußmagd 25, der Thomas 23. 5

Summa 197

Dorff Ober Gamling

Stüfft Landstrasz nur herrn Baron von Tauffer Unterthan

Matheuß **Reibol** [Rebol] Bauer 53, Magdalena sein Eheweib 35, der Sohn Blasius 20, Joannes 18, Franz 16, Elisabeth des Blasy Eheweib 17, Dienstmenger Urschel 16. Item Urschel 16, Margaretha Zuhtmädl 6, Halter 16. 10

Jury **Verhaunig** [Vrhovnik] Inwohner 50, Elisabeth sein Weib auch 50. Item Andreaß **Scheleßnikhar** [Železnikar] 40, sein Weib Agnes 40 Jahr alt. 4

Georg **Zidiunegkh** [Cedilnik] Bauer 50, Gertraud sein Weib 35, der Sohn Bartholme 9, Blasius 7, Töchter Agneß 17, Susana 14, Helena 13, Knecht Urban 15 Jahr alt. 8

Alexius **Schuster** [Šuštar] Kaischler 30, sein Weib Catharina 32, Sohn Peter 3 tag, Mina Tochter 2 Jahr alt. 4

Oßbald **Urshitz** [Uršič] Kaischler 30, Margareth sein Weib 28, Sohn Mathias 2, Mina Tochter in erstem Jahr alt. Eva **Wouschella** [Bovše] Wittib Inwohnerin Bettlerin 40, ihr Tochter Miza 6 Jahr alt. 6

Collegy Soc. Jesu in Laybach Unterhan

Matthias **Schuester** [Šuštar] Bauer 40, Mina sein Weib 25, Bartholme der Sohn 4, Jacob 1, Urschel Tochter 7, Casper Bruder 21, Dienstmagd Agnes 18, Hirt Fränzl 10 Jahr alt. 8

Anton **Dermastia** [Dermastja] Inwohner 30, sein Weib Dorothea 30, der Sohn Matheuß 9, Mina 4, Margareth 1. Thomaß **Urhounig** [Vrhovnik] Inwohner 36, Mina sein Weib 25, Andreaß Sohn 4, Gertraud 2 Jahr alt. 9

Guett Rruzin

Simon **Sirnigkh** [Sirnik] Bauer 40, Agneß sein Weib auch 40, Mina die Tochter 17, Jury Knecht 20, Halterin Helena 10. 5

Andreaß **Vidmayr** [Vidmar] Inwohner Wittber 50, sein Sohn Anton 12, die Tochter Margareth 15, Theresia 2, Gertraud **Kneßoukha** [Knez] Wittib Inwohnerin 50 Jahr alt. 5

Lucaß Koshiz [Kosec] Bauer 55, Miza sein Weib 40, Joseph der Sohn 17, Miza Tochter 20, Mina 13, Andreaß Halter 7 Jahr alt. 6

Jacob Schellesickhar [Železnikar] Kaischler 30, sein Weib Barbara 25, Frannzl Sohn 8, Oßwaldus 1 Jahr, Mina die Tochter 2, Helena sein Muetter 60. 6

Herrschaft Flödnikerische Unterthan

Gregor Thomshitz [Tomšič] Kaischler 40, Theresia sein Weib 25, Blasius der Sohn 5, Agnes die Tochter 5. 4

Andreaß Jesheegkh [Ježek] Inwohner 60, sein Weib Miza 45, der Sohn Joannes 5, Gertraud Tochter 9 Jahr alt. 4

Mathiaß Potokher [Potokar] Kaischler 40, sein Weib Mina auch 40 Jahr alt. 2

Statt Pfarr zu Stein

Lucaß Sallakher [Zalokar] Bauer 40 Jahr, sein Weib Urschel 30, der Sohn Mattheus in erstem Jahr, Mina die Tochter 9, Gertraud 6, Elisabeth 3, Mathiaß Knecht 15 Jahr alt. 7

Andreaß Koßmatz [Kosmač] Bauer 30, Magdalena sein Ehe-weib 24, Fränzl der Sohn 1 Jahr, die Dienstmagd 14, Mattheuß der Hirt 10 Jahr alt. 5

Valentino Mikhel [Mikel] Kaischler 23, sein Weib Gertraud 20. 2

Vrbán Allesch [Aleš] Kaischler 36, sein Weib Eva 30, Georg Sohn 6, Elisabeth 8, Theresia 6, Mina 1 Jahr alt. 6

Pfarr Kúrchen zu Zurkhlach Unterthan

Bartholme Peterlin [Peterlin] Bauer 50, Helena sein Weib auch 50, Primuß der Sohn 14, Thomaß 9, Urschel die Tochter 22, Knecht Valentin 25, Haußmagd Gertraud 17. 7

Jacob Puschel [Pušel] Inwohner 35, sein Weib Elisabeth 25, sein Sohn Mattheus 4, Miza 2, Polona 1, Thomaß **Ziucha** [Cjuha] Inwohner 28 Jahr alt. 6

Unter dem Beneficium S. Sebastianis in Crainburg

Thomaß Peterlin [Peterlin] Bauer 18, sein Weib Eva 25, sein Vatter Sebastian 58, d. Weib 35, deßen Sohn Sebastian 14, Georg 10, Tochter Margareth 8, Knecht Joannes 20, Elisabeth Haußmagd 16, Urschel 13, Inwohner Oßwaldus **Sirnighk** [Sirnik] 28, sein Weib Helena 25, deren Sohn Matheus in erstem Jahr. 13

Bartholma Syrnikh [Sirnik] Bauer 30, Apolonia sein Weib 28, Gregorius der Sohn 2, Georg sein Bruder 28, sein Tochter Miza ½, Mina Dienstmagd 20, Marina Hirtin 8 Jahr alt. 7

Nicolauß Peterlin [Peterlin] Inwohner des Bartholmn **Sirnighk** [Sirnik] ist alt 30, sein Weib Mina 28, Elisabeth Tochter 1 Jahr alt. 3

Allesh Koshiz [Kosec] Inwohner 60, sein Weib Eva 30, der Sohn Oßwald 7, Joseph 1, Agnes Tochter 3, Margareth 2 Jahr alt. ... 6

Thomaß Jeshikg [Ježek] Bauer 35, Gertraud sein Weib 34, Martin sein Sohn 6, Agneß 12, Mina 9, Susanna 3 und Helena 1 Jahr alt. 7

Allesh Podgorshikh [Podgoršek] Bauer 60, sein Weib Justina 40, Georg Sohn 26, Joannes 18, Magdalena Tochter 22, Theresia 14. 6

Inwohner Peter Ziucha [Cjuha] 36, Marina sein Weib 32, der Tochter Elisabeth 10, Margareth 4, Vrbán fil. 3 et Vrsula in erstem Jahr. 6

Hansche Vranz [Uran] Kaischler 44, Mina sein Weib 28, Mina der Tochter 1 Jahr alt. 3

Summa 165

Dorff Mitter Gamling

Stüft Freudentalische Unterthan

Urban Thombschiz [Tomšič] Bauer 50, Lucia sein Weib 40, Jurij Sohn 9, Thomaß 5, Catharina Tochter 18, Urschel 2, Andreaß Knecht 15, Peter **Gradishneg** [Gradišek] Inwohner 50, sein Weib Jera auch 50 Jahr alt. 9

Adam Zediunigk [Cedilnik] Bauer 80, Helena sein Weib 70, Sohn Georg 24, Margareth 20, Elisabeth 8 Jahr alt. 5

Peter Zediunigk [Cedilnik] Bauer 30, Helena sein Weib 25, Bruder Lucaß 20, Theresia Schwester 17, Barbara sein Tochter ½, Elisabeth Hirtin 15, Gertraud Kündtmädel 9. 7

Thomaß Maßkon [Maškon] Inwohner 60, Mina sein Weib 50 Jahr alt. 2

Stüft Michelstätterische Unterthan

Lucaß Koshiz [Kosec] Bauer 30, Mina sein Weib 36, Lucas deren Sohn 9, Jurij 5, Thomaß 1, Miza 2, sein Bruder Alexius 20 Jahr alt. 7

Peter Hubath [Hubad] Bauer 42, sein Weib Margareth 48, deßen Sohn Mathia 16, Joseph 6, Mina Tochter 22, Margareth 11, Urschel 8 Jahr alt. 7

Gurk Ruznigische Unterthan

Mina Lauritschtscha [Lavrič] Inwohnerin Wittib 36, Caspar, Sohn 10, Joseph 8, Helena, Tochter 6, Mina 2, Miza in erstem Jahr alt. 6

Marcus Koppitar [Kopitar] Kaischler 40, sein Weib Margareth 50, sein Sohn Lorenz 6, die Tochter Dorothea 4 Jahr alt. 4

Statt Pfarr zu Stein Unterthan

Martin Koschiz [Kosec] Bauer 50, Agnes sein Weib 50, Lucas Sohn 19, Georg 16, Mina die Tochter 18, Barbara 12, Agnes 8, Alexius Knecht 14, Thomaß **Lauriz** [Lavrič] Inwohner 40, Helena sein Weib 30, Sohn Michäel 2, Tochter Agnes 8 Jahr alt, Jurij **Jerako** [Jerko] Inwohner 40, Magdalena sein Weib 23, Sohn Anton 3, Gertraud sein Tochter 1 Jahr alt. 16

Joseph Kneß [Knez] Bauer 25, sein Weib Mina 20, die Tochter Helena 1 Jahr, Ambrosius **Peterlinzig** [Peterlin] Inwohner 60, Elisabeth sein Weib 50, sein Sohn Michael 10, Georg 7, Tochter Helena 2 Jahr alt. 8

Bürgerliche Spital Unterthan zu Laybach

Michael Lauriz [Lavrič] Bauer 44, Elisabeth sein Weib 49, Osbald der Sohn 13, Georg Haußknecht 25, Mina Dienstmensch 18, sein Muetter Elisabeth 60 Jahr alt. 6

Urban Lauriz [Lavrič] Bauer 30, Urschel sein Weib 30, Blasius sein Sohn 2, Andreaß in erstem, Matheus Bruder 25, Mathia Bruder 18, Schwester Mina 20, Magdalena sein Murtter 60 Jahr alt. 8

Herrschaft Flödnig

Matheus Jarz [Jarc] Bauer 40, Ursula sein Weib auch 40, Georg der Sohn 16, Sebastian 13, Michael 8, Agnes, Tochter 11, Mina 6, Miza 2, Joseph **Kmeth** [Kmet] Inwohner 50, sein Weib Urschel auch 50, der Sohn Michäil 24, Anton **Ziucha** [Cjuha] Inwohner 50, sein Weib Mina 44, Tochter Urschel 11 Jahr alt. 14

Beneficium St. Trinitatis in Laybach

Urban Schorgauz [Žorgovc] Bauer 40, Helena sein Weib 25, sein Tochter Eva 4, Helena in erstem Jahr, der Bruder Georg 50 Jahr alt. 5

Urban Peterlin [Peterlin] Bauer 40, Miza sein Weib 37, Antonius der Sohn 6, Michäil 4, Mina Tochter 9, der Vatter 70 Jahr alt. ... 6

Lucaß **Lampitsch** [Lampič] Bauer 50, sein Weib Barbara 45, Georg Sohn 14, Tochter Urschel 16, Mina 9, Gertrud 3, Knecht Martin 20, Gregor 36, Mathia 16, Dienstmencher Katharina 16, Mina 20. 11

Jurij **Uran** [Uran] Kaischler 30, sein Weib Urschel 32, Sohn Pael 5, Apolonia, Tochter 2, Mina in erstem Jahr. Schwester Elisabeth Inwohnerin 28. Item Mina ein Bettlerin 70 Jahr alt. 7

Michäil Grißler oder **Mehrher** [Merhar] Kaischler 60, sein Weib Agnes 36, Sohn Franz 15, Martin 2, Miza 7, Gertrud 5 Jahr alt. 6

Jerni **Ostanikh** [Ostaneč] Bauer 50, sein Weib Gertraud 40, Sohn Georg 21, Valentin 2, Miza Tochter 15, Apolonia 7 Jahr alt. 6

Mathiaß **Kretz** [Kreč] Bauer 50, sein Weib Gertrud 40, sein Sohn Georg 22, deßen Weib Mina 22, Brüder des Georg **Krez** [Kreč] Simon 15, Andreaß 9, Tochter 1 Jahr alt. 7

Martin **Kretz** [Kreč] Bauer 60, sein Weib Lucia 48, Sohn Simon 20, Knecht Anton 15, Helena Dienstmagd 20, Margareth Hirtin 14, Theresia Zuchtmädl 6. Inwohner Thomaß **Schelesenkher** [Železnikar] 25, sein Weib Mina 38, der Sohn Fränzel 2 Jahr alt. 10

Valentin **Maßkon** [Maškon] Kaischler 30, sein Weib Mina 30, Sohn Fränzl 1 Jahr, Tochter Mina 2, Kindt Mägd Agnes 10 Jahr alt. 5

Kürchen S. Andrea Unterthan alda

Casper **Wohinz** [Bohinc] Kaischler 40, Lucia sein Weib 38, Matthias der Sohn 10 Jahr alt. 3

Matthiaß **Korbitz** [Korbič] Meßner 68, sein Weib Urschel 60, der Sohn Michäel 30, sein Weib Mina 30, deßen Sohn Lucas 2 Jahr, Miza in erstem Jahr alt. 6

Summa 171

Dorff Unter Gämling

Stüfft Michelstätterische Unterthan

Valentin **Matschneg** [Maček] Bauer ist alt 50 Jahr, Barbara sein Weib auch 50, Lucaß Sohn 10 Jahr, Joseph Sohn 8, Thomaß 2, Helena Tochter 9, Urschel 6, Bruder Georg 30, Schwester 24. Inwohner Alexius **Matschig** [Maček] 30, Mina sein Weib auch 30, ihr Sohn Valentin 2 Jahr, Magdalena 2 Täg. 13

Lucaß **Jeschigk** [Ježek] Bauer alt 40 Jahr, sein Eheweib Elisabeth 40, Blasius der Sohn 16 Jahr, Joseph 11, Töchter Helena 14, Margareth 7 Jahr. 6

Jurij **Matschneg** [Maček] Bauer alt 25 Jahr, sein Weib Mina auch 25, Lucaß Sohn 1 Jahr, sein Schwester Mina 18, Helena 16. Knecht Nicolaus 20, Tochter Mina 2 Jahr. 7

Miza **Zerniukha** [Černivec] Wittib Bäuerin alt 52 Jahr, Simon Sohn 16, Tochter Eva 22 Jahr. 3

Marcus **Kallisch** [Kališ] Bauer alt 40 Jahr, Urschel sein Ehe-weib auch 40, Michael sein Sohn 18, Jacob 15, Alexius 6, Urschel die Tochter 12, Elisabeth 7, Mina 2, Haußmagd Theresia 20. Inwohner Lucaß **Gradischeg** [Gradišek] 44, Magdalena sein Weib 46. 11

Lucas **Klobuk** [Klobuk] Bauer alt 30 Jahr, sein Eheweib Urschel 20, der größere Knecht Urban 20 und kleinere Michael 15, Haußmagd Barbara 16, Hirt Urban 10. 6

Oßwalduß **Matzhneg** [Maček] Bauer 40, Elisabeth sein Eheweib auch 40, der Sohn 9 Jahr. 3

Herrschaft Flödnikerische Unterthan

Urban **Koßu** [Kozu] Kaischler 50 Jahr alt, sein Weib Helena 39, Thomaß der Sohn 20, Töchter Barbara 15, Eva 13, Gertraud 5.

Inwohner Gregor **Smole** [Smole] 45, sein Weib Magdalena 40, Miza Tochter 13, Gertrud 5, Urschel 2. Jacob **Ziucha** [Cjuha] Inwohner 46, sein Weib Mina 36, Georg Sohn 8, Jacob 2, Katharina Tochter 6 Jahr. 16

Aegidius **Fojan** [Fujan] Bauer 50, sein Weib auch 50 Jahr alt, sein Sohn 24, die Tochter Helena 20, Hirt Jacob 10 Jahr. 5

Haabacherische Unterthan

Peter **Schööschikh** [Šesek] Bauer 24, Urschel sein Weib 28 Jahr, Sohn Michäil der Sohn 1 Jahr, der Bruder Johannes 21, Haußknecht Simon 30, Magd Mina 15. Item sein Bruder Mathiaß 9 Jahr, Kinder Mensch Urschel 10. Jurij **Tobiaß** [Tobija] Inwohner 35, sein Weib Gertrud 34, die Muetter Urschel Wittib 66, Söhn Lucaß 9, Georg 7, Tochter Gertrud 5. Elisabeth **Kopatschkha** [Kopač] Inwohnerin 30 Jahr. 15

Stüfft Freudenthallische Unterthan

Joseph **Juraj** [Jeraj] Bauer alt 40 Jahr, sein Weib Helena auch 40, Valentin der Sohn 10, Katharina Tochter 20, Knecht Jurij 15.5

Primuß **Saggar** [Žagar] Käischler 28 Jahr alt, sein Weib Eva 20, Sohn Lucaß 5, Miza die Tochter ½ Jahr. 4

Georg **Meschan** [Mežan] Inwohner 50, Theresia sein Weib 30, Anton der Sohn 10 Jahr, Johannes in erstem Jahr. 4

Andreaß **Lapaine** [Lapajne] ein Schmid alt 35 Jahr, sein Weib Miza 30. 2

Gregor **Maschkhon** [Maškon] Kaischler 35, sein Weib 30, die Tochter Miza in erstem Jahr, Kindsmensch Gertrud 8 Jahr, item sein Sohn Peter 3 Jahr alt. 5

Unterthan unter die Statt Pfarr in Stein

Joseph **Vrantschiz** [Uran] Bauer 50 Jahr alt, sein Weib Apolonia 55, Urban der Sohn 24, Gertrud die Tochter 19, Peter Hirt 8 Jahr.5

Laurenz **Koman** [Koman] Bauer 60, sein Weib Dorothea 50 Jahr. Inwohner Marco **Jerco** [Jerko] 33, Elisabeth sein Weib 27, Eva Haußmagd 17 Jahr alt. 5

Allesch **Krammer** [Kramar] Bauer 40, sein Weib Helena 24, der Sohn Michael 7, Thomaß 3, Urschel Tochter 12, Theresia ½ Jahr alt. 5

Bürgerliche Spital Unterthan in Laybach

Paul **Schaggar** [Žagar] Bauer 30, sein Weib Mina 30, Georg der Sohn 5, Gertraud 9, Barbara 4, Mina ½, Haußknecht Lucaß 30, Magd Urschel 40, item die kleinere 15. Achatius **Schaggar** [Žagar] der Vatter Inwohner 60 Jahr alt. 10

Antonius **Schaggar** [Žagar] Bauer 30, Mina sein Weib 30, Georg der Sohn 2, Joseph ½, Urban Haußknecht 16, Haußmagd Lucia 18, Hirt 15, Miza Kindermensch 8. Mathiaß **Matschneg** [Maček] 40, Gertraud sein Weib 35, Tochter Mina 10, Urschel 5, Katharina 1 Jahr alt. 13

Hanß **Tobiaß** [Tobija] Inwohner 40, sein Weib Anna auch 40, Franz der erste Sohn 15 Jahr alt. 3

Lucaß **Gregorouz** [Gregorc] Inwohner 24, sein Weib Urschel 40 Jahr alt. 2

Primuß **Sarne** [Černe] Kaischler alt 50 Jahr, sein Weib Gertrud 35, Alexius 12, Vinzenz 10, Urschel die Tochter 3, Machael ein Bettler 70 Jahr alt. 6

Gurk Ruzing

Sebastian **Pernat** [Pirnat] Bauer 30, sein Weib Agneß 32, der Sohn Andreaß 12, Mathia 9, Bartholma 7, Agnes Tochter 2, Matheuß Knecht 30, der kleinere Primuß 20, Magd 17. Matheusch **Kayser** [Kajzer] Inwohner 20, Barbara sein Weib auch 20 Jahr alt. 11

S. Leonhart Kirchen Unterthan

Oßwaldus Jeraß [Jeras] Kaischler 35, sein Weib 30, Tochter Miza 1, das Kindmensch Gertraud 8. 4

Matteuß Jeraß [Jeras] Bauer 26 und sein Weib Helena alt 20 Jahr. Thomaß Martineg [Martinek] und sein Weib Urschel jeder 40 Jahr alt. Matheuß Schaggar [Žagar] Meßner 25, sein Mütter Urschel 50 Jahr alt. 6

Summa 176

Summa summarum 709

Simon Zigolle
Vic. Loci

To štetje je bilo podlaga prvemu poskusu bolj urejenega novačenja. V naslednjem letu je bilo šest tisoč rekrutov razporejenih že po njegovem izidu (na 150 hiš po en vojak). Poldrugo desetletje zatem je prišla bistvena sprememba v nabiranju novincev za vojsko. Pri novem sistemu rekrutacije je bilo potrebno vsakemu polku in vsaki kompaniji določiti ozemlje, od koder naj vpoklicuje novince. Ti naborni okraji so bili izhodišče poznejše nižje upravne in sodne razdelitve slovenskih dežel. Ker je uradnikov primanjkovalo, so naložili opravljanje poslov enemu od gospostev v njegovih mejah. Taka organizacija je bila teoretično sprejeta leta 1771, praktično pa opravljena v letu 1773 in pozneje. Župnija Šmartno pod Šmarno goro je bila tako dodeljena v naborni okraj Brdo pri Kranju, a je bila že leta 1785, ko nastopajo naborni okraji v popolnoma spremenjeni obliki, dodeljena nabornemu gospodstvu Goričane.⁵

Matične knjige 1685–1782

Kako natančno je bilo praštetje? V strokovni literaturi se sicer postavlja vprašanje, ali so štelci prebivalce na terenu ali so jih samo pozvali, da se pridejo javit, vendar lahko za Cigoletovo štetje v župniji Šmartno pod Šmarno goro z gotovostjo trdimo, da je štel na terenu. Rezultati so namreč zelo blizu resnici, kar potrjujejo tudi preverjanja v matičnih knjigah.⁶ Do najpogostejših napak je prihajalo pri starosti posameznikov, semtertja pa je bilo napačno tudi katero ime.

S pomočjo matičnih knjig smo uspeli dopolniti nekatera manjkajoča imena gospodarjevih žena, saj je včasih Cigole zapisal le *sei Weib* (= njegova žena). Pri mnogih ženah smo uspeli razrešiti tudi deklinacije priimke, ki jih je Cigole dosledno izpuščal.

Jožefinski kataster 1787

Gospodstva, ki so jim bili podložni prebivalci župnije, so v praštetju podana povsem natančno.

Večji problem pa je predstavljala rekonstrukcija hišnih števil, ki ob praštetju hišam še niso bile dodeljene.

Najstarejšo hišno oštevilčenje zasledimo v jožefinskem katastrskem operatu. Ta je nastal na osnovi patenta cesarja Jožefa II. z dne 20. aprila 1785. Delo pri vzpostavitvi novega katastrskega operata so naborna gospodstva začela z določitvijo mej katastrskih občin. Šmartno je bilo (skupaj s Tacnom) v eni, vse trije Gameljne pa v drugi katastrski občini. Operat za obe občini⁷ je bil izdelan leta 1787 in je med drugim zajemal tudi podatke o gospodstvu, okrožju, ime in priimek posestnika, hišno številko, občino in tekočo številko lastnika v okviru občine. Podatke o priimku posestnika in hišni številki so bili pri rekonstrukciji hiš iz praštetja nepogrešljivi in jih tudi navajamo v

skrajšani obliki. Priimku sledi originalni zapis priimka (ležeče v oglatem oklepaju) in hišna številka (v okroglem oklepaju).

Šmartno: Aleš [Allesch] (5, 7, 30, 39), Cedilnik [Zediunik] (20, 40), Čarman [Tschardon] (36), Dolinar [Dolliner] (1, 37), Fujan [Fujan] (18, 24), Inglič [Ingolitsch] (28), Jeras [Jerraß] (31, 38), Juvan [Juvan] (19), Knapič [Knappitsch] (33), Kosmač [Kosmatsch] (15, 29), Kovač [Kovatsch] (4, 6), Lampič [Lampitsch] (23), Mežnarija (2), Mikel [Mikl] (32, 34), Ovičaj [Oviatsch] (11, 12, 26), Peterlin [Peterlin] (27), Pipan [Pippan] (8, 10, 16), Premk [Premk] (13), Sever [Sever] (9, 22, 25), Šušteršič [Susterschütz] (21), Tomšič [Tomschitz] (35), Turk [Turk] (14, 17) in Župnišče (3).

Zgornje Gameljne: Aleš [Alesch] (24), Cigole [Zigolle] (28), Fujan [Fujan] (23), Geršič [Gerschütz] (10), Gradišek [Gradischek] (17), Ježek [Jeschek] (32), Kosec [Kosz] (7), Kosmač [Kosmatsch] (5), Peterlin [Peterlin] (14, 15, 16, 25, 26, 31), Podgoršek [Podgorschek] (12, 13, 18), Podjed [Potiet] (30), Rebol [Rewol] (9, 19, 20), Sirnik [Sirneck] (3, 4, 29), Štrukelj [Strukel] (27), Šuštar [Schuster] (8, 21, 22), Uršič [Urschitz] (2), Vrtačnik [Vertatschneck] (1, 11) in Zalokar [Salaker] (6).

Srednje Gameljne: Bernik [Pernik] (29), Bohinc [Vochinz] (25), Cedilnik [Zidiunek] (12, 15), Dolenc [Dolenz] (4), Geršič [Gerschütz] (14), Hafner [Hafner] (10), Hlad [Glah] (16), Jarc [Jrz] (9), Kališ [Kalisch] (23), Kmet [Kmeth] (20), Knez [Kneß] (17), Koncilja [Concilia] (13, 24), Kopitar [Kopitar] (22), Korbič [Korpitsch] (19), Kosec [Kosz] (26, 27), Lampič [Lampitsch] (18, 28), Lavrič [Lauritsch] (2, 11), Martinek [Martinek] (21), Maškon [Maschkon] (1), Ostanek [Ostane] (5), Peterlin [Peterlin] (3, 7), Žibert [Schivert] (6) in Žlehtner [Schlechtner] (8).

Spodnje Gameljne: Ahlin [Achlin] (8), Cedilnik [Zediunek] (4), Črnivec [Tscherniutz] (26), Dečman [Detschmann] (16), Fajdiga [Faidiga] (28), Fujan [Fujan] (32), Jeras [Jerras] (6, 10, 30), Jeršin [Jerschin] (14), Ježek [Jeschek] (3, 17, 18), Kališ [Calisch] (13, 22), Kastelic [Kostelz] (29), Koderman [Koderman] (36), Maček [Matschek] (23, 25), Martinek [Martinek] (12), Mežnarija (24), Pirnat [Bernath] (5, 7), Sirnik [Sirneck] (31), Stebej [Stebij] (27, 33, 35), Šesek [Schesek] (1, 11, 20, 34), Uran [Urann] (19), Zaman [Samen] (2), Zorne [Sorne] (15) in Žagar [Schagar] (9, 21).

Franciscejski kataster 1826

Najrši oreh pa je bila določitev hišnega domačega imena. Prva zanesljiva omemba domačih hišnih imen je znana šele dobrih 60 let pozneje v franciscejskem katastru iz 1825/26,⁸ tj. v prvem stabilnem katastru v avstrijskih deželah, ki je nastal na osnovi patenta cesarja Franca I. z dne 23. decembra 1817. Osnovne enote za izdelavo franciscejskega katastra so bile katastrske obeine, ki so bile izoblikovane ob izdelavi jožefinskega katastrskega operata. Pri nas je ostala katastrska obeina Gameljne nespremenjena, jožefinska katastrska obeina Šmartno pod Šmarno goro pa se razdelila v dve, in sicer Tacen in Šmartno pod Šmarno goro. Seznam domačih hišnih imen v letu 1826 je naslednji (hišnemu imenu sledi takratna hišna številka v okroglem oklepaju in priimek, ležeče zapisan tudi v originalu v oglatem oklepaju):

Šmartno: Ježar (1); Dolinar [Dollinar], Mežnarija (2), Župnišče (3), Petelin (4, 7); Šuštar [Schuster], Mihec (5, 6); Aleš

vas	po praštetju 1754	po katastru 1787
Šmartno	Goričane	Goričane
	Knežja pristava v Ljubljani	Knežja pristava v Ljubljani
	Ljubljanski stolni kapitelj	Ljubljanski stolni kapitelj
	Župnija Šmartno pod Šmarno goro	Župnija Šmartno pod Šmarno goro
Zgornje Gameljne	Rocen	Rocen
	Smlednik	Smlednik
	Jezuitski kolegij v Ljubljani	Podturn (Tivolski grad)
	Kostanjevica	Schenau pri Ljubljani
		Jable
	Mestna župnija Kamnik	Mestna župnija Kamnik
	Župnija Cerklje	Župnija Cerklje
	Beneficij sv. Boštjana v Kranju	Beneficij sv. Boštjana v Kranju
Srednje Gameljne	Rocen	Rocen
	Smlednik	Smlednik
	Meščanski špital v Ljubljani	Jablje
	Bistra	Bistra
	Velesovo	Velesovo
	Mestna župnija Kamnik	Mestna župnija Kamnik
	Beneficij sv. Trojice v stolnici	Beneficij sv. Trojice v stolnici
	Cerkev sv. Andreja v Sr. Gameljnah	Cerkev sv. Andreja v Sr. Gameljnah
Spodnje Gameljne	Rocen	Rocen
	Smlednik	Smlednik
	Jablje	Jablje
	Meščanski špital v Ljubljani	Župnija Šmartno pod Šmarno goro
	Bistra	
	Velesovo	Velesovo
	Mestna župnija Kamnik	Mestna župnija Kamnik
	Cerkev sv. Lenarta v Sp. Gameljnah	Cerkev sv. Lenarta v Sp. Gameljnah

Gospodstva, ki so imela podložnike v župniji Šmartno pod Šmarno goro.

[*Allesch*], Pipan (8): Pipan [*Pippan*], Klobuk (9, 21, 24): Sever [*Sever*], Bačnik (10): Bačnik [*Watschnig*], Špan (11, 12): Ovičaj [*Oujatsch*], Premk (13): Premk [*Premk*], Govc (14): Turk [*Turk*], Klinc (15): Kosmač [*Koschmatsch*], Jakec (16): Volčič [*Woltshitsch*], Turk (17): Turk [*Turk*], Udamec (18): Juvan [*Juvan*], Antonček (19): Cedilnik [*Zediunig*], Totej (20): Šuštar [*Schuster*], Kotnik (22): Ravnikar [*Rauniker*], Tomažovc (23): Jeras [*Jeras*], – (25): Pipan [*Pippan*], Jurček (26): Zore [*Sorre*], Bus (27): Cedilnik [*Zediunig*], Olbenk (28): Petelin [*Petelin*], Ukovec (29): Inglič [*Inglitsch*], Mikel (30): Lampič [*Lampitsch*], Ambruž (31): Knez [*Knes*], – (32, 39): Jeras [*Jeras*], Štrukel (33): Aleš [*Allesch*], Kramar (34): Černe [*Tscherne*], Balant (35): Presek [*Presek*], Olbenk (36): Gregorš [*Gregoritsch*], Krevs (37): Čarman [*Tscharmann*], Povletovec (38): Tomšič [*Tomshitz*], France (40): Aleš [*Alesch*], Božon (41): Cedilnik [*Zediunig*] in Pušava (42): Gradišek [*Gradischeck*].

Zgornje Gameljne: Kosanc (1, 2): Peterlin [*Peterlin*], Matevžek (3): Peterlin [*Peterlin*], Beržnik (4, 29, 31): Podgoršek [*Podvorscheg*] in Kunstelj [*Kunstel*], Martin (5, 30): Ježek [*Jesheg*], Šuntar (6): Rebol [*Rebul*], Skok (7): Dolinar [*Dolliner*], Markon (8, 27): Juvan [*Juwan*], Matevžovc (9): Burgar [*Burgar*], Lukovec (10): Žibert [*Schiberth*], Alešovec (11): Zalokar [*Sallocher*], Klinc (12): Kosmač [*Koßmatsch*], Burga (13): Traven [*Traun*], Šintar (14): Traven [*Traun*], Ahlin (15): Kimovec [*Kimoutz*], Bence (16): Žagar [*Schagar*], Sirnik (17, 18): Sirnik [*Sirnig*], Mlinar (19, 20): Rebol [*Rebul*], Čizman (21): Železnikar [*Sellebnikar*], Jurček (22): Cigole [*Zigole*], Ipavec (23): Jeras [*Jerraß*], Nivar (24, 25): Aleš [*Alleß*], Alešnik (26): Šuštar [*Schuster*] in Medved (28): Gradišek [*Gradischeck*].

Srednje Gameljne: Ančar (1): Lavrič [*Lauritsch*], Kumen (2): Peterlin [*Peterlin*], Klemen (3): Žibert [*Schiberth*], Žorgovc (4): Taškar [*Taschker*], Jarc (5): Žibert [*Schiberth*], Candrovč (6): Peterlin [*Peterlin*], Volanka (7): Žlehtner [*Schlechtner*], Peterlin (8): Jarc [*Jarz*], Lavrič (9): Lavrič [*Lauritsch*], Urinc (10): Tomšič [*Thomschitsch*], Jerič (11, 23): Koncilja [*Conzilia*] in Juvan [*Juwan*], Maškon (12): Tomšič [*Thomschitsch*], Ambrožek (13): Knez [*Kneß*], Smole (14): Lampič [*Lampitsch*], Skok (15): Dolinar [*Dolliner*], Majer (16): Hlad [*Hlad*], Cedilnik (17): Cedilnik [*Zediunig*], Zalokar (18, 20): Kosec [*Koschitz*], Farovž (19): Pavlič [*Paulitsch*], Matevž (21): Lampič [*Lampitsch*], Andrej (22): Martinek [*Martinka*], Pufnar (24): Kališ [*Kallisch*], Miha (25): Peterlin [*Peterlin*], – (26): Mežnarija, Ferkon (27): Korbič [*Korbtsch*], Kmet (28): Kmet [*Kmeth*], Gregorjevc (29): Šuštar [*Schuster*], Šuštar (30): Repnik [*Repnig*], Romza (31): Bernik [*Wernig*], Rogan (32): Cjuha [*Ziucha*] in Napotnik (34): Lampič [*Lampitsch*].

Spodnje Gameljne: Jergel (1): Ježek [*Jesheg*], Jerka (2): Ježek [*Jesheg*], Jelenc (3): Cedilnik [*Zediunig*], Vidmar (4): Knific [*Knifitz*], Ukec (5): Žagar [*Schager*], Gorni Marot (6): Narobe [*Narobe*], Ahlin (7): Presetnik [*Preßetnig*], Ravnikar (8): Ravnikar [*Raunichar*], Šešek (9, 20): Šešek [*Schesheg*], Balant (10): Pirnat [*Pirnath*], Kališ (11, 22): Kališ [*Kallisch*], Turk (12): Tomšič [*Thommschitsch*], Spodni Marot (13): Jeras [*Jeraß*], Kozu (14): Nahtigal [*Nachtigal*], Becen (15): Sever [*Sewer*], Žagar (16): Žibert [*Schiberth*], Ježek (17, 18): Ježek [*Jesheg*], Uran (19): Uran [*Uran*], Šubel (21): Žagar [*Schager*], Šraj (23): Jeras [*Jerraß*], Maček (24): Maček [*Matscheg*], – (25): Mežnarija, Gregorc (26): Novak [*Nowak*], Bogan (27): Bergant [*Wergant*], Vrbovc (28, 33): Stebej [*Steby*], Tešar (29): Kastelic [*Kastellitz*], Petrovc (30): Sirnik [*Sirnig*], Janez (31): Žagar [*Schager*], Lončar (32): Žagar [*Schager*], Kembel (34): Cedilnik [*Zediunig*] in Janeš (35): Šešek [*Schesheg*].

Žal so bile v času med jožefinskim in franciscejskim katastrofom (tj. okoli leta 1815) spremenjene hišne številke v vseh vaseh v župniji. Ponovno smo s pomočjo matičnih knjig rešili tudi odnos med 'jožefinskim' in 'franciscejskim' oštevilčenjem hiš.

Rekonstruiran status animarum

S tako pripravljenim aparatom smo se lahko lotili rekonstrukcije statusa animarum za leto 1754. Zaradi obsežnosti podajamo le po en primer za vsako vas.

Za Šmartno vzemimo značilen primer Petelinove domačije. Tu je takrat še gospodaril 60 letni Urban Kovač in njegova 4 leta mlajša žena Helena. Urban Kovač je bil Helenin drugi mož, saj

je njen prvi mož Urban Peterlin umrl leta 1725 star šele 37 let. Doma sta bila še dva sinova, starejši Adam, ki je bil poročen in je že imel sina in hčer. Pri hiši je bila tudi dekla in pastir ter pastirica. V njihovi kajži pa so kot gostači živeli člani družine Jurija Potokarja. V praštetju je župnik Cigole o tej kmetiji zapisal:

Dorff S: Martin unter Kallenberg, Herrschaft Görtschach ...

Urban Kouatz Bauer ist 60, sein Weib 56, der verhaurate Sohn Adam 25, sein Weib Gertrud 23, deren Sohn Joseph 1, die Tochter Miza 2, deßen Bruder Georg 20, die Dienstmagd Helena 30, Primuß der Kuhhalter 18, Rindtshirterin Elisabeth 12 Jahr alt. Inwohner Georg Pottokher 42. sein Weib Katharina 46. Georg der Sohn 10 Jahr alt. 13

Iz tega zapisa (in ob upoštevanju ostalih virov) smo uspeli rekonstruirati naslednje stanje leta 1754:

Vas: Šmartno			Hiš. št.: 4
Gospodstvo: <i>Goričane</i>			Stan: <i>kmet</i>
Gospodar: <i>Urban Kovač</i>			
Hišno ime: <i>Petelin</i>			<i>rojen / starost opomba</i>
Urban Kovač	mož	60	
Helena	žena	56	
	por.	3.3.1726	
Adam	sin	23.10.1727	glej spodaj
Jurij	sin	25.3.1732	
Adam Kovač	mož	23.10.1727	
Jera	žena	23	
	por.	- 1750	
Marija	hči	9.9.1751	
Jožef	sin	5.3.1753	
Helena	dekla	30	
Primož	pastir	18	
Elizabeta	pastirica	12	
Vas: Šmartno			Hiš. št.: 6
Gospodstvo: <i>Goričane</i>			Stan: <i>kmet</i>
Gospodar: <i>Urban Kovač</i>			
Hišno ime: <i>Petelinova kajža</i>			<i>rojen / starost opomba</i>
gostači:			
Jurij Potokar	mož	42	
Katarina Knez	žena	46	
	por.	14.11.1734	
Jurij	sin	10	

V Zgornjih Gameljnah si oglejmo Sirknikovo domačijo za katero pravi praštetje:

Dorff Ober Gamling, Unter dem Beneficium S. Sebastianis in Crainburg ...

Bartholma Syrnigkh Bauer 30, Apolonia sein Weib 28, Gregorius der Sohn 2, Georg sein Bruder 28, sein Tochter Miza ½, Mina Dienstmagd 20, Marina Hirtin 8 Jahr alt. 7

Nicolauß Peterlin Inwohner des Bartholmn Syrnigkh ist alt 30, sein Weib Mina 28, Elisabeth Tochter 1 Jahr alt. 3

Tu je bil Cigole pri oceni starosti prebivalcev zelo nenatančen; gospodarja je npr. pomladil za 5 let, njegovo ženo pa je za 3 leta postaral. Torej bi bilo pri Sirkniku leta 1754 bliže resnici naslednje stanje:

Vas: Zgornje Gameljne			Hiš. št.: 3
Gospodstvo: <i>Beneficij sv. Boštjana v Kranju</i>			Stan: <i>kmet</i>
Gospodar: <i>Jernej Sirknik</i>			
Hišno ime: <i>Sirknik</i>			<i>rojen / starost opomba</i>
Jernej Sirknik	mož	16.8.1719	

Polona Kosec	žena	4.2.1729	
	por.	- 1751	
Gregor	sin	5.3.1752	
Marija	hči	22.1.1754	
Jurij Sirknik	brat gosp.	7.4.1727	
Marija	dekla	20	
Marina	pastirica	8	
Vas: Zgornje Gameljne			Hiš. št.: 4
Gospodstvo: <i>Beneficij sv. Boštjana v Kranju</i>			Stan: <i>kmet</i>
Gospodar: <i>Jernej Sirknik</i>			
Hišno ime: <i>Sirknikova kajža</i>			<i>rojen / starost opomba</i>
gostači:			
Miklavž Peterlin	mož	5. 12. 1715	
Marija	žena	28	
	por.	- 1750 ?	
Elizabeta	hči	21. 10. 1751	

Zanimiv primer iz Srednjih Gameljnih je Ančarjeva domačija. Leta 1750 je po smrti prejšnjega gospodarja Mateja Lavriča prevzel kmetijo Urban Lavrič, Matejev najstarejši sin iz drugega zakona z Magdo. Cigole je o njih zapisal:

Dorff Mitter Gamling, Bürgerliche Spital Unterthan zu Laybach ...

Urban Lauriz Bauer 30, Urschel sein Weib 30, Blasius sein Sohn 2, Andreaß in erstem, Matheus Bruder 25, Mathia Bruder 18, Schwester Mina 20, Magdalena sein Murrter 60 Jahr alt. 8

Tudi tu so pri nekaterih nekajletna odstopanja v starostih.

Vas: Srednje Gameljne			Hiš. št.: 2
Gospodstvo: <i>Meščanski špital v Ljubljani</i>			Stan: <i>kmet</i>
Gospodar: <i>Urban Lavrič</i>			
Hišno ime: <i>Ančar</i>			<i>rojen / starost opomba</i>
Urban Lavrič	mož	10.5.1719	
Urša Knific	žena	22.9.1727	
	por.	7.2.1751	
Blaž	sin	2.2.1752	
Andrej	hči	24.11.1753	
Magdalena	mati gosp.	60	
Matej Lavrič	brat gosp.	6.9.1723	
Marija Lavrič	sestra gosp.	9.6.1730	
Matija Lavrič	brat gosp.	28.2.1735	

Za konec pa še primer iz Spodnjih Gameljnih. Tokrat si oglejmo kajžarsko hišo pri Kozlu.

Dorff Unter Gamling, Herrschaft Flödnikerische Unterthan ...

Urban Koßu Kaischler 50 Jahr alt, sein Weib Helena 39, Thomaß der Sohn 20, Töchter Barbara 15, Eva 13, Gertraud 5. Inwohner Gregor Smole 45, sein Weib Magdalena 40, Miza Tochter 13, Gertrud 5, Urschel 2, Jacob Ziucha Inwohner 46, sein Weib Mina 36, Georg Sohn 8, Jacob 2, Katharina Tochter 6 Jahr. 16

Vas: Spodnje Gameljne			Hiš. št.: 14
Gospodstvo: <i>Smlednik</i>			Stan: <i>kajžar</i>
Gospodar: <i>Urban Kozu</i>			
Hišno ime: <i>Kozu</i>			<i>rojen / starost opomba</i>
Urban Kozu	mož	58	
Helena Peterlin	žena	4.4.1697	
	por.	29. 1. 1729	
Tomaž	sin	29.12.1719	
Barbara	hči	2.12.1723	
Eva	hči	23.12.1738	
Jera	hči	5 nez. hči Barbare (?)	

gostači:		
Gregor Smole	mož	12.3.1707
Magdalena	žena	40
	por.	~1730
Marija	hči	8.8.1739
Jera	hči	24.2.1749
Urša	hči	14.9.1752
Jakob Cjuha	mož	20.7.1711
Marija Cedilnik	žena	36
	por.	16.1.1736
Jurij	sin	5.4.1745
Katarina	hči	21.11.1747
Jakob	sin	22.7.1752

Prebivalstvo župnije leta 1754

Na osnovi tako rekonstruiranega statusa animarum lahko dobimo zelo dobro sliko o prebivalstvu župnije Šmartno pod Šmarno goro v sredini 18. stol.

Župnija je štela 709 prebivalcev. Med njimi je bilo 462 komunikantov (tj. starost nad 12 let), 80 za verski pouk sposobne maldine in 167 otrok mlajših od 7 let. Povprečna starost prebivalcev je bila 23,4 leta (v Šmartnu 26,5 let, v Zgornjih Gameljnah 20,5 let, v Srednjih Gameljnah 23,8 let in v Spodnjih Gameljnah 22,4 leta). Najstarejši prebivalec je bil 80 letni Adam Cedilnik, gospodar na kmetiji pri Maškoni v Srednjih Gameljnah, najstarejša prebivalka pa je bila tudi 80 letna Meta, mati Franca Aleša, gospodarja na kmetiji pri Mihcu v Šmartnu.

Med prebivalci je prevladoval kmečki živelj, neagrarnih poklicev je zelo malo (omenjajo se le: kovač, cerkovnik in subsidar, čeprav je vsaj za šmarske kajžarje znano, da so se tisti čas že ukvarjali z lončarstvom). Cigole navaja v prašetju tudi berača in dve beračici. Od 144 družin je bilo 56 kmečkih, 32 kajžarskih, 56 družin pa so bili gostači. Čeprav je bilo število rojenih otrok tisti čas veliko, so imele (zaradi velike umrljivosti otrok) družine v času štetja v povprečju v gospodinjstvu le po 2,1 otroka! Samo 15 kmetij (od 57) je imelo tako hlapce, kakor tudi deklet, nadaljnih 13 pa je imelo bodisi hlapca ali deklo. Le 5 kmetij je imelo več kot enega hlapca (največ tri). Na 17 kmetijah so imeli tudi pastirje in pastirice.

Kaj lahko rečemo o osebnih imenih? Med moškimi so prevladovali Juriji, med ženskami pa Marije (Mine, Mice). V nadaljevanju podajamo razvrstitev moških in ženskih osebnih imen glede na pogostost njihove uporabe. V vrstici sledi imenu število oseb, ki so nosile to ime v Šmartnu, Zgornjih, Srednjih in Spodnjih Gameljnah, njihovo skupno število ter na koncu še pogostost tega imena v odstotkih. Omeniti velja, da so imena poenotena: Elizabete so bile prav gotovo Špele, Marije pogosto Mice in Mine, Mateji so bili kaj verjetno Matevži ipd.

Moška imena:

Jurij	13	7	13	8	41	11,87
Luka	7	2	6	9	24	6,95
Tomaž	8	5	5	4	22	6,37
Matija	4	4	6	3	17	4,92
Andrej	4	6	3	3	16	4,64
Matej	4	6	2	4	16	4,64
Mihael	4	0	8	4	16	4,64
Janez	7	5	0	3	15	4,35
Jožef	3	2	4	5	14	4,06
Urban	2	3	4	5	14	4,06
Aleš	2	3	2	4	11	3,19

Anton	2	2	4	2	10	2,90
Blaž	5	3	1	1	10	2,90
Frančišek	2	4	3	1	10	2,90
Gregor	4	2	1	3	10	2,90
Jakob	2	3	0	4	9	2,61
Jernej	2	4	1	2	9	2,61
Valentin	2	2	2	3	9	2,61
Ožbolt	1	4	1	2	8	2,32
Peter	0	2	3	3	8	2,32
Simon	3	1	2	2	8	2,32
Gašper	4	1	2	0	7	2,03
Martin	1	1	4	0	6	1,74
Primož	2	1	0	3	6	1,74
Boštjan	1	2	1	1	5	1,45
Pavel	3	0	1	1	5	1,45
Lovrenc	2	0	1	1	4	1,16
Adam	2	0	1	0	3	0,87
Marko	0	0	1	2	3	0,87
Ahacij	1	0	0	1	2	0,58
Miklavž	0	1	0	1	2	0,58
Ambrož	0	0	1	0	1	0,29
Mohor	0	0	0	1	1	0,29
Tilen	0	0	0	1	1	0,29
Vincencij	0	0	0	1	1	0,29
Volkang	1	0	0	0	1	0,29

Ženska imena:

Marija	18	25	28	18	89	25,21
Uršula	15	7	9	15	46	13,03
Jera	9	8	7	11	35	9,91
Helena	9	6	10	8	33	9,35
Elizabeta	9	8	6	6	29	8,22
Neža	10	7	6	3	26	7,37
Marjeta	5	7	5	1	18	5,10
Terezija	5	4	2	3	14	3,97
Eva	3	4	1	4	12	3,40
Barbara	1	1	3	5	10	2,83
Magdalena	1	3	2	4	10	2,83
Polona	3	2	2	1	8	2,27
Katarina	1	1	2	3	7	1,98
Doroteja	3	1	1	1	6	1,70
Lucija	1	0	3	1	5	1,42
Suzana	0	2	0	0	2	0,57
Ana	0	0	0	1	1	0,28
Justina	0	1	0	0	1	0,28
Marjana	1	0	0	0	1	0,28

Za konec naj navedemo še – morda za rodoslovce najpomembnejši podatek – priimke, ki so se leta 1754 pojavljali v posameznih vaseh:

	Šmartno	Zgornje Gameljne	Srednje Gameljne	Spodnje Gameljne
Cedilnik	+	+	+	-
Cjuha	-	+	+	+
Knez	+	+	+	-
Peterlin	+	+	+	-
Uran	-	+	+	+
Aleš	+	+	-	-
Bohinc	+	-	+	-
Fujan	+	-	-	+
Gradišek	-	-	+	+
Jeras	+	-	-	+
Jerko	-	-	+	+

prebivalstvo	število hiš			število družin				število prebivalstva							
								družbeni položaj				starost			
	<i>kmetije</i>	<i>kajže in kočee</i>	skupaj	<i>kmetije</i>	<i>kajžarji</i>	<i>gostačji</i>	skupaj	<i>kmetije</i>	<i>kajžarji</i>	<i>gostačji</i>	posli	<i>komunikantji</i>	<i>mladina</i>	otroci	vsi
vasi															
Šmartno	12	28	40	11	12	17	40	62	41	65	29	136	19	42	197
Zgornje Gameljne	12	20	32	12	8	14	34	67	31	48	19	102	17	46	165
Srednje Gameljne	16	13	29	16	6	10	32	92	29	33	17	109	19	43	171
Spodnje Gameljne	17	19	36	17	6	15	38	77	26	47	26	115	25	36	176
skupaj	57	80	137	56	32	56	144	298	127	193	91	462	80	167	709

Dopolnjeni rezultati praštetja v župniji Šmartno pod Šmarno goro leta 1754.

	Šmartno	Zgornje Gameljne	Srednje Gameljne	Spodnje Gameljne
Ježek	-	+	-	+
Klobuk	+	-	-	+
Kosec	-	+	+	-
Kosmač	+	+	-	-
Maškon	-	-	+	+
Mikel	+	+	-	-
Potokar	+	+	-	-
Rebol	+	+	-	-
Tomšič	-	+	+	-
Železnikar	-	+	+	-
Ambrož	-	-	+	-
Bovše	-	+	-	-
Černe	-	-	-	+
Česenj	+	-	-	-
Dermastja	-	+	-	-
Dolinar	+	-	-	-
Gregorc	-	-	-	+
Hafner	+	-	-	-
Hubad	-	-	+	-
Inglič	+	-	-	-
Jeraj	-	-	-	+
Jarc	-	-	+	-
Kajzer	-	-	-	+
Kališ	-	-	-	+
Klinc	+	-	-	-
Kmet	-	-	+	-
Knapič	+	-	-	-
Koman	-	-	-	+
Kopač	-	-	-	+
Kopitar	-	-	+	-
Korbič	-	-	+	-
Kotnik	+	-	-	-
Kovač	+	-	-	-
Kozu	-	-	-	+
Kramar	-	-	-	+
Kreč	-	-	+	-
Lampič	-	-	+	-
Lapajne	-	-	-	+
Lavrič	-	-	+	-
Lavrin	+	-	-	-
Maček	-	-	-	+
Merhar	-	-	+	-
Mežan	-	-	-	+

	Šmartno	Zgornje Gameljne	Srednje Gameljne	Spodnje Gameljne
Ostaneč	-	-	+	-
Pipan	+	-	-	-
Pirnat	-	-	-	+
Podgoršek	-	+	-	-
Premk	+	-	-	-
Pušel	-	+	-	-
Robida	+	-	-	-
Sirnik	-	+	-	-
Smole	-	-	-	+
Šustar	-	+	-	-
Šesek	-	-	-	+
Tobja	-	-	-	+
Tratnik	+	-	-	-
Turk	+	-	-	-
Uršič	-	+	-	-
Vidmar	-	+	-	-
Vrbičar	+	-	-	-
Vrhovnik	-	+	-	-
Zajc	+	-	-	-
Zalokar	-	+	-	-
Žagar	-	-	-	+
Žorgove	-	-	+	-

Zaključek

Podan je bil le primer sinteze, ki jo je mogoče narediti na podlagi natančno zbranih rodoslovnih podatkov. Prav za konec naj omenimo še, da so vse matične knjige župnije Šmartno pod Šmarno goro, ki se nahajajo v Nadškofijskem arhivu v Ljubljani, prenešene v elektronsko obliko s pomočjo rodoslovnega programa Brother's Keeper. Dodani so tudi novejši zapisi, predvsem iz statusa animarum iz prve polovice 20. stol.

Viri

- Prim. J. Šilec, *Zgodovina župnije Šmartno pod Šmarno goro*, Šmartno pod Šmarno goro 2001, 29–31.
- Prim. B. Kolar, *Status animarum kot arhivsko gradivo*, v: *Drevesa* 3:2 (1996), 4.
- ŽA Šmartno pod Šmarno goro, *Status animarum*, okr. 1922.
- KAL, *Šmartno pod Šmarno goro: Popis prebivalstva /1754/*, fasc. 117/4 (v NSAL).
- Prim. M. Miklavčič, *Predjožefinske župnije na Kranjskem v odnosu do politične uprave*, Poseben odtis iz: *Glasnik Muzej*.

skega društva za Slovenijo 25/26 (1944/45), Ljubljana 1945, 39–40.

6 ŽA Šmartno pod Šmarno goro, *Krstni knjigi 1685–1724 in 1724–1761, Poročni knjigi 1702–1723 in 1724–1782, Knjigi umrlih 1699–1722 in 1724–1782* (v NŠAL).

7 ŽA Šmartno pod Šmarno goro, *Jožefinski kataster občine Šmartno /1787/, fasc. 1* (v NŠAL) in ARS, *Jožefinski kataster za Kranjsko /1784–90/: AS175/50, Gameljne*.

8 ARS, *Franciscejski kataster za Kranjsko /1823–69/: AS176/L60, Gameljne in AS176/L152, Šmartno pod Šmarno goro*.

Liselotte Artel: Hardstrasse 99, CH-5432 Neuenhof, Švica
artel@iqe.phys.ethz.ch

Jurij Šilc: Cesta Cirila Kosmača 51, 1211 Lj.–Šmartno
jurij.silc@ijs.si

Tacenske sodarske rodbine

Jurij Šilc

Sodarstvo ali pintarstvo je nekaj v Tacnu sodilo med najbolj razširjene obrti. Z njim je bilo povezanih mnogo hiš. O tem pričajo tudi nekatera domača hišna imena, kot na primer pri Pintarju (nem. *Faßbinder, Binder* = sodar) ali pri Sodarju.

Začetki sodarstva v Tacnu

Tako kot večina lesarskih obrti ima tudi sodarstvo korenine prav gotovo že v prazgodovini. V Mali Aziji se je ohranilo leseno posodje iz mladokamene dobe (6. tisočletje pr. n. š.). A ker je les slabo obstojen, so tako stare materialne ostaline zelo redke.

Mnogo več je znanega o sodarstvu v srednjem veku; tudi v naših krajih. V srednjeveških listinah najdemo številne izraze za sodarja, kot na primer: *wazarius, wazzer, vasser, vaspinter, pinter, hoffpinter* in podobno. Najstarejša znana omemba sodarja pri nas je ohranjena v Piranu iz leta 1273. Tovrstno mestno sodarstvo je bilo kot poklicna obrt zelo razširjeno in razvito tudi v ostalih mestih, zlasti v vinorodnih krajih. V Stari Loki, kjer je bilo pivovarništvo razširjeno že v 12. stol., omenja urbar leta 1291 kmeta, ki se je ukvarjal tudi s sodarstvom. Kot domača obrt je bilo sodarstvo v srednjem veku znano razen na Škofjeloškem še na Ribniškem in Kočevskem. Kasneje pa tudi v okolici Črnega Vrha nad Idrijo in v Tacnu.

Kako daleč segajo korenine sodarske obrti v Tacnu, še ni povsem natančno ugotovljeno. Zanesljivo so se z njo ukvarjali že sredi 18. stol. pri Pintarju. Tako je za Aleša Med-

veda (*1741, †1821) znano, da je bil sodar. Prav mogoče je, da so izdelovali sode že njegovi predniki. V matičnih knjigah župnije Smednik, kamor je tedaj sodila vas Tacen, naletimo na najstarejšega Medveda že okrog leta 1615. Žal so ti podatki tako skopi, da ne vemo zagotovo, ali je živel v Tacnu, ali v kaki drugi okoliški vasi tedanje župnije. Po nekaterih domnevah naj bi njegovi predniki izvirali iz okolice Črnega Vrha nad Idrijo, kjer je še danes več domačij s hišnim imenom Medved. Tod okoli je bila sodarska obrt razširjena že pred več stoletji in je živela še do druge svetovne vojne. Črnovrščiki so izdelovali predvsem vinske posode: brente, nafe, plavnike in kadi.

Kakšen je bil vzrok, da so se tacenski Medvedi oprijeli sodarske obrti je težko ugotoviti. Morda je v okolici rasla dobra hrastovina, ali pa sta rocenski ali smleški graščak potrebovala sodarja za delo v njegovi vinski kleti? Še bolj verjetno je, da so Medvedi le prenašali to obrt iz roda v rod, še iz časov, ko so domnevno živeli na Črnem Vrhu.

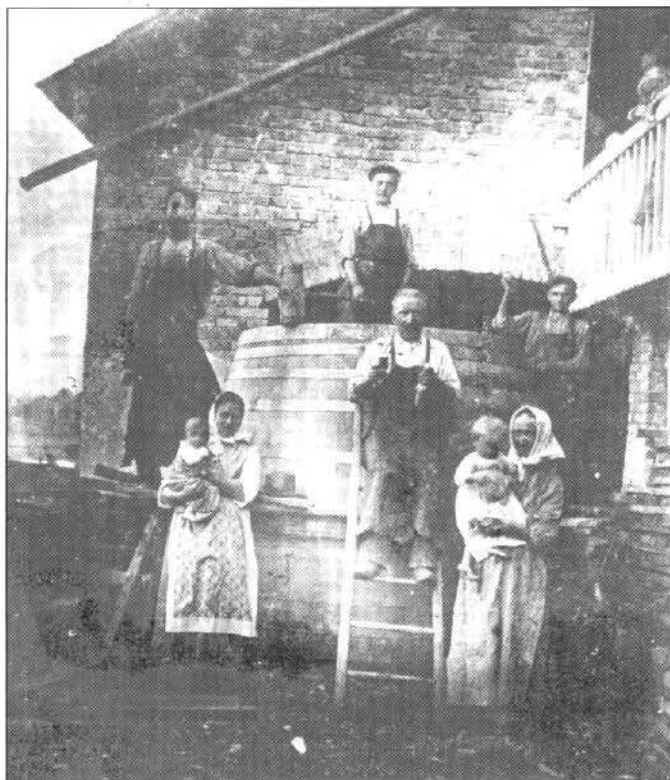
Obrt se je predvsem prek rodovnih povezav, beri ženitev, selila k številnim tacenskim hišam. Tacenski sodarji so sloveli po kakovosti svojih izdelkov daleč naokrog. Sodarstvo je tako dolga leta nudilo zaslužek številnim domačinom.

Že konec 19. stol., predvsem pa pred prvo svetovno vojno, se je v Tacnu začelo sodarstvo naglo širiti. Postal je znano daleč naokoli, saj so izdelovali vinske sode in drugo posodo za Štajersko, Dolenjsko in tudi druge kraje tedanje avstro-ogrske monarhije, celo za Dunaj in Moravsko.

Prav v tem obdobju se je na Slovenskem razmahnilo združništvo. Tudi tacenski sodarski mojstri so se v začetku 20. stol. organizirali in že 14. marca 1909 ustanovili Sodarsko zadrugo Tacen. Vanjo se je združilo vseh šest sodarskih mojstrov iz Tacna, in sicer: Valentin Medved /Vrbanov/, Franc Medved /Francetov/, Martin Medved /Pintarjev/, Janez Medved /Sodar-

Tacenski sodarji (z leve): Ivan Medved /Vrbanov/, Franc Medved ml. /Francetov/, Martin Medved /Pintarjev/ in Jože Čizman /Jožkov/. Sedi Franc Medved st. /Francetov/.

Pred Pintarjevo sodarsko delavnico v začetku 20. stoletja.

jev/, Franc Čižman /Francen/ in Jože Čižman /Jožkov/. Konec prejšnjega stoletja je zadruga (oziroma podjetje, ki je nastalo iz nje) propadla, s tem pa je žal v Tacnu povsem zamrla ta tradicionalna domača obrt.

Sodarske rodbine v Tacnu

Nekdanje glavne ceste, ki je mimo današnjega gasilskega doma vodila iz osrednjega dela vasi proti brodu čez Savo (prvi most je zgradil v Tacnu grof Lazarini leta 1844), se je v 20. stol. prijelo ime 'Medvedova gasa'. Ob njej so si namreč večinoma zgradili domovanja potomci prvih Pintarjevih sodarjev, ki so tudi ohranjali tradicionalno družinsko obrt. Pa lepo po vrsti.

V nadaljevanju bomo hiše sicer poimenovali z domačimi imeni, uveljavljenimi v začetku 20. stol., vseeno pa bodo zaradi lažjega razumevanja navedene tudi hišne številke. Prvo oštevilčenje hiš je bilo narejeno ob štetju leta 1771, drugo okrog leta 1815 in zadnje leta 1983 ob vključitvi vasi v mesto Ljubljana. Nekaterim hišam so številke dodatno spremenili tudi okrog leta 1900. Stan pri hiši je opisan na osnovi franciscejskega katastra iz leta 1826 in statusa animarum iz okrog leta 1910. Kdaj je bila (prvotna) hiša zgrajena pa je večinoma zgolj ocenjeno na osnovi rodoslovnih podatkov.

Pri Pintarju

Zgrajena: ~ 1735
 Stan: kajžar (1826, 1850), kajžar in sodar (1910)
 Naslov: Tacen 13 (1771), Tacen 12 (1815)
 Tacenska cesta 169 (1983)
 Priimek: Medved (od ~ 1735 dalje)

Jugozahodno pod cerkvijo sv. Jurija stoji Pintarjeva domačija. Okrog leta 1735 se je Štefan Medved (* ~ 1710, †?) poročil z Uršo Knapič /Kramarjevo/ iz Tacna. Najverjetneje Štefan ni bil rojen v Tacnu, saj takrat priimek Medved tu še ne zasledimo.

Lahko, da je živel tako kot njegov oče Štefan in ded Matija, nekje v okolici Smednika. Kakorkoli že, Štefan je bil kočar in se je moral ukvarjati z neko obrtjo – morda s sodarstvom. In najbrž je prav on v ženini sosesčini zgradil hišo, ki se jo je kasneje prijelo hišno ime pri Pintarju.

Zanesljivo pa je bil sodar Štefanov najstarejši sin Aleš Medved (* 1741, † 1821), ki se je leta 1762 poročil s Špelo Knez iz Tacna. Očetov poklic so nadaljevali njuni sinovi Matija, Janez in Jože.

Doma je nadaljeval z obrtjo sin Janez Medved (* 1769, † 1844), ki se je leta 1791 poročil s Heleno Zaletel. Sodarsko obrt sta nadaljevala tudi njuna sinova Jernej in Peter. Starejši sin Jernej se je kasneje preselil v Graben pri Kamniku, se tam poročil in iz njegovega številnega potomstva je tudi vnuk Anton Medved, duhovnik, pesnik in dramaturg.

Doma pri Pintarju je ostal Janezov najmlajši sin Peter Medved (* 1807, † 1888), ki se leta 1828 poročil s Polono Šušter, rojeno pri Tinetu (kasneje se je hiše prijelo ime pri Jankuzu) v Tacnu. Od njunih devetih otrok so nadaljevali s sodarstvom kar štirje sinovi, ki so se priženili k drugim tacenskim domačijam oziroma so si zgradili nove hiše. Janez je šel k Vrbanu, Franc k Francetu (prej Bedini) in Matija k Matiju (prej Martinovcu); Jože pa si je zgradil novo hišo imenovano pri Jožu (danes pri Korošču).

Doma je gospodarila Petrova hči Ivanka (* 1843, † 1907), ki pa se ni poročila. Tako je okrog leta 1908 prevzel hišo njen nečak Martin Medved (* 1881, † 1965), sin Matije Medveda iz Tacena 13, ki se je takrat poročil s Francko Knific iz Valburge. Martin je bil ustanovni član tacenske Sodarske zadruge. Izmed njegovih številnih otrok so se sodarstva oprijeli vsi štirje sinovi Franc, Janez, Štefan in Martin. Doma je, kot zadnji pri Pintarju, sodaril Štefan Medved (* 1920, † 1994). Najstarejši med brati, Franc Medved (* 1912, † 1943), si je v Vižmarjih (takrat Vižmarje 150, danes Tacenska cesta 103) postavil sodarsko delavnico. Vendar je 4. avgusta 1943 nesrečno utonil v Savi.

Pri Vrbanu

Zgrajena: ~ 1835
 Stan: kajžar (1850), kajžar in sodar (1910)
 Naslov: Tacen 56 (1835)
 Pločanska ulica 18 (1983)
 Priimek: Medved (od ~ 1835 dalje)

Najstarejši sin Aleša Medveda /Pintarjevega/ (* 1741, † 1821) iz Tacna, je bil Matija Medved (* 1764, † 1842), ki se je leta 1785 priženil k Mežanu (takrat Tacen 27, kasneje Tacen 25 in danes ulica Ivce Pirjevčeve 25) saj se je poročil z Nežo Tome, vdovo Mežan. Neža je kmalu umrla in Matija se leta 1788 drugič poročil z Marijo Tomšič iz Srednjih Gamelnj. Izmed njunih desetih otrok se je očetovega poklica, sodarstva, oprijel sin Urban Medved.

Urban Medved (* 1799, † 1877) je imel težko življenje. Leta 1834 sta mu umrla dva novorojenčka in ob porodu drugega tudi žena. Naslednje leto se je poročil z Uršo Klinc, rojeno pri Selu (kasneje se je tej hiši reklo pri Potokarju) v Tacnu. Kmalu je zgradil novo hišo, ki se jo je prijelo ime pri Vrbanu (Urbanu). Bil je prvi Medved v 'Medvedovi gasi'. Žal mu je večina njegovih desetih otrok umrla v otroštvu.

Ker ni bilo nasledstva, pride leta 1863 k tej hiši Urbanov mali bratranec, torej sin Petra Medveda /Pintarjevega/ (* 1807, † 1888), Janez Medved (* 1830, † 1909), ki je bil tudi sodar. Istega leta se je poročil z Ano Tomšič /Andrejčkovo/ iz Tacnu.

Mladi sodarji pred sodarsko delavnico mojstra Ivana Medveda pri Vrbanu leta 1926.

Sodarsko tradicijo je pri hiši nadaljeval najmlajši sin Valentin Medved (*1876, †1917), ki se je leta 1904 poročil z Marijo Novak iz tacenske mežnarije. Valentin je bil med ustanovitelji Sodarske zadruge in njen prvi načelnik. Ker je Marija kmalu po rojstvu šestega otroka umrla, se je Valentin leta 1911 ponovno poročil in sicer s Katarino Ručigaj iz Šentjakoba, a je kmalu nesrečno končal. Njega in njegovega sina je med hudim neurjem poletil 1912 pri Ježarju v Šmartnu zadela strela; sin je bil na mestu mrtev, Valentin pa je umrl nekaj let za tem. Ker se je vdova Katarina leta 1919 poročila k Albertu Vodniku v Utik, kot njegova četrta žena, je ostala hiša prazna.

Posestvo je vzel v najem najmlajši sin sosedu Franca Medveda /Francetovega/ (*1846, †1925) Ivan Medved (*1890, †1978), ki se je tega leta poročil z Marijo Bonča iz Šentvida in si tu uredil tudi delavnico. Ker je bil Ivan kasneje tudi župan občine Šmartno pod Šmarno goro, je bil v Vrbanovi hiši tiste čase tudi občinski sedež. Ivan je imel hišo v najemu do leta 1937, delavnico pa do leta 1939. Takrat si je na Brodu (nekoč Brod 25, danes Tacenska cesta 116) postavil novo sodarsko delavnico in se tja tudi preselil. Ivan je sodaril do leta 1965, ko je zaradi starosti prenehal z obrtjo. Dva njegova sinova, Janko in Milan, sta postala sodarska mojstra. Iz časov, ko je stanoval in delal pri Vrbanu se ga je prijelo tudi ime Vrbanov Johan.

Pri Vrbanu pa je za tem sodaril sin Valentina Medveda /Vrbanovega/ Alojz Medved (*1909), ki je bil tudi zadnji sodar pri Vrbanu. Danes 92-letni Vrbanov Lojze je tudi starosta tacenskih sodarjev.

Pri Francetu

Zgrajena: ~1700 ali prej
 Stan: kajžar (1826, 1850), kajžar in sodar (1910)
 Naslov: Tacen 27 (1771), Tacen 29 (1815)

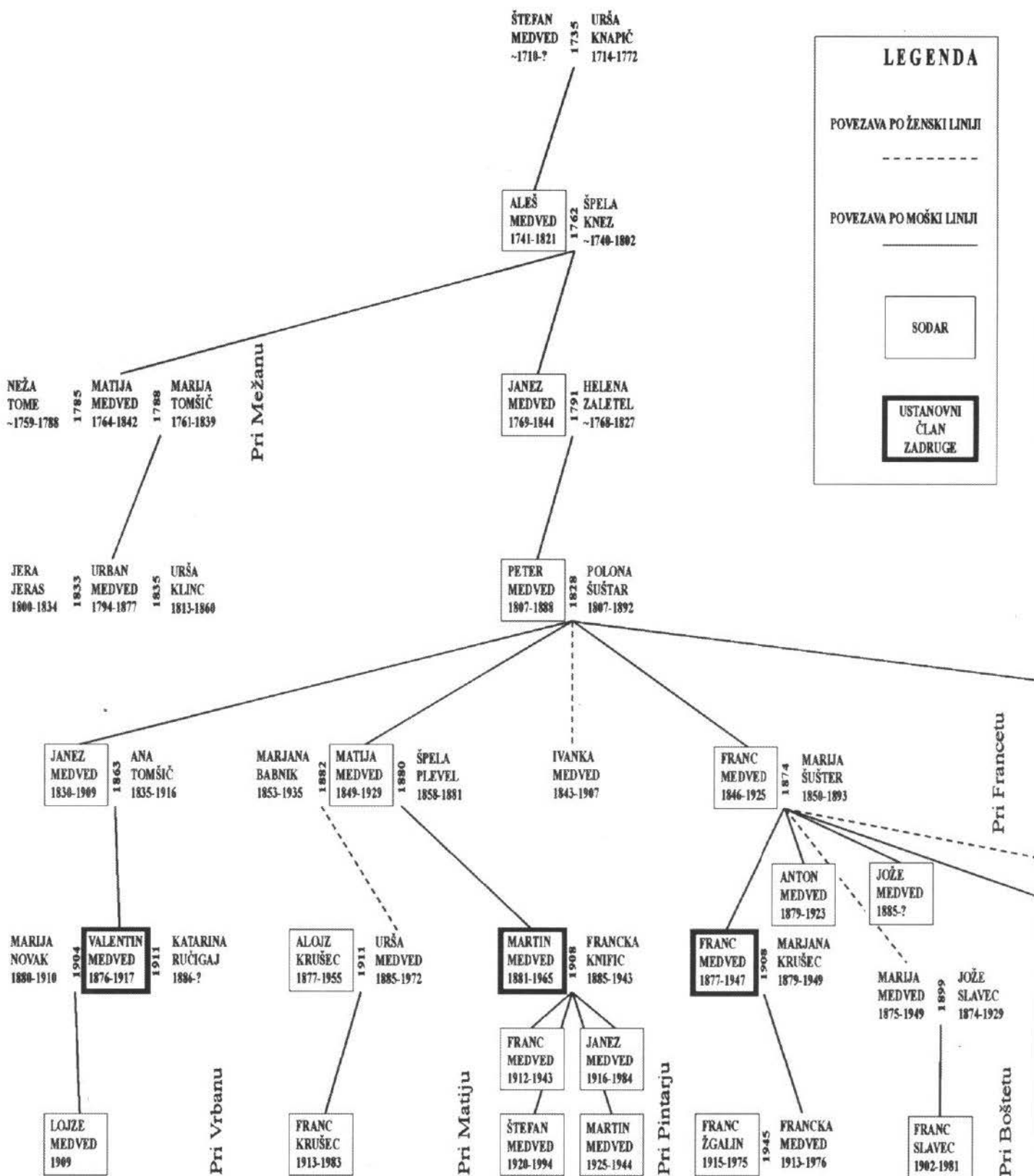
Pločanska ulica 22 (1983)
 Priimek: Bedina (do ~1750)
 Šušter (od ~1750 do ~1882)
 Medved (od ~1882 do 1945)
 Žgalin (od 1945 dalje)

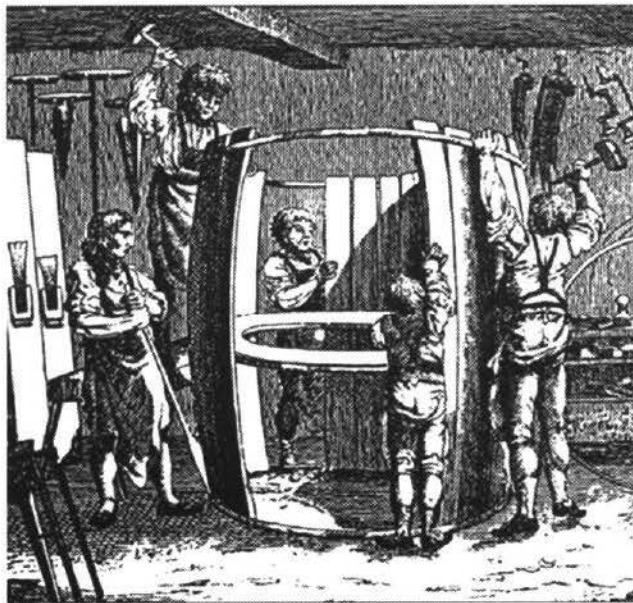
Če si se nekaj iz vasi podal proti savskemu brodu, si na prvo hišo naletel šele nekaj korakov pred Savo. Pri tej hiši se je do konca 19. stol. reklo pri Bedini. Takrat so tu živeli Šušterji.

Leta 1874 se je z domačo hčerjo Marijo Šušter poročil sodar Franc Medved (*1846, †1925), sin Petra Medveda /Pintarjevga/ (*1807, †1888). Najprej sta nekaj let živela v Malem Mengšu, leta 1882 pa se je družina naselila v Marijini rojstni hiši, ki se jo je takrat prijelo ime pri Francetu. Vsi njuni štirje preživeli sinovi Franc, Anton, Jože in Ivan so postali sodarji. Anton se je zaposlil v Centralni vinarni v Ljubljani, Jože se je preselil v Trnovo, Franc in Ivan pa sta imela vsak svojo sodarsko obrt, prvi doma in drugi najprej pri Vrbanu in nato na Brodu. Njihova sestra Marija se je poročila z Jožetom Slavcem k Boštetu v Tacen (takrat Tacen 26, danes ulica Ivce Pirjevčeve 30) in tudi njun sin Franc Slavec /Boštetov/ (*1902, †1981) se je izučil za sodarja.

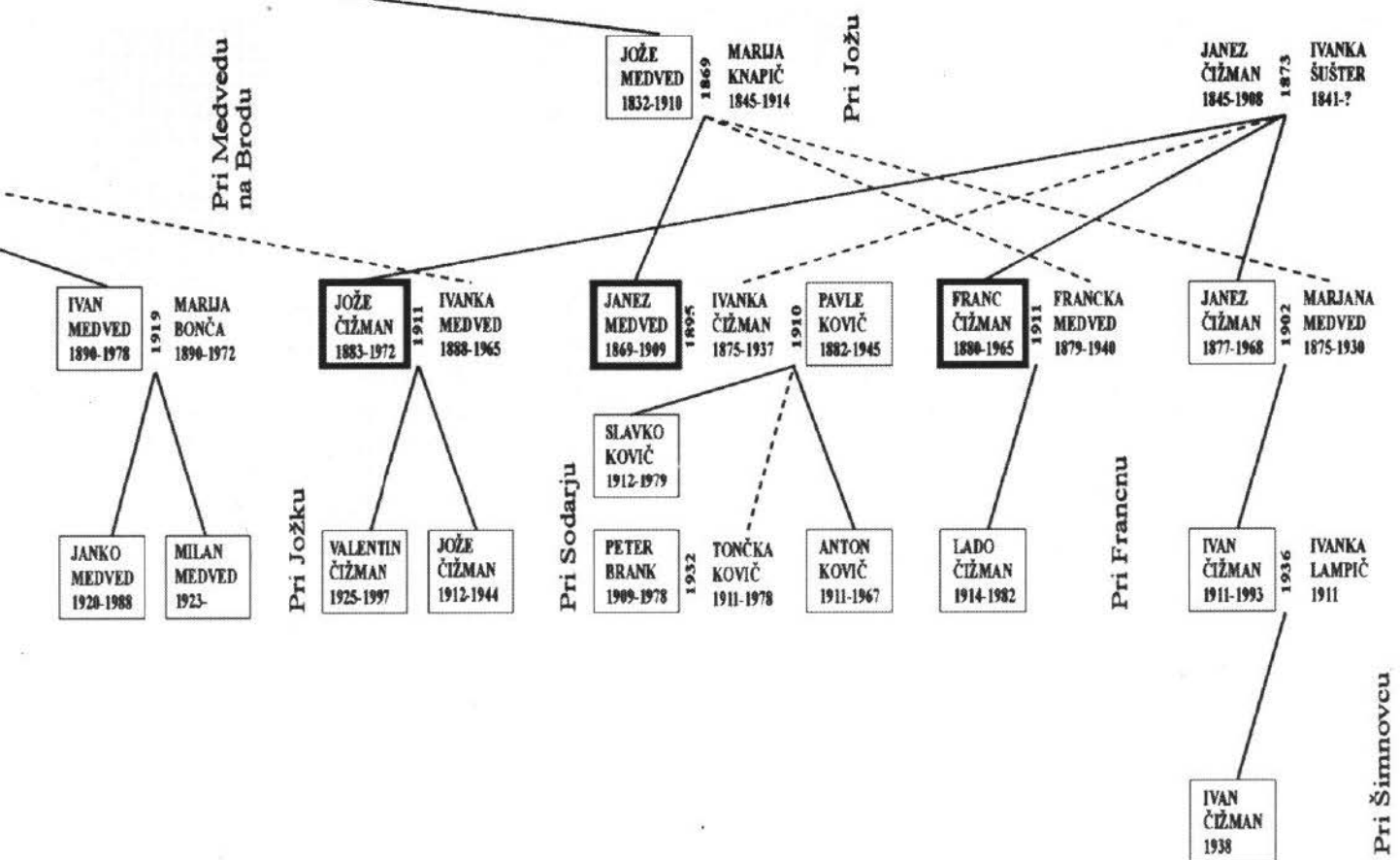
Kot rečeno, je doma pri Francetu nadaljeval s sodarsko obrtjo najstarejši sin Franc Medved (*1877, †1947), ki je bil med ustanovnimi člani Sodarske zadruge. Leta 1908 se je poročil z Marijo Krušec iz Šentvida. Imela sta štiri hčere, od teh se je Francka poročila s Francem Žgalinom (*1915, †1975) iz Brezovice, ki je bil tudi sodar. Z njim pa se je končalo sodarstvo tudi pri Francetu.

Najmlajši sin Franca Medveda (*1846, †1925) Ivan Medved (*1890, †1978) se je leta 1919 poročil z Marijo Bonča iz Šentvida, kot sodar skoraj dvajset let živel in delal pri Vrbanu

TACENSKE SODARSKE RODBINE OD 18. DO 20. STOLETJA

Pred Sodarjevo sodarsko delavnico pred letom 1910 (levo) in v delavnici sodarskega mojstra Jožeta Čižmana pri Jožku okr. leta 1965 (desno).

in si kasneje na Brodu postavil sodarsko delavnico. Dva njegova sina, Janko in Milan, sta postala sodarska mojstra. Z Ivanovo smrtjo leta 1978 pa se je končalo tudi sodarstvo pri Medvedu na Brodu.

Pri Matiju

Zgrajena: ~ 1750 ali prej
 Stan: gruntar (1826, 1850), kajzar in sodar (1910)
 Naslov: Tacen 14 (1771), Tacen 13 (1815)
 Ulica bratov Novak 1 (1983)
 Priimek: Barle (do ~ 1850)
 Lampič (od ~ 1850 do ~ 1880)
 Medved (od ~ 1880 do 191)
 Krušec (od 1911 dalje)

Sredi vasi, zahodno od današnje lipe, stoji naslednja pomembna sodarska hiša. Pri tej hiši, ki je bila nekdaj cela kmetija (grunt) se je nekoč reklo pri Martinovcu. Leta 1880 se je tu naselil najmlajši sin Petra Medveda /Pintarjevega/ (*1807, †1888), sodar Matija Medved (*1849, †1929), ki se je takrat poročil s Špelo Plevel iz Bukovice. Od tedaj se je hiše prijelo domače ime pri Matiju. Na porodu prvega otroka Martina – bilo je ravno na Martinovo, leta 1881 – je mati umrla. Oče Matija se je leta 1882 drugič poročil, in to z Marjano Babnik iz Stanežič.

Od njenih številnih hčera je ostala doma Urša, ki se je leta 1911 poročila s sodarjem Alojzijem Krušcem (*1877, †1955) iz Šentvida. Njun sin Franc Krušec (*1913, †1983), ki je bil znan tudi kot dober pevec, se je izučil za sodarja, postal mojster in kot zadnji končal sodarsko tradicijo pri Matiju.

Pri Jožu

Zgrajena: ~ 1869
 Stan: kajzarji (1910)
 Naslov: Tacen 59 (2. pol. 19. stol.),
 Tacen 63 (1900)
 Pločanska ulica 7 (1983)
 Priimek: Medved (od ~ 1869 do 1939)
 Korošec (od 1939 dalje)

Drugi sin Petra Medveda /Pintarjevega/ (*1807, †1888) je bil Jože Medved (*1832, †1910) in je bil tudi sodar. Leta 1869 se je poročil z Marijo Knapič /Kramarjevo/ iz Tacna in si zgradil novo hišo, ki se je imenovala pri Jožu (oziroma pri Pintarjevemu Jožu). Sodar je bil tudi Jožetov sin Janez, ki si je zgradil v Tacnu novo hišo pri Sodarju. Tudi hčerki Marjana in Francka sta se poročili v sodarske družine, prva k Šimnovcu in druga k Francnu.

Ker pri hiši ni bilo nasledstva, se je tu naselila Marjanina hči Tončka Čižman /Šimnovčeva/, ko se je leta 1939 poročila z Ivanom Korošcem (*1913, †1997) iz Borovnice. Ivan, čeprav mizar, je bil od leta 1946 tudi član Sodarske zadruge.

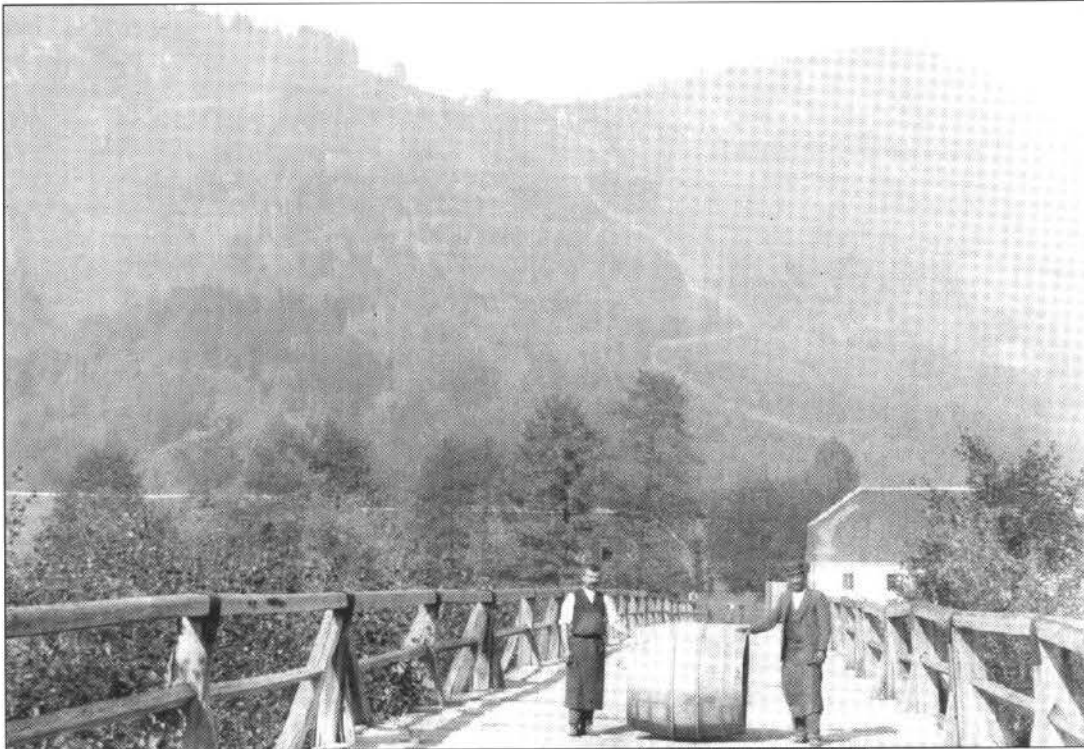
Pri Sodarju

Zgrajena: ~ 1898
 Stan: kajzar in sodar (1910)
 Naslov: Tacen 68 (1898)
 Pločanska ulica 13 (1983)
 Priimek: Medved (od ~ 1898 do 1910)
 Kovič (od 1910 do 1956)
 Artelj (od 1956 dalje)

Kot rečeno, je bil sodar tudi sin Jožeta Medveda /Jožovega/ Janez Medved (*1869, †1909). Tik pred potresom leta 1895 se je poročil z Ivanka Čižman /Šimnovčevo/ iz Tacna. Okrog leta 1898 je v Tacnu zgradil hišo, ki se jo je prijelo domače ime pri Sodarju. Janez je bil eden od šestih ustanovnih članov Sodarske zadruge v Tacnu.

Vendar je Janez umrl že v štiridesetem letu starosti in Ivanka se je drugič poročila. Za moža je vzela Pavleta Koviča (*1882, †1945) iz Spodnje Šiške, ki je bil pomočnik pri pokojnem možu Janezu Medvedu in je pri hiši tudi nadaljeval sodarsko obrt. Tradiciji se nista mogla izogniti tudi njegova sinova Anton in Slavko. Doma je s tradicijo nadaljeval Anton Kovič (*1911, †1967), zadnji sodar pri Sodarju.

Drugi Pavletov sin Slavko Kovič (*1912, †1979) je v sosesčini zgradil novo hišo (takrat Tacen 118, danes Pot sodarjev 27). Blizu si je uredila dom (takrat Tacen 93, danes Pot sodarjev

Dve znameniti tacenski sodarski sliki sta nastali na savskem mostu pod Šmarno goro: leva iz okr. leta 1900 je še na Marijinem mostu in spodaj leta 1940 ob velikem 35.000 litrskem sodu.

23) tudi njegova sestra Tončka, ki se je leta 1932 poročila s sodarjem Petrom Brankom (*1909, †1978) iz Repenj.

Pri Šimnovcu

Zgrajena: ~ 1700 ali prej
 Stan: kajžar (1826, 1850), kajžar in tesar (1910)
 Naslov: Tacen 24 (1771), Tacen 22 (1815)
 Ulica Ivica Pirjevčeve 22 (1983)
 Priimek: Čižman (od ~ 1700 dalje)

V jugovzhodnem delu vasi ob Savi je bil nekdaj zaselek imenovan tudi Prsek. Na robu tega zaselka je stala Šimnovčeva domačija. Tu je živel tudi tesar Janeza Čižmana (*1877, †1968), ki se je leta 1902 poročil z Marjano Medved /Joževa/ iz Tacna. Ker sta bila dva Janezova brata sodarja, Franc pri Francnu in Jože pri Jožku, se je tega poklica oprijel tudi Janezov sin, njun nečak, Janez Čižman (*1911, †1993).

Leta 1936 se je Janez poročil z Ivanko Lampič /Mikelnovo/ iz Šmartna. Njen brat Nikolaj Lampič (*1898, †1983) je bil tudi sodar. V bližini domačije sta si zgradila novo hišo, imenovano pri Šimnovčevemu Ivanu (takrat Tacen 103, danes ulica Lizike Jančarjeve 11). Sodarski poklic še danes pri hiši ohranja sin Ivan Čižman (*1938).

Pri Francnu

Zgrajena: 1910
 Stan: kajžar in sodar (1911)
 Naslov: Tacen 73 (1910)
 Tacenska 145 (1983)
 Priimek: Čižman (od ~ 1911 dalje)

Francka Medved, hči sodarja Jožeta Medveda /Jožovega/ (*1832, †1910), se je leta 1911 poročila s Francem Čižmanom /Šimnovčevim/ (*1880, †1965). Naselila sta se v novi hiši, ki jo je leto prej zgradil Franc in se je imenovala pri Francnu.

Pri Francnu je sodarstvo nadaljeval in tudi končal njun sin Lado Čižman (*1914, †1982).

Pri Jožku

Zgrajena: 1911
 Stan: kajžar in sodar (1911)
 Naslov: Tacen 74 (1911)
 Pločanska ulica 19 (1983)
 Priimek: Čižman (od ~ 1911 dalje)

Mlajši brat Franca Čižmana je bil Jože Čižman (*1883, †1972), ki se je leta 1911 poročil z Ivanko Medved /Francetovo/ iz Tacna. V Tacnu sta si zgradila novo hišo, ki se jo je prijelo ime pri Jožku. Tako Jože, kot njegov brat Franc sta bila ustanovna člana Sodarske zadruga.

Sodarsko obrt sta pri Jožku nadaljevala še sinova Jože Čižman (*1912, †1944) in Tine Čižman (*1925, †1997).

O poreklu Franca Pavla Kosa (1772 - 1839), lastnika Kosove graščine na Jesenicah

Jurij Zalokar

Prispevek predstavlja izsek iz rodoslovnih iskanj za rodbino dr. Ane Zalokar, rojene Kos (1891-1979), katere predniki iz 18. stol. so bili iz Kranja, veja Franca Pavla Kosa (1772-1839) pa je po njenih navedbah imela enak izvor. Franc Pavel je bil lastnik graščine na Jesenicah in belopeškega gospostva (Smole 1). O njem so bili doslej znani le podatki Lesarja (2) v biografiji njegovega sina Antona (1805-1868), ki je postal knezoškofov vikar v Ljubljani in znan kulturni in politični delavec (podpredsednik Slovenske matice in deželni poslanec). Po teh podatkih je bil oče Franca Pavla rudarski nadzornik Lavrencij z Jesenic.

Več o poreklu in začetkih te jeseniške rodbine ni znano, razen listine v Kosovem muzeju, da je Lavrencij 1771. leta kupil hišo na Savi št. 16. Obstajata pa o poreklu dve izročili. Prvo je navedel Žerjav (3), po katerem naj bi bil začetnik jeseniške rodbine Franc Pavel, ki naj bi prišel na Jesenice iz Dobrave ali Zadobrave pri Ljubljani. Imel naj bi kopico revnih otrok. Ob odhodu francoskih čet 1815. preko Jesenic proti Trbižu pa se mu je nasmehnila sreča. Prikupno izročilo pripoveduje, da je izmaknil vojakom sod zlatnikov, potem pa z njimi zgradil graščino. Drugo izročilo je rodbinsko po navedbah Ane Zalokar in Nadje Miselj, rojenih Kos (4). Po njem naj bi bil Franc Pavel po rodu iz rodbine kranjskega barvarja Baltazarja Kosa (31.12.1710-18.3.1767), ki ga omenja Žontar (5) v Zgodovini mesta Kranj med hišnimi lastniki. Po tem izročilu naj bi bila lastnik graščine in Baltazar brata.

Prvo izročilo je v nasprotju z znanimi dejstvi, saj ne upošteva Lavrencija pa tudi ne dejstva, da jeseniške graščine ni zgradil Kos, ampak jo je samo predelal (Meterc 6). Zoper rodbinsko izročilo, po katerem naj bi bila Franc Pavel in Baltazar brata, pa govorita njuni letnici, ki tako možnost izključujeta.

Možnost sorodstva jeseniške in kranjske rodbine bi torej bila le v kakšni drugačni obliki, to pa je narekovalo preverjanje obeh rodbin. Glede Lavrencija je bilo najprej mogoče ugotoviti le, da je imel na Jesenicah (Sava št. 16) troje otrok: Franca Pavla roj. 26.3.1772, Uršulo roj. 1780 in Ano roj. 25.7.1783. Slaba dva tedna po rojstvu zadnje hčerke je Lavrencij 6.8.1783 umrl, vendar njegova starost v času smrti v jeseniški knjigi umrlih žal ni zabeležena.

Možnosti, da bi bil Lavrencij iz Baltazarjeve rodbine, dolgo ni bilo mogoče potrditi, saj v matični knjigi rojstev ni naveden med njegovimi otroci. V prvi polovici 18. stol. je bilo ime Lavrencij dokaj redko in ga pri pregledu številnih krstnih knjig iz Gorenjske in Ljubljane z okolico ni bilo mogoče najti pri družinah s priimkom Kos. Zato je presenetil popis prebivalcev 1754. iz Kranja, o katerem piše (Svetina 7), ki navaja Lavrencija med Baltazarjevimi otroci!

K razjasnitvi je pripomoglo ponovno preverjanje matičnih knjig iz Kranja in kritična pripomba Štuhca (8) o netočnosti navedb v omejenem popisu. Izkazalo se je, da je bil Lavrencij Baltazarjev polbrat, bil je pa veliko mlajši od njega. Po starosti je bil vrstnik Baltazarjevih otrok, krščen 5. 7. 1738. Baltazarjev oče Jakob (13.7.1678-17.9.1738) je bil namreč poročen dvakrat. Prva žena Elizabeta, Baltazarjeva mati, je umrla 27.11.1729,

v drugo pa se je poročil 16.8.1731 z Marijo, ki je rodila Lavrencija. Z njo je imel še Dominika roj. 1.8.1735 in Marijo roj. 28.10.1732. Lavrencij je bil torej mlajši od njiu. Dva meseca po njegovem rojstvu je Jakob umrl, tako da je oskrbo njegovih otrok iz drugega zakona prevzel Baltazar, popis pa jih je potem označil kot njegove otroke. Tudi Jakobov oče je bil iz Kranja. To je bil Mihael (1631?-18.11.1731), ki je bil prav tako iz takrat uglednejših meščanskih rodbin. Umrl naj bi star sto let.

Spričo rodbinskega izročila oziroma navedb in starosti kranjskega Lavrencija, ne more biti dvoma, da je bil le-ta ista oseba kot kasnejši rudarski nadzornik na Jesenicah. Se pravi, da sta bila oče lastnika graščine in Baltazar polbrata. Iz Svetinovega članka še sledi, da otroštvo Lavrencija in njegovih vrstnikov ni moglo biti lahko. V Kranju so živeli v stari mestni carinarnici, v kateri se je gnetlo 12 družin z 83 člani. Kriva je bila huda stanovanjska stiska, ki je sledila uničujočemu požaru 21. 8. 1749., ki je upepelil celo mesto.

Lavrencijeva rodbina je z njegovimi vnuki po moški liniji izumrla, po ženski pa potomci živijo še danes. Po njegovem vnuku Antonu Kosu in po ženski liniji (Zupan, Šraj oz. Schrey) so bili potomci nekaj časa lastniki tudi graščine v Zagoricah na Bledu, medtem ko je bilo gospostvo Bela peč v rokah vnuka Franca Leopolda še do 1862. leta, nakar je prešlo v druge roke (1).

Rodbina Mihaela Kosa

Datumi rojstev in smrti so po matičnih knjigah z Jesenic in Kranja v NŠALJ, ter iz Lesarja (2) za otroke Franca Pavla, in po družinskih podatkih za Ivana, Ano in Nadeždo KOS.

1. Mihael Kos * _____.1631, _____. = _____.1675, v _____. Marija _____. * _____.1635, _____. + _____. Mihael + 18.11.1731, Kranj.

Otroci:

2. i Jakob * 13.07.1678.

Druga generacija

2. Jakob Kos * 13.07.1678, Kranj, = (1) _____.1710, v _____. Elizabeta Kmet, * _____.1680, _____. + 27.02.1731, _____. = (2) _____.1735, v _____. Marija _____. * _____.1700, _____. + _____. Jakob + 17.09.1738, Kranj.

Otroci z Elizabeto Kmet:

3. i Baltazar * 31.12.1710.

Otroci z Marijo ____:

4. ii Lavrencij * 05.07.1738.

Tretja generacija

3. Baltazar Kos * 31.12.1710, Kranj, poklic: barvar, = _____.1747, v _____. Marija Ana Kusman, * _____.1710, _____. + 25.02.1737, _____. Baltazar + 18.03.1767, Kranj.

Otroci:

5. i Valentin * 13.02.1748.

4. Lavrencij Kos * 05.07.1738, Kranj, poklic: rudniški oskrbnik, = _____.1770, v _____. Margareta Aver, * _____.1740, _____. + _____. Lavrencij + 06.08.1783, Jesenice.

Otroci:

6. i France Pavel * 26.03.1772.

Četrta generacija

5. Valentin Kos * 13.02.1748, Kranj, poklic: barvar, = _____.1790, v _____. Margareta Schollander, * 01.05.1775, Glinje Medborovnica, + _____. Valentin + 28.02.1803, Kranj.

Otroci:

7. i Josip * 23.03.1791.

**SAMO KDOR ČUTI SVOJE KORENINE
PREMERI DEBLA MOČ IN VEJ VIŠINE,
TA VIDI KAKO VISOKO JE NEBO.**

6. France Pavel Kos * 26.03.1772, Jesenice, = 03.07.1790, v _____, Polona Stroj, * ~1770, _____, + _____, France + 01.12.1839, Jesenice, lastnik Kosove graščine

Otroci:

- i Helena Kos * 30.04.1792, _____, = ~1815, v _____, Kersten, * ~1790, _____, + _____, Helena + 02.02.1868, _____.
- ii Marija Kos * 02.12.1794, _____, + 05.05.1798, _____.
- iii Rozalija Kos * 15.08.1797, _____, + 02.08.1812, _____.
- iv Marija Kos * 25.03.1799, _____, = ~1825, v _____, Luka Zupan, * ~1795, _____, + _____, Marija + 17.09.1867, _____.
- v Franciška Kos * 02.12.1801, _____, poklic: uršulinka, + 14.04.1871, _____.
- vi Jera Kos * 16.03.1804, _____, + 20.04.1804, _____.
- vii Anton Kos * 03.06.1805, _____, + 10.12.1868, _____.
- viii Franc Leopold Kos * 24.05.1808, _____, poklic: stolni prost, + _____, _____.

Peta generacija

7. Josip Kos * 23.03.1791, Kranj, poklic: ranocelnik, zdravnik, = 10.07.1837, v Ljubljana, Ignacija Schlechter, * ~1800, _____, + _____, Josip + 09.12.1862, Ljubljana.

Otroci:

8. i Ivan * 14.10.1846.

Šesta generacija

8. Ivan Kos * 14.10.1846, Ljubljana, poklic: podjetnik, = ~1880, v _____, Vera Krohn, * ~1860, _____, + _____, Petrograd, Ivan + 13.11.1907, Petrograd.

Otroci:

- i Ana Kos * 08.02.1891, Petrograd, poklic: zdravnica, = ~1915, v _____, Alojz Zalokar, * ~1890, _____, + _____, Dunaj, Ana + 26.05.1979, Jesenice.
- ii Nadežda Kos * _____, 1899, Petrograd, = ~1925, v _____, Vlado Miselj, * ~1895, _____, + _____, Nadežda + _____, 1987, Zeneva.

Literatura in viri

- Smole M., Graščine na nekdanjem Kranjskem. Ljubljana 1982.
- Lesar A., Anton Kos. Letopis Mat. slov. za leto 1871, 1872, XVI-XXIII.
- Žerjav A., Nastanek Kosove graščine na Jesenicah. Železar, 11. l., 8., 13., 22. avg.
- Zalokar A., Miselj N., osebna pripoved.
- Žontar J., Zgodovina mesta Kranj. Ljubljana 1939.
- Meterc J., Nastanek in razvoj Kosove graščine na Jes. Jeklo in Ljudje, 43-51.
- Svetina A., Prebivalci Kranja v letu 1754. Zgod. čas. 1983, 37, 4, 273-284.
- Štuhec M., O družini v Kranju sredi 18. stol. Zgod. čas. 1983, 37, 4, 285-294.

Prenos arhivskega gradiva na sodobne medije

(XXIV. nadaljevanje)

Peter Hawlina

O tem, da gre pri računalniških rodoslovnih zbirkah posameznih raziskovalcev v veliki meri za prenos arhivskega gradiva v elektronski zapis, ki je dostopnejši in lažje obvladljiv od tistega gradiva, ki se navadno nahaja v različnih arhivih, smo že govorili. Posamezni člani našega društva (to je razvidno tudi iz anket, ki jih opravljamo vsako leto) so pri svojem delu prepisovali in v rodoslovnih datotekah uredili desetine, če ne celo stotine tisočev zapisov o posameznikih, povezanih v sorodstvene povezave. Večina teh posameznikov je pripravljena rezultate svojega dela ponuditi na ogled vsem drugim raziskovalcem.

Načinov predstavljanja rezultatov je veliko. Zagotovo pa je najbolj široko dostopno tisto, kar je postavljeno na različne spletne strani. Razstavljeno si je vredno ogledati, saj se nemalokrat primeri, da zlasti pri večjih zbirkah odkrijemo področja raziskovanja, ki se prekrivajo z našim.

Razstavljene rezultate v različnih oblikah najdemo na številnih osebni spletnih straneh. Dostop do njih je delno omogočen prek glavnih portalov našega društva. To sta zlasti <http://www2.arnes.si/~rzjtopl/rod/rod.htm> in <http://genealogy.ijp.si>.

S teh strani spet lahko odkakujemo po tam nakazanih povezavah. Te povezave nas napotijo le na delček vsega tega, kar bi nam še lahko bilo zanimivo. Vzdrževalca teh dveh strani res ne moreta poznati oziroma sproti dodajati povezav z vsem, kar se ponuja na spletu.

Če bi hoteli brskati izven omenjenega, se moramo poslužiti iskalnih mehanizmov. Tem rečejo v angleško govorečem svetu Search Engines. Vsi uporabniki spleta vemo zanje in smo jih najbrž vsi vsaj malo preskušali. Iskalnih mehanizmov je veliko in je nad njimi težko imeti pregled. Njihova popularnost ni vedno enaka. Sam že kar nekaj časa uporabljam Google. So pa še mnogi drugi. Vsak od njih se pri iskanju obnaša nekoliko po svoje in rezultat iskanje posreduje na bolj ali manj različen način. Rezultati iskanja so pri različnih iskalnih mehanizmih pogosto dokaj izenačeni. Ne pa vedno. Zato je vredno občasno iskanje zaupati še kakšnemu drugemu mehanizmu. Tu ne nameravam ocenjevati zmogljivosti in 'inteligence' posameznih mehanizmov. To že sicer opravljajo pretežno avtomatizirane rutine za njihovo spremljanje, preštevanje in vrednotenje. Ena od teh je <http://www.searchenginwsewatch.com>.

Iskalni mehanizmi večinoma preiskujejo vsebino nekaj milijard datotek na strežnikih po ključnih besedah, ki jih vnesemo kot iskalni argument. Ta je lahko skrajno splošen kot npr. rodoslovje ali genealogy. Lahko pa ga ožje kvalificiramo. Pogosto bomo med rezultati iskanja našli povsem zgrešene zadetke, nemalokrat pa bomo nad najdbami presenečeni.

Razmeroma nov iskalni mehanizem je www.najdi.si. Ta je, kolikor vem, trenutno najzmogljivejši internetni iskalnik za slovenske uporabnike. Avtor in izdajatelj iskalnika najdi.si je podjetje Noviforum.

Na svetovnem spletu pa jih je veliko več. Tule navajam samo nekatere:

www.cyndislist.com

www.yahoo.com

www.google.com
 www.alltheweb.com
 www.altavista.com
 www.dogpile.com
 www.metacrawler.com
 www.ancestry.com/search/rectype/vital/ssdi/main.htm
 www.familysearch.org
 worldconnect.rootsweb.com
 www.ancestry.com/search/rectype/usersub/worldtree/main.htm
 directory.google.com
 www.teoma.com/
 vivisimo.com/
 www.webbrain.com
 www.wisenut.com/
 www.queryserver.com/
 www.metaeureka.com/
 www.searchwhip.com/
 www.zworks.com/
 www.zworks.com/pwrsrch2.html
 www.researchville.com/

Spisek s tem ni izčrpan. Možnosti so praktično neomejene. Z uporabo omenjenih iskalnih mehanizmov in sorodnih rutin nam je omogočen dostop do rezultatov raziskovalnega dela, ki so ga na splet postavili mnogi posamezniki ali skupine. Poleg tega bomo našli odgovore na vprašanja, ki se nanašajo na kraje, narodnostne in druge skupine, knjižnice, arhive, pokopališča, popise, slovarje itd. Ponudba je zares nepregledna.

O izvoru priimka Toplišek

Mag. Janez Toplišek

Priimek Toplišek je v enaki obliki dokumentiran že vsaj 450 let. Leta 2000 je bilo po podatkih CRP¹ v Sloveniji 256 oseb s tem priimkom, kar pomeni, da ne gre za pogost priimek.

Kljub tveganju, da bi bilo videti, da na *nekdanji* pomen priimka Toplišek preveč gledamo z vidika današnjih podatkov in njihovih razlag, že na začetku lahko ugotovimo, da raziskava na koncu ne pokaže bistvenih razhajanj med današnjo in 'najverjetnejšo' razlago pred nekaj sto leti.²

Hipoteza: priimek je nastal iz slovenskega (slovanskega) krajevnega imena

O najverjetnejšem izvoru tega priimka pričata osnovni koren 'Topli' in pripona '-šek'. Čeprav je pripona -šek lahko tudi patrimoničnega izvora (po očetovem imenu), strokovnjaki menijo, da gre v večini primerov za priimek, ki je nastal iz krajevnega imena³. Za priimke, ki so nastali iz krajevnih, ledinskih, zaselskih in podobnih imen, menijo, da so bolj izvirno slovenski v primerjavi s tistimi, ki so nastali iz rojstnih imen, iz stanovskih nazivov ali po značilnih telesnih ali značajskih lastnostih.

Med mojim dosedanjim rodoslovnim raziskovanjem se je le redko porodilo vprašanje, od kod priimek Toplišek. Neki

sorodnik, ki nosi ta priimek, je menil, da gre za ime nemškega porekla. Žal se takrat za izvor priimka nisem dovolj zanimal, da bi od njega izbežal kakšno resnejšo utemeljitev. Vse dosedanje, z dokazi podprte ugotovitve kažejo zanesljivo v drugo smer: priimek je zagotovo slovenskega (slovanskega) porekla. Še več, nemška (ali nemško zapisana) krajevna imena, ki so lahko povezana s toponimom⁴ *toplice*, so slovanskega izvora.

Koren priimka *Toplišek* lahko najverjetneje povezujemo s krajevnim imenom *tope vode, izvira*. Po SSKJ je *toplica* 'topli izvir, vrelec', pridevnik *topliški* pa 'nanašajoč se na toplico'. Tudi na Hrvaškem je krajevno ime *toplice* zelo pogosto in ima enak (mikro)toponimski pomen kot v slovenskem jeziku. Priimki na -šek (tudi kajkavski: -šćak, šćek, šak) spadajo poleg priimkov na -nik med najštevilnejše krajevne priimke. Čeprav izhajamo iz domneve, da gre za *krajevni priimek* pa nam to ne pomaga dosti, da bi določili kraj(e) nekdanjega bivanja prednikov s tem priimkom. Krajevnih imen s korenem *topli(c/š)* – je namreč precej, in to ne samo v Sloveniji. Morda je tudi to razlog, da v Kebrovem imenoslovnem delu, ki obravnava priimke na -šek (gl. vir št. 3), priimka Toplišek ni med značilnimi priimki, ki so nastali po krajih, kjer so prebivali njihovi nosilci.

Po internetu sem junija 2001 v Celovcu našel gospoda s priimkom *Toplic*. Ko sem ga vprašal, če mu je morda znano, od kod njegov nenavadni priimek, mi je odgovoril, da je nekoč slišal, da ima to ime nekakšno zvezo z *vodnjak* ali *vodnjaček* ('Brunnen, Brunnchen oder so'). O mojem komentarju, da gre za možno povezavo s slovanskim *toplice* (Warmbad, Thermalbad, warme Wasserquelle...), žal nisva nadaljevala.

Domnevamo torej, da so ob nastajanju priimkov s pridevniškim vzdevkom '*topliški*' imenovali člane družine, ki so bivali v bližini toplega vreca ali morda toplega potoka. Takšna tvorba je za slovenski jezik običajna⁵. Kot bomo videli kasneje, je možna prvotna oblika raziskovanega priimka tudi Topličar ali Topličnik.

Kaj nam pove krajevno ime *toplica*?

Besedo *tope* je mogoče s podobnimi koreninami slediti tudi v stare in manj razširjene jezike, kjer je večinoma razvidna povezava z indoevropskim korenem **tep-* ('topel biti')⁶.

Ime *toplica* je na zemljevidih ali starejših dokumentih (že v 13. stoletju) zapisano tudi kot Topli(t)za, Topliz, Tep(p)litz, Töpli(t)z. Vsi ti zapisi so le ponemčen zapis imena *toplica*, ne pa izvirno nemško ime.

V nemških slovarjih ne najdemo podobne besede, povezane s tope vodo, zato je bolj verjetno, da je tudi krajevno ime *Tauplitz* slovanskega izvora (Avstrijska severna Štajerska). To potrjuje tudi bližnji Bad Mitterndorf (Bad = toplice, zdravilišče)⁷. Začetek toponima *Tau-* in zaključek *-plitz* (*-platz?*) bi lahko vodila tudi v drugo smer: rosa, vlaga, padavina (Tau), tajati se (tauen) in kraj, mesto (Platz) – vse to je možno povezati s toplim izvirom, kjer se pojavlja rosa, kjer se sneg vedno taja ipd.. Vendar nemška etimologija za besedi *Tau* in *tauen* ne ponuja razlage, ki bi bila v pomoč pri iskanju izvora toponima *toplice* (»glasovne in morfološke podrobnosti so neznane, poreklo nejasno...«)⁸. Zato ostajamo pri domnevi, da je toponim *Tauplitz* slovanskega izvora.

Pri severnonemškem kraju *Töplitz* (Brandenburško) nismo našli povezave s termalno vodo, je pa povezava s Slovani⁹. *Toplice* so na Češkem (Toeplitz) in na Poljskem (T. nad Metuji).

V nemški občini Züsow pri kraju Duchov najdemo kraj **Teplitz**. Nemški zapis Töplitz najdemo celo v Romuniji (v romunskem jeziku je to **Toplita**) – kraj je v okrožju Harghita, kjer je večina romunskih mineralnih izvirov in je tudi sicer geotermično zelo razgibano¹⁰. V Romuniji je še več krajev z imenom Toplita, kar kaže na staroslovanska imena krajev.

Povezava *toplī* -vrh, -reber, -jama se pojavlja v ledinskih imenih s pomenom 'zavetna, prisojna lega'. Te primere je zelo težko povezovati z morebitnim izvorom priimka Toplišek. Zlasti ni jasno, kakšna bi bila besedna izpeljava v raziskovani priimek. Ta izpeljava je pri besedi *toplīce* in pri nekaterih hidronimih razvidnejša. Upoštevati je treba tudi dejstvo, da je 'prisojnih leg' veliko po vsej Sloveniji, medtem ko je *toplīce* ali toplih potokov razmeroma malo.

Največ možnih in zelo verjetnih povezav ima raziskovani priimek z imenom *toplī* in z njim povezanimi hidronimi in toponimi *Toplica / Toplīce*¹¹. To so pogosta imena pri vseh Slovanih. Včasih so *toplīce* spremenjene v povezavo *topol-* (npr. Toploščica), kar je splošnoslovanska toponimična baza, čeprav redka pri vzhodnih Slovanih (Bezljaj). Možna povezanost baze *topol-* s priimkom Toplišek je nerazvidna in manj verjetna, zato je še nismo raziskovali.

Opis k Jožefinskim zemljevidom (1763–1787) v 5. zvezku našteva kar nekaj krajevnih imen *Toplice*. Nekatera z veliko verjetnostjo lahko povežemo s priimkom Toplišek: kraj Toplice zu Vetternek – Toplice pri Mrčnih selih pod Vetrnikom (številni doslej najdeni priimki), Rimske Toplice (Tiefferer Bad oder Toplitz). Drugih takratnih imen še nismo mogli povezati s priimkom Toplišek: potok Toplica pri Topolšici, kraj Toplice (danes del mesta Zagorje), Topliz/Teplīcz/Bad Topliz Dobrna, Štore s Toplice (Schtorre wobey Toplice).

Na današnjem zemljevidu Slovenije je vrisana kmetija Toplišek, ki je v samem osrčju domnevnega območja, od koder izvira ta priimek (Rudnica). Prav tako je vpisan *Topliški potok*, ki izvira pod Vetrnikom (zanimivo je, da ta potok ni imenovan v Jožefinskem zemljevidu, kar bi bil dragocen podatek). Razni današnji slovenski toponimi *Toplic/č*, ki jih ne moremo povezovati s priimkom Toplišek, so: zaselek pri Hotavlju, pokrajinsko ime v Kočevskem rogu, potok pri Kostelskem).

Prostorska razporejenost (areal) priimka Toplišek

Z domnevno povezavo toponima *toplīce* se sklada tudi prostorska razporejenost priimka Toplišek. Velika večina današnjih oseb s tem priimkom živi oz. izvira z območja Kozjanskega, kjer je precej termalnih/toplih izvirov vode.

Začasni slovar slovenskih priimkov¹² našteva priimek Toplišek v teh okrajih: Krško, Laško, Dravograd, Šmarje pri Jelšah, Celje okolica, Brežice (vse po ljudskem štetju leta 1931); v mestu Ljubljana (leta 1935 po adresarju) in v Slovenskih Konjicah (leta 1948 po ljudskem štetju).

Tudi analizi s pomočjo telefonskega imenika in CRP sta skladni z domnevnim kozjanskim poreklom. V letu 2000 je bila glavnina priimkov Toplišek v naseljih:

- **Upravna enota (UE) Šmarje pri Jelšah:** Pristava pri Mestinjju, Gostinca, Rjavica, Rogaška Slatina, Virštanj, Rudnica, Olimje, Zgornje in Spodnje Tinsko, Kozje, Podčetrtek;
- **UE Krško:** Krško, Dolenja vas pri Krškem, Mali Kamen, Ravne pri Zdolah, Pleterje, Golek, Koprivnica, Veliki Dol;
- **UE Laško:** Laško, Brezno, Huda Jama, Marija Gradec;
- **UE Brežice:** Brežice, Bizeljsko, Arnovo selo;

• **UE**, ki mejijo na gornje enote: Šentjur pri Celju, Celje, Slovenske Konjice.

Priimki, ki so v ostalih UE, izhajajo s Kozjanskega (preverjeno) ali pa so še redki neraziskani osamelci.

Kozjanska toponima, ki najbolj neposredno kažeta na priimek Toplišek, sta kraj Toplice in še bolj *Topliški potok* pri Mrčnih selih. Ali je zgolj naključje, da je v okolici tega potoka, ki izvira pri kraju Toplice pod Vetrnikom, od 17. stoletja do danes eno največjih 'nahajališč' družinskega priimka Toplišek? Zanimivo je, da Bezlajeva 'Slovenska vodna imena' tega potoka ne omenjajo (gl. vir št. 11). Če je ime tega potoka novejše, je vsaj potrditel pridevniške tvorbe, ki je verjetno botrovala tudi priimku Toplišek. Za neposredno trditve, da je najzgodnejše jedro tega priimka nastalo pod Vetrnikom in da so se predhodniki razselili po Kozjanskem, ni dovolj dokazov. Zato ostajamo pri bolj zanesljivi trditvi, da je prvotni areal priimka med Koprivnico-Velikim Kamnom in Podčetrtkom-Žusmom.

Tudi **rodoslovne raziskave** nazaj do konca 17. stoletja skoraj vse kažejo na to območje. Trenutno so izdelana tri obsežna rodoslovna drevesa, ki skupaj z nepovezanimi družinami zajemajo okrog 800 oseb s priimkom Toplišek. **Zahodna** veja izvira iz Koprivnice, obkrožajo pa jo številni enaki priimki še nepovezanih družin iz okolice Mrčnih sel in zlasti z Vetrnika. S to vejo je najverjetneje povezana smer proti Laškemu in Nemčiji, dokazana pa je povezava z Argentino. **Osrednja** veja izvira iz okolice Pristave, Gubnega, Pilstanja; iz te veje je doslej najstarejša dokumentirana omemba priimka Toplišek (1573). **Vzhodna** skupina priimka po dosedanjih podatkih izvira iz Rudnice in zajema tudi kraje Olimje, Pristava in Loka pri Žusmu. Iz te veje je izšla obsežna skupina, ki je danes v ZDA. Vse tri največje raziskane rodbinske veje so krajevno zelo blizu ali celo prepletene. Iz njih izhaja vsaj 95% današnjih priimkov Toplišek.

Primerjava s podobnimi priimki

Morda bodo dodatne ugotovitve k izvoru priimka Toplišek prinesle raziskave porekla podobnih priimkov, ki smo jih s pomočjo CRP in telefonskega imenika našli v letu 2001: *Topličar* (19 – brez izrazitega jedra v Sloveniji), *Topličanec* (31–23 na širšem Celjskem in Kozjanskem), *Topličan* (4 – brez izrazitega jedra), *Toplikar* (51 – večinoma na Primorskem) in *Topličnik* (nikogar v Sloveniji!).

Način zapisovanja priimka

Stari načini zapisovanja priimka Toplišek ne dajejo opore za raziskave izvora. V nemškem zapisu je crka *š* zamenjana s *sch*, ostalo je nespremenjeno. Primer izpisa v gotici (računalniški Sütterlin) vidimo na desni strani. V zapisih od konca 17. stol. dalje je bil priimek večinoma zapisan s šumnikom *sch* in le zelo redko z izpuščeno strešico nad *š*. Ta priimek torej v preteklosti kot zapis ni bil bistveno spreminjan, kar je pogosta težava pri nekaterih slovenskih priimkih (npr. Wah namesto Bah, Wogrin namesto Ogrin).

Zanimivo je, da **pri izseljenih oseb** v Nemčiji, ZDA in Argentini priimek ni bistveno popačen oz. je brez izjeme prilagojen tuji izgovorjavi le tako, da je šumnik *š* zamenjan s črko brez strešice (*s*). Zlasti za Nemčijo je nenavadno, da niso pričeli uporabljati *sch*.

Vpliv zgodovinskih migracij¹³

Na prostorsko razporejenost kozjanskega priimka Toplišek so gotovo vplivale velike zgodovinske migracije:

- **Turški vpadi:** Kozjansko je bilo s smeri hrvaškega ozemlja zelo dostopno za Turke. Zato so v teh krajih zgradili veliko obrambnih gradov, kar je povečalo gospodarski pritisk na pretežno kmečko prebivalstvo. **Poročajo** o dveh največjih vpadih, ki sta neposredno prizadela tudi Pilštanj. Leta 1476 so plenili po okolici Pilštanj, Sevnice, Kozjega in Rogatca; avgusta ali septembra 1494 je tamkaj plenilo okoli pet tisoč Turkov, ki so polovili in odpeljali v sužnost mnogo ljudi. Najbolj je bil torej izpostavljen del med Kozjim in Podčetrtkom, manj pa Vetrnik in kraji za njim.

- **Kmečki upori:** v uporih leta 1515 in 1573 je zagotovo sodelovalo tudi nekaj družin Toplišek iz osrednjega Kozjanskega (Pilštanj, Lesično, Drensko Rebno, Kozje...). Gregoričeva vojska je zahtevala, da mora dati v krajih, ki so stopila v 'bratstvo', vsaka hiša po enega moža za vojsko, »gospodarja ali dobrega, močnega hlapca«¹⁴. Ob koncu leta 1572 je kovač Pavel Šterc, ki je upravljal hartenštajnske kovačnice v Lesičnem, sporočil vojvodi Gregoriču, da ima pripravljenih 16.000 bistriških kmetov. 3. februarja 1573 so se v grajskih kovačnicah zbrali Jože Gubenšek, Martin Amon, Anton Kovačič, Miha Zakošek in **Matija Toplišek**. Skozi Podsredo so se odpravili v Videm, kjer je bil posvet kapitanov. To je doslej **najstarejša dokumentirana omemba kozjanskega priimka Toplišek**¹⁵. Prav vse priimke drugih puntarskih 'kapitanov' najdemo v današnji rodovni povezavi z družinami Toplišek na osrednjem Kozjanskem. Pilštanski grof Helfenberg se baje ni znesel nad uporniki s kakšnimi večjimi povračilnimi ukrepi. Kljub temu lahko domnevamo, da se je kak prestrašeni kmet preselil ali pa se je za takšno pot odločil po porazih na Krškem polju.

- **Propad kozjanskih glažut:** Še okrog leta 1700 najdemo na Vetrniku veliko priimkov Toplišek. Njihove povezave proti Mrčnim selom-Koprivnici ali na drugo stran proti Kozjemu-Pilštajnu še niso povsem ugotovljene, vendar je možno po priimkih zakoncev sklepati, da so izvirali v glavnem iz koprivniške smeri. Kam so se razselili po propadu vetrniških glažut tudi še ni jasno. Danes je po Vetrniku le še nekaj hiš in nihče se ne spomni priimka Toplišek.

- **Izseljevanje proti železnici in rudnikom:** Tako kot druge revne slovenske pokrajine je tudi Kozjansko doživelo velika izseljevanja. Iz dosedanjih družinskih raziskav so znane smeri v Nemčijo (preko Laškega - rudarji), v ZDA in v Argentino. Seveda so se selili tudi v večje slovenske kraje ob južni železnici in deloma tudi v Zagreb. Žalostno zaslugo za ohranitev priimka Toplišek so imela dekleta, ki so odšla služiti v mesta; zaradi njihovih nezakonskih sinov se je ohranjal družinski priimek.

V Nemčiji je okrog deset oseb s priimkom Toplišek; poveza-va s Kozjanskim je že ugotovljena v primeru ene družine. Anton iz Rudnice je v ZDA botroval lepi veji, ki obsega okrog 80 oseb, vendar se danes le še trije pišejo s priimkom svojega praded- (eden je možki). Jožef¹⁶ s Kozjanskega ima danes v Argentini le eno pravnukinjo, ki se še vedno piše Toplisek. Vse izseljence smo raziskali predvsem s pomočjo interneta.

Odprta vprašanja za nadaljnje raziskovanje

Če drži domneva o povezanosti priimka Toplišek s krajevnim imenom za *toplíce*, zakaj ni priimka Toplišek **tudi zunaj**

Kozjanskega, zlasti pa tam, kjer so termalni izviri (npr. Dolenjske Toplice, nekateri prekmurski kraji)?

Kakšna je možnost, da bi priimek Toplišek **nastal neodvisno na različnih krajih**? Na Kozjanskem so si do sedaj raziskane rodbine krajevno zelo blizu in že tako povezane, da lahko skoraj izključimo ločeno nastale priimke. Nekaj še ne dovolj raziskanih sledi pa vendarle vabi k premisleku. Omenimo zlasti najpomembnejše:

- V župnijskih knjigah Sv. Petra na Otočcu najdemo okrog leta 1700 rojenega Luko Topliška, ki je imel sinova Andreasa (roj. 1728) in Johana (roj. 1738). Živel so v Zagradu in v Herinji vasi. Ti kraji so blizu Krškega in Rajhenburga, kamor so se selili Topliški z območja Koprivnice, zato je možno, da se je kak pogumnež v 17. ali 18. stol. priženil na območje Šmarjete. Druga, še bolj oddaljena možnost je iz časov kmečkih uporov v 16. stol.: nekaj bojev je bilo na Krškem polju in morda je kateri od preživelih puntarjev našel varno zatočišče pri Otočcu¹⁷.

- V statusu animarum za **Topolšico** najdemo v letih 1806–1809 vpisano družino Jacoba Toplitschnig-a (roj. 1767). Ob tem je zanimivo, da leta 2001 po podatkih CRP v Sloveniji ni priimka Topličnik.

- Na levem bregu Savinje, nasproti **Rimskih Toplic** je naselje Globoko. Po terezijanskem katastru (1751) je na urb. št. 22 kmetoval Adam Topličar (Toplišek), leta 1789 je bil po jožefinskem katastru na isti številki Boštjan Toplišek¹⁸. Ko je šlo leta 1799 posestvo na dražbo, je bil zadnji gospodar Jožef Toplišek¹⁹. Še danes je v okolici Laškega precej družin Toplišek in tudi pri najstarejših omembah ni izključeno, da je šlo za prišleke s Kozjanskega, saj je izkazano, da so se selili z območja Kozjega/Vetrnika preko Planine in Jurkloštra proti Savi oz. proti gospodarsko živahnemu Laškemu.

Sklep

Dosedanje raziskave priimka Toplišek prepričljivo kažejo, da gre za slovenski (slovanski) priimek, ki izhaja iz korena hidronimov/toponimov *Toplic- (-š)*. Možni najzgodnejši različici priimka sta Topličar in Topličnik. Prvotni areal priimka je na osrednjem Kozjanskem, kjer bo možno z dodatnimi rodoslovnimi raziskavami povezati obsežna rodbinska drevesa.

Kljub temu, da se zdijo vse bistvene ugotovitve o izvoru priimka Toplišek dokazane, je še nekaj odprtih smeri za poglobljeno raziskovanje: zlasti mislimo na izvor podobnih priimkov in na 'osamelce', ki jih še nismo mogli povezati s Kozjanskim.

Opombe

1 CRP: Centralni register prebivalstva v Sloveniji. Podatki iz te odlične evidence bi bili še bolj uporabni, če bi bilo možno analizirati tudi deklinške priimke.

2 »Raziskovati izvor priimkov...pomeni raziskovati priimke z vidikov njihovega **nekdanjega** pomena, izpričanosti v virih, oblike, besedotvorne sestave ter pogostnosti (frekvence) in prostorske razporejenosti (areala)«: Janez Keber v 'Razlaganje izvora priimkov v Sloveniji', *Drevesa* 3–4/2000, str. 11. Podobno tudi v drugem avtorjevem delu (gl. vir pod op. **Napaka! Zaznamek ni definiran.**): »Potemtakem je **zgrešeno govoriti o sedanjem pomenu priimkov**, ampak bolje o njihovem izvoru, ki pa vključuje nekdanji pomen, motivacijo nastanka, povezanost s krajem bivanja...«.

3 Janez Keber: Izvor priimkov na -šek, 1982. Onomastica jugoslavia 9, 229–236

4 *Toponim*: lastno ime kraja ali drugega dela zemeljskega površja.

5 Npr. Topliška cesta, ki vodi od Čateža proti Čateškim toplicam.

- 6 M. Snoj, Slovenski etimološki slovar, MK Ljubljana, 1997 (str. 674).
- 7 **Tauplitz** - eine Gemeinde mit Geschichte (<http://www.tauplitz.at/history.htm>): »Der Name läßt sich aus verschiedenen Schreibweisen ableiten und bedeutet soviel wie 'Warmer Ort', da der Ort bei seiner Entstehung eine warme Naturquelle besessen haben soll. Die Quelle wurde später allerdings durch einen Erderschüttet.«
- 8 E. Seebold, Etymologisches Wörterbuch der deutschen Sprache, 23. Aufl., WdeG, Berlin 1999.
- 9 Aus der Geschichte der Insel **Töplitz** (<http://www.toeplitz.de/>): »In den Händen der Mönche ... Nach der Völkerwanderungszeit wird an der Wende zum 7./8. Jahrhundert Töplitz - wie das gesamte Havelland - von slawischen Stämmen kontinuierlich besiedelt. Im Zuge der deutschen Ostexpansion nach 1150 bildeten sich - oft angelehnt an ehemals slawische Siedlungsstellen - die heutigen Ortschaften heraus.« ... »Bis 400, die in der Region beheimateten Semnonen wandern nach Südeuropa aus, das Gebiet wird von wendischen Sorben besiedelt.«
- 10 Kraj danes imenujejo tudi Marosheviz. Koordinate: lat.: 46.55', long.: 25.20'. O pokrajini: <http://www.echr.ro/jud/hrde.html>
- 11 Veliko zanimivih pojasnil in znanstvenih virov o hidronimu/toponimu Toplice je v delu F. Bezlaja, Slovenska vodna imena, SAZU 1961, II. del, str. 265-66.
- 12 Odg. redaktor F. Bezlaj, SAZU, 1974 (tipkopis).
- 13 V slovenskem zgodovinskem nismo zasledili kakšne sistematične obdelave 'katastrofičnih' migracij Slovencev.
- 14 B. Grafenauer, Kmečki upori na Slovenskem, DZS 1962, str. 234.
- 15 Povzeto iz: Stare slovenske lipe, 1973, Miran Sattler, France Stele, pogl. Priča bojev in trpljenja, str. 113 - vira ne navajajo.
- 16 Njegov sin Jose je bil ugleden apostol Nove apostolske cerkve v Argentini (gl. <http://www.nak.org>).
- 17 Tu mislimo predvsem na tisti del Gregoričeve vojske, ki se je v Krškem odcepil in ga je na poti proti Kostanjevici razbila Thurnova konjenica.
- 18 To je dokazan primer prehoda priimka Topličar v Toplišek.
- 19 Celjski zbornik 1959, str. 119.

Nepozaben izlet Kraigherjevega rodu

Vasja Predan

Nekoč - s tem prislovom so se pogosto začenjale pravljice - se pravi, še pred osamosvojitvijo Slovenije, se je znani (in po svoje tudi znameniti) in zares številni rod slovenskih Kraigherjev na pobudo priljubljene pisateljice, pokojne Nade Kraigher, kar nekaj let srečaval na tako imenovanih 'kraigheriadah' v različnih krajih Slovenije - od Hrašč pri Postojni, kjer je skoraj šest desetletij devetnajstega stoletja preživel Jurij Kraigher (1812-1905), praded ali 'očak' slovenskega rodu - do Maribora, zadnjega v nekdanji seriji. Pred nedavnim pa smo srečanja, zdaj imenovana 'male kraigheriade', obnovili in oživili z izletom v Furlanijo, natančneje v Karnijske alpe in še bolj natančno v Ligosullo (furlansko: Liussùl), planinsko vas, kjer živi furlanski rod Kraigherjev (izlet k izvoru še starejšega rodu, v avstrijsko koroško vas Kraig pri Šentvidu na Glini, je načrtovan za leto 2002).

Zanimanje za izlet 'po sledovih prednikov' je bilo že kar od vsega začetka očitno in zares veliko, saj se je zanj v zelo kratkem času priglasilo blizu šestdeset potomcev Kraigherjevega 'klana'. Prijazno vabilo, ki sta ga organizatorja Marjeta Šentjura in Mitja Rosina v pismu razposlala 18. aprila letos, je zelo koncizno napovedovalo vsebino izleta, ki se je nato udeležil v nedeljo, 27. maja. Začel se je razmeroma zgodaj zjutraj pred nekdanjo ljubljansko realko v Vegovi ulici ob Kongresnem trgu, na pomladni dan, ki je bil, kakor bi lahko zapisali z znamenitim poetičnim stavkom pisatelja Cirila Kosmača, 'lep, svetel in zvoneč, kakor iz čistega srebra ulit'. Pred vstopanjem v eleganten, udoben in skoraj še čisto nov avtobus podjetja Jereb iz Škofje Loke so se odvijala pristrčna in zvedava seznanjanja udeležencev, od katerih so se mnogi tokrat šele prvič srečali in se zato morali drug drugemu tudi formalno predstaviti. Mitja Rosina, z velikim znanjem in poznavanjem oboženi obiskovalec Furlanije in tudi Karnije, ki ju je spoznal že dolgo pred nami drugimi, hkrati pa tudi dinamični vodnik izleta, nas je že kar skraja prijetno presentil: razdelil nam je namreč obsežno, za zdaj sicer še ne do konca in definitivno urejeno verzijo rodovnika Kraigherjevega rodu, z dodatkom črno-belih fotokopij nekaterih znamenitih zgradb, ki naj bi jih in smo jih nato tudi srečali na potovanju in še z barvno reprodukcijo starodavnega Kraigherjevega grba, ohranjenega v kapeli sv. Jurija na ljubljanskem Gradu. Medtem ko smo med listi stipkanega rodovnika, ki ga Mitja že več let zagnano raziskuje, zapisuje in kompletira (načrtuje tudi knjižno objavo), radovedno iskali svoja imena in priimke, je naš rodoslovec in zdaj še zgovorni, poosebljeni 'itinerarius' duhovito razlagal poglobitve 'smeri razvoja' Kraigherjevega rodu, smo se najprej na kratko ustavili na slovensko-italijanski meji in ob njej komaj 'izvrtali' lokal z jutranjo kavico, nato pa, veselo čebļjaje, kmalu prispeli do Čedad, naše prve daljše postaje na tej, v vseh pogledih vznemirljivi in zanimivi poti. V znanem furlanskem mestecu smo se za krajši čas najprej prek znamenitega Hudičevega mosta napotili čez globoko, slikovito sotesko Nadiže v čedajski langobardski muzej in nato še na živahen boljši trg pred njim, nakar smo si s posebno radovednostjo vsaj od zunaj ogledali neogotski (19. stol.) grad Castello Craigher, nekoč last našega davnega zlahtnika, trgovca in pesnika Jakoba Nikolaja Craigherja, imenitno obnovljeno poslopje, kjer zdaj domačini prirejajo različna srečanja, predavanja, razstave itn. Pot od Čedad nas je nato vodila po slikoviti, bogato obdelani, rodoviti furlanski nižini in kar nekaj časa ob rokavih in rokavčkih široko razlivajoče se reke Timent (Tagliamento) proti našemu poglobitnemu cilju - karnijski hribovski vasi Liussùl. Toda zaradi neke manjše avtomobilske nezgode in še zlasti zaradi 'dolgovezne' kolesarske dirke blizu mesta Tolmezzo smo na daljši 'obedovalni' postanek v znan kraj Treppo Carnico in prijazno gostilno Cristofoli prišli z nenačrtovano zamudo, ki pa ni povzročila nikakršne slabe volje; še zlasti ne tudi zato, ker so nas lastniki velike krčme, po rodu prav tako Craigheri, zelo pristrčno sprejeli in postregli z obsežnim repertoarjem slastnih jedi, še posebej specifičnih furlanskih dobrot in z dobro domačo kapljico. Obojega smo si privoščili kar nekaj in z veseljem, nato pa nadaljevali izlet v ciljni kraj Liussùl, kamor smo se pripeljali približno ob štirih popoldne. Sprejel nas je župan Armando Buliano, po materi tudi Craighero, kakor zapisujejo priimek Kraigher Furlani. Pristrčno nam je izrekel dobrodošlico in nam na kratko opisal značilnosti in poglobitve probleme svoje občine. Po ogledu cerkve in pokopališča, kjer smo na

večini nagrobnikov presenečeno brali predvsem zares zelo številne priimke Craighero, so nas prav tako prijazno pogostili še v bližnjem bifeju Celso Craighero. Domačini so nas res pristrčno sprejeli. Tisti, ki jim vzpenjanje v precejšno strmino ni delalo prevelikih težav, pa smo se nato pred koncem tega zares zanimivega in ljubeznivega izleta odpravili še v zaselek Murzališ, na ogled rojstne hiše že uvodoma omenjenega začetnika slovenskega rodu Kraigherjev, 'očaka' Jurija, ki se je, tridesetletnik, 1843 naselil v Hraščah pri Postojni ter tu sam in s svojimi vnuki zaplodil več rodovnih vej, od katerih so štiri še žive, s skupaj približno 220 prav tako še živimi današnjimi potomci.

Po teh vznemirljivih srečanjih se je vrnitev proti Ljubljani v avtobusu odvijala kot veselo žuboreči pomenkovalni živžav, ki ga je ob koncu potovanja, v bližini Brezja na Gorenjskem, sicer zmotila manjša, na srečo zgolj gmotna avtomobilska nezgoda, ki je ni zakrivil naš prijazni in zanesljivi voznik, marveč neki nori kombi, ki nas je 'nonšalantno' oplazil in zveržil levo prednjo stran tako rekoč še novega Jerebovega vozila. Resda smo morali nato debelo poldrugo uro potrpeti na prihod rezervnega avtobusa iz Škofje Loke, vendar tudi to nepričakovano in ne prav veselo naključje ni skalilo zanimive in lepe, vsestransko dobro pripravljene ekskurzije po furlanskih sledovih Kraigherjevih prednikov, ki bo vsem udeležencem zagotovo še dolgo ostala v najboljšem spominu. In v veselem pričakovanju nove 'male kraigheriade', izleta na Koroško – prihodnje leto.

Kratka zgodovina rodovine Kraigher

Mitja Rosina

Rodoslovni izleti so več kot le iskanje korenin – so katalizator za stike med živimi sorodniki. Samotne študije arhivov tako dopolnimo z družabnostjo, ki nam ponudi nove zorne kote in ki nam odpre okno v čisto posebna poglavja zgodovine.

Podal bom le kratek zgodovinski pregled. Pripravljam pa obsežnejši zbornik, ko bom predelal mnoge zanimive zgodovinske in arhivske zapise. Zgodovino Kraigherjev so namreč že raziskovali naši daljni sorodniki na Koroškem in v Furlaniji (nekaj virov navajam). Koroško obdobje (1091–1564) je odsev koroške (pa tudi širše slovenske in avstrijske) fevdalne zgodovine, furlansko obdobje (~1400 do danes) kaže na trgovske poti in politične povezave skozi Furlanijo, slovensko obdobje (1843 do danes) pa na raznolikost poklicev, nazorov, udejstvovanja in ustvarjanja v današnji družbi.

Kot pripoveduje legenda, so Kraigherji potomci junaka Azza von Gobartsburg, katerega je trierski nadškof poslal svojemu bratu Leopoldu, avstrijskemu mejnemu grofu in pozneje svetniku, na pomoč proti Madžarom, Čehom in Bavarcem. Sledijo resnejši zgodovinski zapiski.

Priimek Kraigher se pojavlja v mnogih variantah: von Kraig, von Chreigg, von Creigh, de Khreigh, Kraiger, Craiger, Craigher, Craighero (v Furlaniji).

Koroški rod

- 1091 Dietrich von Kraig dobi v fevd grad Kraig pri vasi Kraig pri Šentvidu na Glini na Koroškem. Kraigerji so bili potem ministeriali koroških vojvod. Mogočne razvaline dveh gradov so vredne ogleda.
- 1387 Konrad II – grb Kraigerjev v kapeli sv. Jurija na Ljubljanskem gradu.
- ~1400 Georg von Kraig – deželni glavar Kranjske ('Ljubljanska veja').
- ~1400 Andreas von Kraig – zastopnik Celjskih grofov.
- 1419 Johann von Kraig – 'Capitano di Pordenone' – nekateri Kraigherji so bili zadolženi za varovanje trgovskih poti iz Koroške skozi Furlanijo v Benetke.
- 1431 Konrad III – 'Capitaneus Goritiae' – pozneje začetnik češkega rodu ('Kragirz von Kraig').
- 1433 Cesar Sigismund povzdigne brate Leopolda, Konrada in Johanna v viteze (Reichsfreiherrn).
- 1444 Konrad IV – 'Capitano di Pordenone'. 1412–1446 je bil tudi deželni glavar Koroške.
- 1564 Konrad V – koroški rod izumre.

Furlanski rod

- 1488 Leonardo Craigher zgradi grad Valdajer pri Liussùlu. Velja za začetnika furlanskega rodu (njegov brat Wolfgang pa je nadaljeval koroški rod – samo še eno generacijo!)
- 1509 Benečani dobijo Pordenone. Kraigherji se umaknejo proti severu (v okolico Tolmezza).
- 1572–76 Kuga v Furlaniji. Zaradi kuge in zaradi izkoriščevalne beneške uprave gospodarstvo propada in prebivalstvo obuboža. Kraigherji postanejo krošnjarji in potujejo po Kranjski, Koroški in Štajerski. Na višku je bilo 120 krošnjarskih družin.
- ~1800 Peter Oswald Kraigher pride v Bistrico ob Dravi – začetek novega koroškega rodu.
- 1866 Furlanija pride pod Italijo, stiki z Avstrijo se prekinejo, prebivalci Liussùla se postopoma razseljujejo in ostaja več stare kot mlade populacije.

Slovenski rod

- 1843 Jurij Kraigher (1812–1905) prispe v Hrašče pri Postojni – začetek slovenskega rodu. To je danes najštevilnejši rod Kraigherjev. Življenjepisov, zgodb in pripovedi bi bilo za cel zbornik.
- Jurij Kraigher je imel 10 otrok. Današnji potomci so od štirih otrok (štiri živa 'debla') in jih živi kakih 230. Ker je bilo mnogo hčera, jih le manjši del nosi priimek Kraigher (večina v deblu Alojz).
- Zato [v oklepaju] pri štirih deblih navajam spisek priimkov Jurijevih pravnikov (in prapravnikov). Priimka Kraigher in priimkov iz prejšnje generacije ne ponavljam.

1. Alojz (1849–1903) [(Žagar, Ravbar), Brnčič, (Šentjunc), Rode (Verbič, Kovačević), Boštjančič]
2. Peter (1852–1889) [Horvat (Vrbič, Predan), Smerdelj (Petrovič, Bratkovič), Ditrich (Kutin, Rosina), Bezeg (Zwölf, Zima), Zakotnik]
3. Franc (1861–1948) [Šmuc]
4. Josipina (1866–1956) [Dimnik (Sovinc, Gašperšič)]

Nekaj virov

1. Eberhard Kraigher: Die Craigher in Friaul, Jahrbuch der Heraldisch-Genealogischen Gesellschaft 'Adler', Jahrgang 1974/78, dritte Folge, Band 9, Wien 1978, str. 85-93.
2. Deodato Craighero: Liosullo-Liussùl, Il Paese-La Gente-I Castelli, samozaložba, CISM, Udine 1990; razširjena in dopolnjena verzija, samozaložba, Udine 1994.
3. Nada Kraigher: zapiski, korespondenca, soavtorica rodovnika Kraigherjev leta 1970 (z Ivanom Dimnikom).
4. Eberhard Kraigher: Jacob Nicolaus Craigher 1797-1855, Adler, Zeitschrift für Genealogie und Heraldik, heft 7, Wien 1975, str. 169-171. [J.N.Craigher je bil trgovec na Dunaju in v Trstu ter pesnik, prijatelj Schuberta, ki mu je uglasbil nekaj pesmi. Bil je tudi Belgijski konzul v Trstu. Razkošno je obnovil grad Valdajer pri Liussùlu. Njegov sin Dionys je leta 1884 spet uveljavil plemiški naziv iz leta 1433, kar je dokumentirano z mnogimi overovljenimi notarskimi izpiski (koristen material za sestavljanje rodovnika). Avstrijski plemiški naziv mu gotovo ni koristil, ko je začela prva svetovna vojna. V gradu Valdajer je bila avstrijska vojaška bolnica in so ga Italijani porušili. Pozneje so obnovili eno krilo kot hotel.
5. O Kraigherjih je poročal že Lojze Kobi v Drevesih, letnik 3, št. 2 (julij 1996) str. 30; popravek: Drevesa 3, št. 3-4 (november 1996) str. 30.

Ali je kaj zanimivega za rodoslovce v starološki župnijski knjižnici?

Ana Florjančič

Po upokojitvi je vsakemu človeku sprva prijetno, da ga ne vežejo več vsakdanje skrbi v zvezi s službo, vendar je človekovi naravi svojstveno, da išče, da se nekje udejstvuje, da pomaga, sodeluje, ustvarja. Če se po naključju ujmeta hotenje in predmet udejstvovanja, se iz tega rodi včasih prav posrečen rezultat.

Tako zase lahko rečem, da sem imela srečno roko, ko sem naletela na knjige v starološki cerkvi. To se je zgodilo ob praznovanju petdesetletnice knjižnice, ko smo skušali predstaviti vse knjižnice na Škofjeloškem. Dr. France Štukl je predlagal, naj poiščemo sled za Veidrovo knjižnico, ki se je nekoč nahajala v starološkem župnišču. Dr. Ivan Veider je bil pred drugo vojno kaplan v Stari Loki (1927-30 in 1931-36) in župnik v povojnih letih (1955-1963). Kot odličen umetnostni zgodovinar je pred vojno posedoval tretjo najbogatejšo umetnostnozgodovinsko knjižnico na Slovenskem.

V župnišču v Stari Loki so potrdili, da imajo precejšnje število knjig, med njimi je opaziti celo kakšno z Veidrovim podpisom.

Knjižničarji iz matične knjižnice smo - veseli novega odkritja, ki vedno prinese kaj zanimivega - začeli evidentirati knjižni fond. Med knjigami smo kmalu naleteli na Veidrove. Po nekaj mesecih smo delo za nedoločen čas zaključili. Po upokojitvi sem se odločila, da sama dokončno uredim knjižnico. Po treh letih delo zaključujem, kažejo se že glavni obrisi knjižnice. Pretežno predvojnega knjižnega fonda je okrog 3500, polovica v nemškem jeziku, veliko knjig, zlasti s področja teologije, homiletike, pastorage, liturgike oziroma religije na

sploh je v latinščini, nekaj knjig je pisanih še v francoskem, italijanskem, angleškem, hrvaškem jeziku, zasledila sem celo portugalsčino. Knjižnico bogati veliko število revij, časnikov, koledarjev, zbornikov, predvsem iz predvojnega obdobja. Našteli smo okrog 100 naslovov revij in časnikov, od teh 70 naslovov slovenskih, 10 hrvaških, ostalo nemških, pretežno z religiozno vsebino.

Pretežna večina knjig ima religiozno vsebino. Sicer pa pregled strok po UDK (univerzalna decimalna klasifikacija)

SLOVENSKO RODOSLOVNO DRUŠTVO

<http://genealogy.iip.si/>

<http://www2.arnes.si/~rzjtopl/rod/rod.htm>

Časopis slovenskega rodoslovnega društva

pokaže udeleženo skoraj v vseh skupinah, od splošnih leksikonov, slovarjev, koledarjev, filozofije, psihologije, prek verstva, prava, sociologije, pedagogike, naravnih in uporabnih ved, do umetnosti, gledaliških iger, literarnih del in najrazličnejših literarnih zvrsti, jezikoslovja, učbenikov, do domoznanstva, geografije, zgodovine, biografskih del in ostale zgodovine.

Dragocen vir podatkov so knjige o zgodovini posameznih far in prav teh je v knjižnici kar nekaj (med njimi *Zgodovina fara Ljubljanske škofije*, Lj. 1884, vsebuje zgodovino 8 fara, serijo knjig je pripravil in izdal Anton Koblar; *Steklasova Zgodovina Šent Ruperta*, sledijo še fare Domžale, Besnica, Šentjerneje, Slavina, Cerklje, Brezovica itd.).

Omenim naj še šematizme ali letopise za posamezne škofije ali redove. Vsebujejo številna imena klerikov na posameznih župnijah in podružnicah, zaključujejo jih abecedni pregledi oseb. Med najstarejše spada Pokornov *Šematizem duhovnikov in duhovnjak v ljubljanski nadškofiji l. 1788*,

Za rodoslovne raziskovalce so posebej zanimiva določena področja, in sicer pravo (posebej skupina po UDK 347.63 - rod, poreklo, otroci, očetovstvo), zgodovina (posebej morda biografije UDK 929, ker marsikatera starejša knjiga vsebuje rodovnik obravnane osebe). Med knjigami sem našla rodovnik ljubljanskega škofa Anton Bonaventure Jegliča, ki je bil verjetno sestavni del knjige o njegovem življenju.

Za rodoslovce, še posebno tiste, ki raziskujejo 'plemenitnike z modro krvjo', je pomembna velika imenitna knjiga Ludvig Schiviz von Schivizhoffen: *Der Adel in den Matriken des Herzogtums Krain*, Görz 1905, 505 str., 31 cm.

Knjiga vsebuje pravo bogastvo podatkov o plemstvu na Kranjskem. Prinaša podatke iz rojstnih, poročnih in mrljskih knjig posameznih fara v okviru dekanij na Kranjskem. Podatki so zajeti od začetnih vpisov v posamezne knjige (prvi vpisi so datirani ob koncu 16. stol.) do leta 1905. Da je iskanje olajšano, je na koncu dodan indeks priimkov in imen, seznam deželnih stanov (die Landstände Krains) in seznam gospodstev ter veleposestev na Kranjskem v letu 1836.

Ker je bila cerkev tudi pomembna posvetna pravna oseba, so bile župnije praviloma solidno oskrbljene z normalijami in s priročniki pravne vsebine. Tako so v Stari Loki na primer ohranjeni državni zakoni Avstrijskega cesarstva od leta 1849 do leta 1852 in deželni zakoni Vojvodine Kranjske od leta 1849 do leta 1914.

Cerkev je pri nas, kot drugod po Avstrijskem cesarstvu, Avstroogrski monarhiji in kasneje tudi pretežno v Kraljevini SHS in Kraljevini Jugoslaviji vodila matične knjige vse do leta 1941, pravzaprav 'de facto' še tudi do leta 1945. Zato so bili župnijski uradi, ki so to opravljali, opremljeni z vsem potrebnim pravnim aparatom. Tako lahko iz dobro ohranjene starološke župnijske knjižnice sledimo vse spremembe relevantne zakonodaje, katera zna biti za rodoslovce koristna, ko se spopadajo z materijo svojih raziskav.

Tako so bila določila Tridentinskega zbora o zakonski zvezi (sess. XXIV. de sacr. matr. can. I.) veljavna od srede šestnajstega stoletja pa vse do zakonskega patenta cesarja Jožefa II., ki je bil izdan na tej osnovi 1783. V tem splošnem državljanskem zakonu država suvereno uveljavlja civilna določila, ki jih mora cerkev upoštevati po načelu 'pro foro civili'. Danes bi rekli, da je bila s tem cerkev ločena od države. S konkordatom, sklenjenim med papežem Pijem IX. in cesarjem Francem Jožefom I. 18. avgusta 1855, se zopet povečajo pristojnosti cerkve glede poroke, kar se odraža tudi v matičnih zadevah. Po ustavnih spremembah in ustanovitvi Avstroogrškega cesarstva je avstrijski državni zbor 25. maja 1868 omenjeno zakonodajo odpravil, nato pa 25. julija 1870 odpravil še konkordat. Oba citirana dokumenta, to je konkordat (*Conventio inter Sanctitatem suam Pium IX. Summum Pontificem*, Labaci 1855, 15 str., ki ga je za Kranjsko natisnil Jožef Blaznik v Ljubljani), kakor tudi navodilo cerkvenega prava (*Instructio pro judiciis ecclesiasticis imperii Austriaci quoad causas matrimoniales*, Viennae 1856, 93 str.), se nahajata v starološki župnijski knjižnici.

Če naleti kdo na nekatere dvoumnosti pri matičnih knjigah iz tega časa, se lahko podučijo s knjigo iz 'naše knjižnice': *Katoliško zakonsko pravo z ozirom na državne avstrijske postave*, ki jo je napisal France Kosec, založila pa Katoliška bukvarna v Ljubljani leta 1894. V knjigi na 250 straneh je v 88 paragrafih materija podrobno obdelana kot pravna praksa s številnimi citati kanonskega prava in številnimi primeri. V izčrpnem stvarnem kazalu lahko najdemo različne, morda manj znane termine, ki jih raziskovalec srečuje v matičnih knjigah (*adoptio imperfecta, adulterium, affinitas inhonesta, Bonum pacis, claudestinitas, Copula incestuosa, Familiaritas suspecta, Infamia mulieris, libellum repudii, Periculum matrimonii mixti, separatio a thoro et mensa, verum et quasi domicilium, Wittwenfrist*), da omenim le nekatere.

Med zgodovinsko biografskimi deli naj omenim knjižico Mateja Slekovca *Duhovni sinovi slavne nadžupnije Konjiške*, Maribor 1898, 44 str., kjer bo morda kdo našel podatke o pomembnih Konjičanih.

Če je znamenita starološka *Memorabilia* Bartolomeja Božiča iz leta 1821 shranjena v Nadškofijskem arhivu v Ljubljani, pa moramo povedati, da se nahaja 'Register umrlih bratov in sester prastare Bratovščine naše ljube Gospe iz Crngroba', ki ga je predstavil dr. France Štukl v zadnji številki *Dreves*, dejansko v arhivu Župnije Stara Loka, kjer smo ga nepričakovano našli lansko leto, pri pregledovanju knjižnega fonda.

Za 'knjižno pokušino' sem navedla le nekaj primerov zanimivosti, marsikatero pa knjižnica in starološki arhiv še skriva.

Klevevški grb

Peter Hawlina

Zamorc v grbu freisinske škofije in škofov in posledično v njihovih številnih posestih že dolgo vzbuja radovednost opazovalcev. Z razlago izvora tega simbola v grbu so se spoprijemali znanstveniki in ljubitelji. Dokončne razlage, ki bi bila podprta z dokazi, še ni.

Za namene razstave Zamorc s krono, ki je trenutno na ogled v Dolenjskem muzeju, sem si za freisinsko dolenjsko gospostvo, katere središče je predstavljal grad Klevevž, zamislil grb, ki ga zgodovina ne pozna.

Na razstavi so namreč primerjalno predstavljeni kraji, ki so določen čas tvorili posest freisinske škofije. Večina teh krajev je še dvesto let po tem, ko je posestni odnos prenehal, ohranila lik zamorca v svojem grbu. Podoben pojav prepoznamo v levih sv. Marka, ki ga je Beneška republika vstavljala v zunanje oznake nekdanje svoje posesti in jo še danes opažamo v pročeljih mestnih vrat in drugih ostalinah v krajih, ki so bili nekoč beneški.

Za freisinsko dolenjsko gospostvo sem si torej za potrebe simbolne poenotenosti z drugimi kraji zamislil grbovno podobo, ki tudi vsebuje lik zamorca s krono.

Izbira motiva se mi je ponudila s podobo, ki je ohranjena na novcu, ki so ga kovali v kovnici na Otoku pri Dobravi. Tam so namreč v času, ko je ta pripadala freisinski škofiji, kovali srebrn novčič, rekli so mu pfenig. Kovali naj bi ga od leta 1203 do 1204.

Na prednji strani novca je upodobljen križ (po drugem mnenju črka T). Gornji krak križa prekriva podoba moškega v profilu. Sam se nagibam h križu, saj je križ uporabljen že na najstarejšem freisinskem novcu iz leta 990.

Za to podobo moškega se je med ljubitelji in delno tudi med strokovnjaki uveljavila domneva, da naj bi lik moškega v profilu predstavljal zamorca.

Te domneve ni sicer še nihče prepričljivo dokazal. Za znanstveno rabo je pač treba podati dokaze, teh pa v tej zvezi še ni bilo.

Pogled na lik moškega na tem novcu prepuščam opazovalcu. Nekateri elemente v obraznih potezah bi lahko pripisali zamorcu – s tem naj bi bil mišljen predstavnik črne rase. (Trije novci so zaradi večje preglednosti predstavljeni tudi v negativu.)

Kateri elementi so značilni za črnce? Predvsem barva kože. Ta na novcu ni razvidna. Upodobitve na kipih in reliefih (kot je tudi kovanec) ne govorijo o barvi. Za stereotipno predstavo o zamorcu služijo še druge fizionomske značilnosti. Te so največkrat obrazne poteze, ki se najpogosteje odražajo z

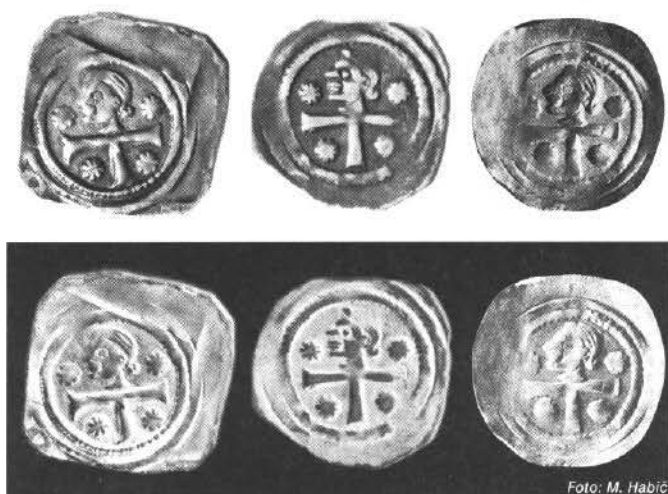

Foto: M. Habič

upodobitvijo debelejših ustnic in skodrane kratke frizure. Oblika nosu, ličnic in brade je za temnopolte že manj značilna. Predstavniki različnih strok bi v tej zvezi lahko povedali še marsikaj.

Za namen pričujočega razmišljanja bi želel bralca opozoriti na nekaj zanimivih dejstev.

Najstarejša ohranjena upodobitev lika neke osebe v profilu s krono na glavi, je tista, ki jo najdemo v pečatu freisinskega škofa Emiha iz leta 1286. Ta ni barvna. Podoba sama tudi ne izkazuje očitne podobnosti s potezami, ki smo jih vajeni v upodobitvah temnopolte rase. Vseeno strokovnjaki verjamejo, da je prav ta že tudi prva upodobitev kasnejšega freisinskega zamorca.

Prva ohranjena barvna upodobitev lika zamorca je tista, ki

je upodobljena v iniciali urbarja freisinskega škofa Konrada iz leta 1316. Ohranjena je v barvni izvedbi in nedvomno predstavlja lik zamorca. Ne le po barvi, temveč tudi po ostalih značilnostih.

Toliko za zelo kratek uvod.

Srebrni freisinski novc (zgoraj so predstavljeni trije vzorci), ki so ga kovali na Otoku, kaže moško podobo v profilu. Ta ima in nima poteze, ki smo jih vajeni v prikazih zamorcev. Prepuščeni smo lastni presoji in nagnjenju. Če bi se nam že usta zdela

zamorska, bomo pri ostalih potezah nekoliko manj prepričani, da v liku prepoznamo zamorca. Še najmanj pa je zamorska frizura. Tu gre nedvomno za razmeroma dolge, gladko nazaj počesane lase, ki so spodaj spodvihani. Lasje in frizura za naše ustaljene predstave o zamorcih ni prav nič zamorska.

Presojo o tem, ali gre pri omenjenem novcu za lik zamorca, prepuščam morebitnim kasnejšim raziskavam.

Lik na novcu tudi nima na glavi krone, kot jo ima dosledno lik zamorca v freisinskem grbu. Sam zato še dodatno dvomim, da ima upodobitev na novcu neposredno zvezo s kasnejšimi upodobitvami zamorca. Za primerjavo bi si lahko ogledali podobne upodobitve na drugih novcih iz tistega časa. Za primer vzemimo enega od številnih na novcu upodobljenih vladarjev in enega od številnih škofov. Pri prvem zlahka prepoznamo krono in pri

drugem mitro. O rasi in barvi kože

pa tudi pri teh dveh primerih nismo nič na boljšem kot pri našem domnevem zamorcu.

Vseeno naj ne bo odveč, da ponovim nekaj dejstev: pfenig je bil kovan leta 1204, lik v grbu škofa Emiha je iz leta 1286 in najstarejši 'pravi' zamorc v barvi je iz leta 1316.

Toliko za kratko razlago, kako in zakaj se je lik zamorca znašel v namišljenem grbu freisinske dolenjske posesti.

Ta izmišljeni grb že nekaj let predstavlja nekatere dolenjske občine na razstavi, ki je bila do sedaj že nekajkrat predstavljena v Sloveniji, Avstriji in Nemčiji in bo v prihodnosti zagotovo še večkrat. Morda bo ob tem prišlo še do novih ugotovitev pri iskanju odgovora na vprašanje: Od kod lik zamorca v grbu freisinske škofije.

Zakaj se nova verzija programa Brother's Keeper (BK) tako počasi uveljavlja?

Mag. Janez Toplišek

Znano je, da se dolgoleten uporabnik nekega računalniškega programa težko odloči za korenitejšo spremembo ali celo za zamenjavo priljubljenega programa. Ali gre tudi pri novi verziji BK6 za ta pojav? Čeprav bi lahko človek zadovoljivo pojasnilo iskal že v lastni izkušnji, smo o tem povprašali še udeležence elektronske liste RODOSLOVCI. Morda bodo prejeti odgovori koristili tudi komu, ki glede programa BK še okleva.

V anketi so bila tale vprašanja:

1. Ali uporabljate BK6 (izključno ali vzporedno z verzijo 5.2)?
2. Ali uporabljate pri BK6 slovenski prevod in čigav (ali prevod ustreza ali pa so kakšne težave)?

3. Če še ne uporabljate BK6 - zakaj še ne?
 4. Kar koli bi želeli povedati v zvezi z uporabo BK.

Po e-pošti smo prejeli **26 odgovorov**. Večina vprašanih še vedno uporablja 'uležano' verzijo 5.2 (eden pa celo še tisto v DOS-u). Število tistih, ki že uporabljajo novooblikovani program, se le počasi približuje polovici uporabnikov programa Brother's Keeper.

• BK6 uporabljam	- izključno	10
	- vzporedno	1
• še vedno uporabljam BK 5.2 (ali celo DOS)		8
• BK6 imam postavljenega, vendar ga redno še ne uporabljam		7

Med tistimi, ki verzije 6 še ne uporabljajo, je presenetljivo veliko znanih, po stažu starejših rodoslovcev. Očitno se je težko navaditi na povsem nov zaslon, ki sploh ne deluje več kot dosedanji, priljubljeni BK.

Naštujemo nekaj pripomb, ki so videti kot **ovire za širšo uporabo** novega programa:

- Program je preobsežen ('požrešen'). Rad nosim s seboj program na dveh disketah, da ga lahko po potrebi komu postavim. Mislim, da je tudi kopija podatkovnih datotek zajetnejša. Na BK6 bom prešel, ko bodo bolj na široko prisotni zmogljivejši mediji, kot npr. cedeji.
- Program je počasnejši. Deluje manj pregledno kot 5.2. Morda je potreben daljši čas, da se človek nanj navadi.
- Imam težave s šumniki, ki jih noče izpisati (več pripomb). Ne morem razdeliti zbirke; zdi se mi neprijazen program.
- Nad verzijo BK6 sem razočaran; za velik rodovnik porabi preveč prostora; tisk ni lep in 'droben tisk težko čitljiv'.
- Čakam, da bo program prebolel začetne težave.
- Nekaj vprašanih je izjavilo, da za verzijo 6 še niso vedeli, nekateri pa niso vedeli, da obstaja slovenski prevod.

Pomanjkljivosti, ki bi jih kazalo odpraviti in predlogi:

- Dodatna imena naj bi vpisovali na isti strani kot glavno ime.
- Ni rubrike za hišne številke ob rojstnih podatkih; možno naj bi bilo vpisati več hišnih števil.
- Zakaj ni možnosti za opombo pri vsaki rubriki (podobno kot je bilo prej).
- Mnoge grafične prikaze je možno le izpisati, ne pa tudi shraniti.
- V začetku se zdi, da je iz preglednega in prijaznega BK5 nastal precej nepregleden in uporabniško neprijazen program. Vmesnik mi je kasneje postal všeč, vendar se mi še vedno zdi nekoliko preširok - predvsem glede številnih možnosti za vpisovanje virov in opomb. Sicer pa vsega ponujenega ni nujno uporabiti.
- GEDCOM iz verzije 6 nekateri programi ne prepoznajo. Zato za GEDCOM uporabim verzijo 5.2.
- Nerazumljivo je, da se BK6 pri opombah k dogodku (npr. za poroko) postavi v znakovni nabor DOS-a.
- Program naj bi omogočal samodejno spremembo poti / map za dokumente oz. slike. Pretvorjeni podatki v višji verziji seveda ne najdejo več poti do povezanih map iz prejšnje verzije. Sedanji program predvideva eno mapo za slike (Pictures) in eno za tekste (Texts).

Pohvale za novo verzijo BK6:

- Všeč mi je, ker je več možnosti zapisov.
- Odkril sem način, kako si lahko posamezna polja prilagodim svojim potrebam. Dodatno sem si definiral polje 'hišno ime', ki ga v prevodu pogrešam.
- Sedanja izdaja verzije 6 je že bolj dodelana in z njo ni več hujših težav.
- Po 14 dneh od postavitve, program deluje brez težav. Le podatke je treba pretvoriti iz oblike zapisa 5.2 v verzijo 6.
- Odlično je, da lahko na eno osebo vežem poljubno veliko dokumentov ali slik, kar prispeva k temu, da oseba v rodovniku 'zaživi'.

Komentarji glede slovenskega prevoda

- Pri prevodu je nekaj napak, tekst sega preko gumba za izbiro. Kasnejše verzije prevoda so boljše.
- Po potrebi uporabljam angleško ali slovensko verzijo.
- Prevajalec opozarja, da nekaterih angleških delov še ni možno prevesti.
- Prevod je ponekod jezikovno šibek. Moti me 'tikanje' na zaslonu.
- Uporabljam le angleško verzijo BK6.
- Ker sem imel precej težav pri prvi inštalaciji, slovenskega prevoda ne uporabljam.
- Uporabljam izključno verzijo 6 in lasten prevod.

Ostala mnenja

BK 5.2 imam le še za vsak primer, če ga bom potreboval (npr. delo z GEDCOM še nisem preskusil). Eden od vprašanih dobro opozarja, da se je treba za prehod odločiti naenkrat in takoj opustiti prejšnji program. Če tega ne storimo, pride do podvajanja in zmešnjave pri podatkih.

Nekdo se boji uporabljati novo verzijo, ker še nima registrirane in ga je zato strah, da ne bi mogel uporabiti vseh programskih zmogljivosti. Glede tega smo posebej vprašali avtorja Johna Steeda in očitno je, da je tudi v verziji 6 **blokiranih razmeroma malo možnosti neregistriranega programa**. Registrirani program vključuje tudi tele:

- možnost narediti in shraniti RTF obliko poročila,
- tiskanje prikaza šestih generacij prednikov,
- možnost iskanja soundex znotraj iskanja po besedah (kode soundex so uporabljali pri popisih prebivalstva v ZDA),
- registriran program omogoča izpis ene same strani v dolgem poročilu (iz predogleda),
- na skupinskih družinskih prikazih je dovoljeno izpisovanje slik otrok in ne le staršev,
- le v registriranem programu so možne nekatere vrste izpisov slik (zbirnik slik, prikaz ali izpis dela slik...),
- v nekaterih poročilih je možno izbirati izpis parnih ali neparnih strani.

Ker smo že pri registraciji, povejmo, **kje je možno ameriški program naročiti**. Trgovina je na naslovu: <http://store.yahoo.com/brotherskeeperstore/>. Izbirate lahko med nagraditvijo iz verzije 5 (s tiskanim priročnikom stane 20 \$, samo na cedeju pa 15 \$). Polna verzija za doslej neregistrirane stane 45 \$. Za nakup morate imeti pri roki svojo kreditno kartico, saj internetna trgovina ne posluje z gotovino. Registriran uporabnik lahko seveda brezplačno snema vse posodobitve kar preko spleta. Za polno uporabo kupljenega pro-

grama ni treba čakati na pisemsko pošiljko. Po elektronski pošti takoj prejmete potrditev naročila, začasno uporabniško ime in geslo.

Če si želite ogledati le vsebino novosti v verziji 6, obiščite naslov <http://www.bkwin.net/version6.htm>. Od tam se lahko opravite v trgovino ali na stran, kjer so opisani najnovejši programerjevi posegi ali pa začnete prenašati program.

Veliki prikazi s programom BK6

Alojz Osrajnik

Po nekaj dneh, poletni, dopustniški čas je prav primeren za take dejavnosti, mi je uspelo narediti s prikazom 'rodbinskega drevesa' to, kar sem že nekaj časa hotel - izpisati drevo potomcev (najstarejšega prednika) tako, da lahko drevo v nadaljevanju na računalniku **POLJUBNO OBDELUJEM** in nato končni izdelek natisnem.

Rešitev problema je v programskem paketu Adobe Acrobat. Pri tem seveda nimam v mislih le večini obiskovalcev interneta poznanega 'Acrobat readerja', marveč celoten paket **ADOBE ACROBAT 5.0**

Po namestitvi paketa AA na računalnik, le ta instalira tudi tiskalniški gonilnik za tiskalnik 'Acrobat distiller'. Seveda ne gre za fizično napravo, marveč za navidezni tiskalnik, ki se prikazuje v okolju Windows na vseh mestih, kjer sistem ponudi instalirane tiskalnike.

Postopek ki sledi namestitvi AA 5.0 na računalnik je:

- startam **BK6** in oblikujem 'tree chart'
- izberem tiskalnik 'Acrobat distiller'
- tiskalnik precizneje nastavim:
- določim format papirja - recimo A0 (841 x 1189 cm)
- resolucijo tiskanja (napr 600 dpi) itd
- vodni žig (podsluka na papirju)
- kopico ostalih stvari ...
- tiskam

Nato steče normalni postopek s poznanim **BK**-jevim rume-nim sporočilom o strani A1, ki da se trenutno tiska, zatem me gonilnik tiskalnika vpraša za ime datoteke, ki jo bo naredil, po izdelavi datoteke se samodejno starta Acrobat (jaz imam tako nastavljeno zadevo) in na ekranu imam z AA prikazano **TEKSTOVNO (PDF)** datoteko, ki jo lahko seveda v Acrobatu popravljam, spreminjam, dopolnjujem, dodam slike Corel draw pa jo tudi zna obdelovati!!!

K O N Č N O !!!

PDF datoteka izpisa na eno stran A0 formata je velika okoli 2-3 MB. WinZip, Arj in podobna orodja je ne morejo kaj prida stisniti, tako da prenašanje z disketo skoraj ne pride v poštev (razen v več kosih). Sicer pa so itak na razpolago drugi načini dostave PDFa na drug računalnik (elektronska pošta, zapisljivi CD, razni Zip pogoni ipd).

PDF datoteko potem tiskamo na ploterju, ki je priključen na sistem z instaliranim okoljem Windows.

Nekaj dodatkov k programu PAJEK

Peter Hawlina

Program **PAJEK** je namenjen analizi velikih omrežij. Ni torej posebej namenjen rodoslovju, zmore pa nekaj takih operacij, ki jih siceršnji rodoslovni programi ne vsebujejo. Prvič smo o programu pisali v *Drevesih* 4/4 (december 97) in kasneje še v *Drevesih* 6/1-4 (december 1999). Večkrat smo na to temo organizirali tudi predstavitve. Program je prvenstveno namenjen znanstvenemu delu in ni prirejen za manj izkušenega uporabnika. Z nekaj vztrajnosti pa je mogoče po objavljenih navodilih za delo izvajati nekatere zanimive analize in izdelati naravnost osupljive prikaze. Bralcem priporočamo, da si z naslova <http://vlado.fmf.uni-lj.si/pub/networks/pajek/> naložijo program. Nato s programom **PAJEK** preberete svoje rodoslovne podatke, ki ste jih pripravili v formatu **GEDCOM**. Nadaljujte po navodilih v citiranih prispevkih v *Drevesih*. Na naslovu <http://vlado.fmf.uni-lj.si/pub/networks/pajek/kako.htm> pa se nabira zbirka postopkov z navodili za opravljanje omenjenih analiz in prikazov.

V nadaljevanju objavljamo še navodila za tiskanje prikazov in iskanje porok med sorodniki.

Tiskanje slik, pripravljenih s programom PAJEK

Vladimir Batagelj

V programu **PAJEK** ni predvideno neposredno izrisovanje slike. Namesto tega je več posrednih načinov, kako to storiti. Najprej moramo v oknu Draw v izbiri Export sliko shraniti v izbrani obliki: **BMP** (bitmap - bitna slika), **EPS** (Encapsulated Postscript), **SVG** (Scalable Vector Graphics) in še nekaj drugih. Velikost in razmerje stranic slike je sorazmerno razsežnostim okna, v katerem sliko pripravimo. Prikaz slike na datoteki lahko dodatno določimo z Options in, za EPS in SVG, še z Export/Options. Dodatna določila za prikaz v obliki EPS lahko podamo na vhodni datoteki z opisom omrežja (**NET**). Te možnosti so opisane na [DrawEPS.htm](#) (na področju programa Pajek).

Slika, shranjena v obliki **BMP**, je običajno zelo velika. Zato uporabimo kak program za prikaz in obdelavo slik. Z njim sliko odpremo in jo shranimo v kaki stisnjeni obliki. Priporočam obliko **PNG** (Portable Network Graphics). Ta je velika le nekaj odstotkov izvorne datoteke **BMP**. Slike, shranjene v obliki **PNG**, lahko vključimo tudi v spletno sestavo ali v spise v Wordu. Datoteko **BMP** lahko sedaj zberemo. Iz programa za prikaz slik lahko slike tudi natisnemo. Preizkusite program za prikaz slik [IrfanView](http://irfanview.tuwien.ac.at/english.htm) <http://irfanview.tuwien.ac.at/english.htm>

Slike, shranjene v obliki **EPS**, ponujajo največ možnosti dodatnega oblikovanja. Slika je določena z opisom gradnikov, ki jo sestavljajo in je zato natančnost prikaza odvisna le od zmogljivosti izhodne naprave, na kateri jo prikazujemo (za-

slon, tiskalnik, ...). Lahko jo tudi uvozimo v program Adobe Illustrator ali Corel Draw in dodatno dooblikujemo. Od tu jo lahko tudi natisnemo. Ta programa sta precej draga. Za zastojno ogledovanje slik in tiskanje EPS si moramo namestiti programa GsView in GhostScript <http://www.cs.wisc.edu/~ghost/>.

Če imamo dostop do Postscriptnega tiskalnika, lahko slike EPS vključimo tudi v spise v Wordu (ne bodo prikazane na zaslonu) in jih s slikami vred natisnemo. Na njem lahko sliko EPS tudi naravnost natisnemo.

Slike shranjene v obliki SVG si ogledamo in jih lahko natisnemo iz spletnega pregledovalnika (IE, NS), na kateremu smo namestili vstavek (plug-in) za prikaz slik SVG <http://www.adobe.com/svg/viewer/install/>

Priprava slik in iskanje zanimivih vzorcev porok v rodovniku s programom PAJEK

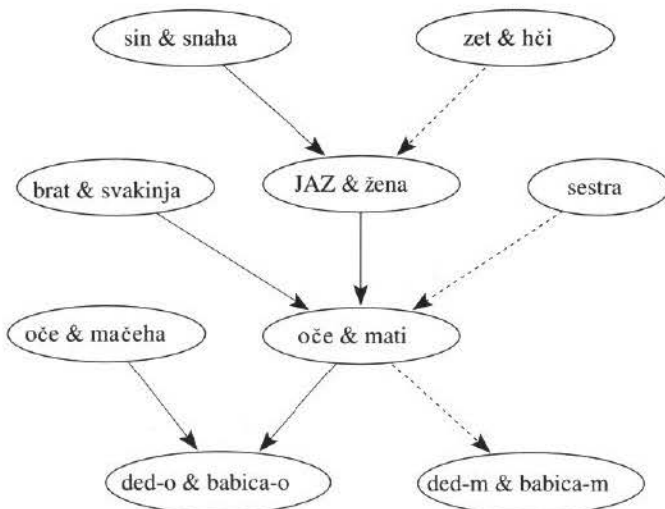
Andrej Mrvar

Iskanje porok med bratranci in sestričnami

Predpostavimo, da želimo v rodovniku najti poroke med bratranci in sestričnami. V Pajku uporabimo splošen algoritem za iskanje vzorcev. Postopek:

1. Preberemo rodovnik v parni obliki (p-graph). To pomeni, da mora biti pred branjem rodovnika v Options/Read/Write označena kljukica pri GEDCOM-Pgraph.

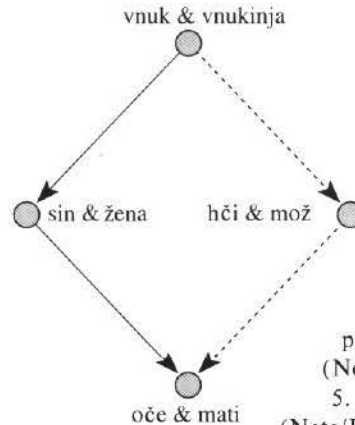
Slika 1 prikazuje del rodovnika v parni obliki.

Slika 1: Parni rodovnik (p-graph).

2. Omrežje proglasimo za drugo omrežje (Nets/Second Network).

3. V Pajku preberemo še datoteko bratran.net, ki jo dobite pri avtorjih besedila. V tej datoteki je shranjen vzorec, kako izgleda poroka med bratrancem in sestrično v parnem rodovniku. Lahko si pogledamo sliko tega vzorca.

Slika 2: Poroka med bratrancem in sestrično.

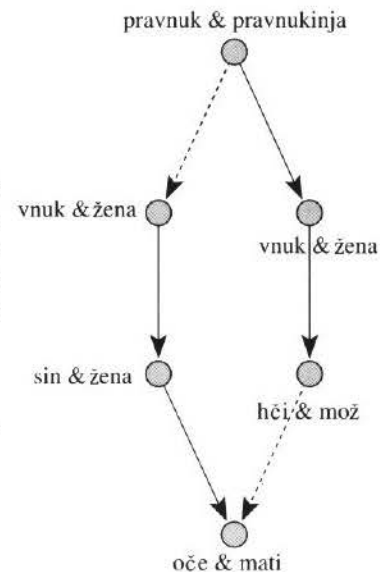
4. Omrežje bratran.net proglasimo za prvo omrežje: (Nets/First Network).

5. Poženemo iskanje vzorcev (Nets/Fragment (In 2)/Find).

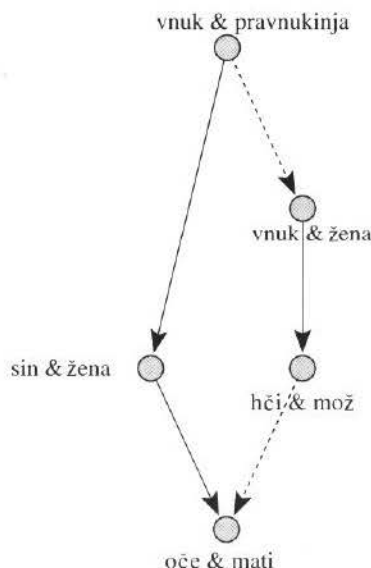
6. Vse pojavitve porok med sorodniki se nam izpišejo kot novo omrežje, (Subnetwork induced by), ki ga lahko spet narišemo. Za risanje lahko uporabimo tudi macro Layers1.mcr (Macro/Play), ki je prisoten na vsaki instalaciji Pajka.

Iskanje porok med pravniki in pravnukinjami

Poroke med pravniki in pravnukinjami poiščemo tako, da namesto vzorca bratran.net, uporabimo vzorec bratran2.net. Sicer je postopek isti.

Slika 3: Poroka med pravnikom in pravnukinjo.

Iskanje porok med vnučki in pravnukinjami

Za iskanje porok med vnučki in pravnukinjami (oz. pravniki in vnučkinjami) uporabimo vzorec bratran3.net. Pri teh porokah je prisoten tudi generacijski preskok kar je razvidno iz slike 4.

Slika 4: Poroka med vnučkom in pravnukinjo.

Ali jih kdo pozna

- tretji del

Dagmar Stekovec

Ko je moj ded opravil maturo in odslužil vojaški rok v Ljubljani, se je vpisal na Pravno fakulteto na Dunaju. Poglejmo zdaj, kaj je tam doživel in zlasti s kom se je družil.

Na Dunaju

6. oktobra 1894 sem prišel prvič na Dunaj. Začelo se je s smolo. Prosil sem bil prijatelja sošolca Komljanca, da mi priskrbi stanovanje in ponudil se mi je sam, da mi ga najde, dve leti starejši Jurij vitez Langer Podgorski, najmlajši član znane novomeške-dolenjske družine grajščakov, ki igrajo v Trdinovih spisih precejšnjo vlogo. Kakor malo je bil zanesljiv Jurček, tako zanesljiv je bil Komljanec. Čakal me je na kolodvoru in mi povedal, da ima stanovanje. Komaj stopiva iz postaje, prileti pa še Langer, da ima stanovanje. Tako sem imel dve. Vzel sem Langerjevo, ker je soba za dva bila večja in svetlejša, Komljanca pa sem vsilil odškodnino - najemnino za pol meseca. Opekel sem se, stanovanje je bilo res boljše pri Langerju, toda on je bil hudo nereden sostanovalec, dočim bi bil Komljanec gotovo idealen tovariš s svojo točnostjo in s svojim smislom za red. No, zaenkrat je bilo vprašanje urejeno.

Vpisal sem se. Kolegnine, ki bi bila precej občutna, nisem plačeval, bil sem 'zbog dobrih študijskih uspehov' ves čas oproščen tudi taks za državne izpite. To je bil prav čeden prihranek, ker smo pravniki imeli znatno število obveznih ur, v 8. semestru 144, in tri izpite po 12 fl., skupaj 180 fl. Izkoristil sem oprostitev in vpisoval vse mogoče stranske predmete, seminarje in vaje, v 5. semestru celo 39 tedenskih ur. In do 8. semestra sem res vse poslušal; šele v 8. semestru sem bolj študiral doma, po knjigah, ki sem jih kupil. Tako sem svoj čas res dokaj dobro izkoristil; popoldne sem, zlasti pozimi, mnogo študiral v vseučiliški knjižnici, stedeč luč in kurjavo. Lagal bi, ko bi trdil, da sem bil za vse predmete enako zavzet, od vseh predavateljev očaran. Jako mi je ugajal Czyhlarz s svojo sijajno metodiko. Mitteis je bil duhovitejši, predaval pa je manj lepo; Siegel je bil bombastičen šovinist, kakor mi ga je naslikal oče, pa jako dober človek; Grossa sem malo poslušal, ker je zahteval, da se zna njegov učbenik; naučil sem se ga, poslušal pa sem raje mnogo sodobnejšega Hussareka; Zellinger je veliko vedel, pa dolgočasno predaval, in vsaj drugo velja za Siegmunda Adlerja. Pri Czyhlarzku nas je bilo preveč, mnogo bolje sem se počutil pri Hussareku, prav posebnost pa pri Vogtu, ki je za juriste predaval etiko, 'praktično filozofijo', kakor, smo rekli: Vsak pravnik je moral vpisati pred pravnozgodovinskim izpitom filozofski predmet, in večina, gotovo do 500 na leto, se nas je tisti čas vpisalo pri Vogtu. Zakaj ravno pri njem, ne vem. Morda zato, ker je delal najmanj, t.j. prav nič sitnosti pri potrjevanju obiska? Jaz sem prosto sledil tradiciji. Predaval je mož petkrat na teden od 8-9h, torej za zimski tečaj precej zgodaj. Imel je veliko predavalnico, če se prav spominjam, bi nas lahko sedelo do 150. Čez en teden, ko so bili dani prvi podpisi, nas je bilo morda se 20, čez en mesec se 5 in tako je ostalo tja do konca februarja, začetka marca, ko se je začel bližati službeni konec semestra, teden pred veliko nočjo, in se je trebalo začeti brigati za potrdilo semestra. Tu se mi je zgodilo tole: Vogt je nas 5

zvestih po obrazu seveda poznal, po imenih pač ne. Tovariš Lukan - ranjki veliki župan - je bil tako nemaren, da je šele prve dni marca opazil, da pri Vogtu še nima prvega podpisa. Ženiral se je, iti na koncu semestra sam ponj in naprosil mene, čez da mene Vogt pozna. Šel sem. Vogt pogleda, zoper vso navado, sliko v indeksu in pravi: »Pa vi niste g. Lukan?« Zajecljaj sem, da sem prišel po podpis za bolnega tovariša. Nasmehnil se je, vzel belo potrdilo o plačani kolegini, vredno zanj 25 gl. 25kr., in mi dal kar še drugi podpis, češ da se ne bom še enkrat trudil za bolnega tovariša, ki da naj mu povem, da mu želi 'zboljšanje' ali 'poboljšanje' - nemški 'Besserung' pomeni eno in drugo.

Dolgočasen predavatelj je bil civilist Zoff in ni bil mnogo boljši Menzel, ki je nadomestoval obolelega in kmalu umrlega Hofmana. Tudi Pfaff nas je imel vpisanih svojih 400, poslušalo nas je njegov prevažni predmet redno komaj 20-30. Tako dolgočasen je bil, da sva s tovarišem Fedorjem Gertscherjem, sinom poznejšega predsednika višjega drž. sod. v Zadru in nato v Trstu, tekmovala, kdo bo prej izrezal v močno klop luknjo. Zmagal sem, ker sem pač imel boljši nož. Delali smo vsak podobno, klopi so bile na pol uničene v Pfaffovi predavalnici. Vmes sem seveda stenografiral vse, kar je predaval, govoril je dovolj počasi. Sploh sem stenografiral pri predavanjih, če profesor ni imel učne knjige, in spomnim se, da si je Gertscher po svojem sinu izposodil moj stenogram Menzlovih predavanj o stvarnem pravu, ker je Menzel ta predmet takrat prvič predaval. Gertscher sen. je bil eden najboljših avstrijskih pravnikov, njegov sin, moj tovariš, pa precej komoden pri predavanjih. Za kazensko pravo in mednarodno javno pravo sem poslušal Lammascha; mož je bil predavatelj, ki ga v tretji klopi že nismo razumeli, tako tiho in nejasno je govoril, bilo je pa zanimivo. Prav nasprotno procesualist Schrutka, ki je predaval jasno, jako razločno, pa kar preveč natančno. V svojem sistemu je delil po velikih in malih črkah, rimskih in arabskih številkah, pa še po grških črkah, tja do á á á, á á á, itd. Rad sem poslušal Grünhuta, tega je bil, kot mladega docenta poslušal že oče, ki se je z njim tudi osebno seznanil v družini Ehrenreichov, kjer je bil oče domači učitelj. Grünhut je predaval lepo in zanimivo in je imel jako polno predavalnico, dasi je bila ena največjih. Samo Czyhlarz je imel še bolj polno v mojih časih. Še bolj še kot Grünhut mi je ugajal Karl Adler, privatni docent. Bilo nas je pri njem malo vpisanih, kar med nas je včasih sedel, kakor tudi Hussarek; predaval je več kot zanimivo, naravnost blesteče, in vedno je iskal in našel stik s praktičnim življenjem. On, Adler, je v meni vzbudil in ojačil zanimanje za trgovinsko pravo še bolj kot Grünhut in 'dedna obremenjenost' po očetu, ki je v Mahrovi šoli celo tretje leto pravnih študij predaval trgovinsko in menično pravo. Bolj zanimivi predavatelji so bili, pa za dijake povprek zanimivejše predmete so imeli predavatelji predmetov za državoslovni izpit. Karl Menger je predaval jako živo, na videz lahko, v resnici manj. Čudna je bila njegova tehnika. Ni imel, kakor večina predavateljev, kolegijskega zvezka, marveč kup belih kartončkov, podobnih vizitkam. Držal jih je v dlani, včasih pogledal v dlan, pa vzel listek, ga vtaknil kot zadnjega in govoril naprej. Očito je imel napisana na listkih gesla, za spomin, da česa važnega ne izpusti, sicer je govoril prosto. Brata, znanega procesualista - socialista žal nisem poslušal. Zakaj ne, ne vem. Ker je Schrutka kmalu izdal učbenik, bi bilo morda pametneje poslušati Mengerja. Prav zato, ker je izdal knjigo, nisem poslušal Philippovitscha. Pač pa sem z veseljem in užitkom hodil poslušat Bernatzika. On, Zellinger in Stooss so prišli na novo na fakulteto, ko sem bil jaz vpisan. Stoossa nisem poslušal, držal sem se Lammascha,

Zellingerja sem poslušal. Da je bil slab predavatelj, sem že dejal, Stooss baje ni bil boljši, toda morda ga je samo bilo težje razumeti, ker je, Švicar, govoril svoj pristni schwyzer Dötsch, tako da sem ga se pri izpitu težko razumel, dasi sem bil dobro podkovan. Tem boljši je bil Bernatzik. Vsi trije, zlasti pa Zellinger in Bernatzik so bili prve semestre strah in trepet izpitnih kandidatov, trumoma so padali pri teh dveh. Kaj je bil vzrok? Po mojem mnenju sta Siegel in Lustkandl premalo zahtevala, njune knjige in skripta so bile precej zastarele, obe novi metli pa sta dobro pometali. Govorili so, da tudi zato, da privabita k sebi čim več slušateljev, kajti kolegine so takrat še dobivale profesorji – pozneje se je to uredilo drugače. – Izključeno to samo po sebi ni bilo, toda ne eden ne drugi od teh dveh se mi ni zdel tak, da bi bil tolike umazanosti sposoben. Bernatzik je predaval z jedko satiro. Govoreč o avstrijsko-ogrski nagodbi, je priznal, da nekatere določbe ne razume in pripomnil: »Morda jo razume kolega Lustkandl, ki je sodeloval pri nagodbi«. Nagodba ni bila mojstrovina, vsaj za avstrijsko polovico monarhije ne, in Lustkandl ni bil posebna luč, toda neokusno je bilo zaleteti se v starega gospoda, in menda nas je ta občutek imela večina, kajti kakor smo sicer Bernatzikove domislice sprejemali z glasnim smehom in ploskom, te nismo preveč pohvalili. Bernatzik je imel par 'šmisov', brez dvoma je bil star bursak, in veljal je za zagrizenega nemškega nacionalca. Ali je bil res, ne vem, jaz imam nanj jako lep spomin, tudi od rigorozna, ki je bil pravzaprav bolj prijateljski razgovor kot izpit, in gotovo je, da se je mož pozneje, ko se je Avstrija vedno bolj krhala, mnogo prizadeval za narodnostni sporazum na podstavi, ki ni razodevala vsenemškega mišljenja. V spominu imam Pinalesove 'Gajeve institucije' in zlasti Kleinov rimski seminar. Sicer pa je bilo na Dunaju zbog prevelikega števila dijakov dokaj težko priti v stik s profesorji; to se je povprek doseglo šele po izpitih, zlasti če si moral že zaradi razbremenitve očeta skrbeti, da čim točneje opravljajš izpite. In ko si opravil izpite, si moral takoj v službo.

Na Dunaju sem prišel v stik z Židi, židovskimi kolegi, pa tudi sicer, saj je bilo nekaj profesorjev in docentov Židov: Menger, Menzel, Pinales, Klein, Strisower, Grünhut in najbrže še kdo.

V poletnem semestru sem dobil stanovanje v 'Studentenheimu' v Porzellangasse. To je bila dobrodelna ustanova, v kateri je stanovalo vedno tudi precej Slovencev. Dobri Komljanec je vložil prošnjo zame brez moje vednosti, ko sem bil na velikonočnih počitnicah doma, in dobil sem mesto. Skupaj sem bil s Čehom Ocadlikom. Ta je bil leto pred menoj in silno nervozen zaradi prvega izpita. Dal sem mu nekaj broma – sam ne vem, kje sem ga dobil in zakaj – in napravil je izpit. Morda devet let pozneje se srečava na hodniku v ministrstvu, kamor se je prišel predstaviti kot sodnik. Takoj sva se spoznala in še se mi je zahvaljeval za tisti brom, češ uspeh pri prvem izpitu mu je dal poguma za nadaljnje. V 'dijaškem domu' je bilo tedaj precej Slovencev, med njimi več filozofov kot pravnikov. Takrat sem prišel med filozofe – in medicince, z eno besedo naravoslovce in med njimi sem ostal ves čas dijakovanja; Kreft, Poljanec, Kušar, Plečnik, Plehan, pozneje, ko je prišel brat Vladko na Dunaj, še Stojc, Tičar. Z njimi sem hodil na izpite in sprehode, za Poljančevo disertacijo smo lovili drevesne stenice po Pratru. Ti tovariši so imeli svoj znanstveni klub, ki je zasedal redno na Nussdorferstrasse, v gostilni, kjer se je tudi točilo pivo iz Zipfa. Kot edini pravnik sem bil včasih povabljen na tako sejo, in štel sem si to v čast. Do danes mi je ostalo, da mi je manj za pravniško družbo, kakor je redno pravnikom. Sicer pa tiste seje niso bile suhe, Bog ne daj!

Vsa nadaljnja tri leta sem stanoval v 8. okraju. Ni sicer bilo bližje na univerzo kot iz 9. okraja, toda 'Slovenija' je imela tam svoje prostore, najprej skupaj s hrvaškim 'Zvonimirom' v Lange Gasse, potem sama v Lederergasse. In ker sem po obedu vedno hodil časnike čitat v 'Slovenijo', mi je bilo prijetneje stanovati v 8. okraju, kjer je sploh bilo največ Slovencev. Stanoval sem največkrat v Laudongasse, pa tudi v Wickenburggasse, Lammgasse in morda še kje. Čez vel. nočne ali božične počitnice sem stanovanje obdržal, če mi je bilo všeč, čez velike počitnice pa ne. Navadno nisem stanoval sam: tako smo bili skupaj z bratoma Vladkom in Vojčkom. Nekaj časa je bil z nami še Hinterlechner, nekaj časa Skaberne. V zadnjem letu sem bil skupaj z Viktorjem Poznikom. Ko smo bili skupaj s Hinterlechnerjem, smo imeli sobo in kabinet, sicer večjo sobo; kadar sem bil sam, sem imel kabinet. Eno tako stanovanje mi odpre, ko pridem na ogled, gospodična, že malo bolj v srpanu, tako izrazita Židinja, da bi bila lahko za vzorec Lee ali Rahele. Hotel sem se kar obrniti, pa sem se k sreči spomnil, da bi to bilo le preveč nevljudno. Odpeljala me je skozi kuhinjo in večjo sobo, v kateri je ležala na postelji starejša ženska, s krasnimi sivimi lasmi in drugimi znaki bivše lepote, tudi Židinja; iz te sobe sva prišla v kabinet, skromno pa prav čedno opremljen, okno proti solncu na veliko dvorišče in solnce je sijalo. Kabinet ni imel prijetnega dohoda, saj sem moral skozi družinsko sobo – pa tako je bilo v tistih hišah iz 60. let skoro vedno, sicer mi je pa jako ugajal. Motilo me je le, da sem očitno pri Židih in bil sem toliko brezobrazen, da sem naravnost vprašal, ali nisem pri Židih – še danes mi je žal, saj bi bil lahko odšel s kakršnimkoli izgovorom – tu pa se oglasi stara žena, skoro ogorčeno, da ne, da so katoliki, da so sorodniki slavnega katoliškega pridigarja Veitha. Ostal sem in ni mi bilo žal. Bil sem dobro spravljen, stenic je bilo prav malo, motili niso mene gospodarji, še sin je bil, in upam, da jaz ne njih. Židje so pa le bili, kajti Veith je bil – krščen Žid. Sicer so dijakom sobe dajali v najem po večini tzv. 'mali ljudje', siromaki, ki so se stiskali v kot, da so mogli dajati v najem in prihraniti nekaj najemnine. Tako smo imenovani štirje stanovali v sobi in kabinetu hišnika, ki je imel obenem majhno trgovino s kurivom. On, žena in nekoliko pohabljena hči so spali v kuhinji. Tam kjer smo bili Skaberne, Vladko in jaz, nam je gospodinjila vdova malega uradnika z dvema hčerka, ena je še hodila v šolo. S Poznikom sva stanovala pri pismošni. Oče, mati, dve hčeri, vsi Čehi. Ena hči je gonila šivalni stroj, druga gosli, jaz sem se po 8-12 ur na dan učil za drugi izpit, Poznik za prvi, pa naju ni motilo, oba sva dobro opravila. Bili so to jako dobri, prijazni ljudje, tako da sem se bal, da se Poznik zagleda v starejšo hčer, jako 'fest' dekle. Saj je precej Slovencev tako obviselo na Dunaju ali vsaj pri Dunajčankah. Nekoč sem prišel menda malo prepozno na Dunaj; oblezel sem mnogo ulic zastoj, nazadnje pridem v Wickenburggasse v III. nadstropje. Odpre mi poldoraslo dekletce; v stanovanju stara sključena žena, ki je uprla vame svoje velike oči. Opazil sem, da se ne gibljejo, bila je slepa – glavkom. Kabinet je bil kaj skromno opremljen, toda solnčen in brez vizavija. Ostal sem, smilila se mi je starka, ki je očitno potrebovala tistih par goldinarjev. Toda ostal sem le par tednov, preživo je bilo ponoči. Gospodinja ni mogla loviti stenic, služkinja, tisto dekletce, ni znala ali hotela, jaz sem se pa kmalu uveril, da jim s samim nočnim lovom nisem kos.

Hranil sem se po dijaški, po meri srednje situiranega študenta, v 4. semestru in v zadnjem letu pa nad to mero. Oče mi je pošiljal po 10, pozneje po 20 gl., 'Radogoj' mi je po univerzitetnem knjižničarju, dr. Simoviču, očetovem sošolcu, dajal po

10 fl.; teta Marička po 10 fl. Tako sem imel stalnih najmanj 30 fl., seveda ne vse leto, v mesecih, ko sem bil doma, mi oče seveda ni dajal denarja, saj me je hranil, in teta tudi ne. Zato pa mi je teta trikrat na leto, ko sem potoval na Dunaj, dala še po par goldinarjev več, razen tega velik kos prekajene slanine, velik zavoj čaja in sladkorja in zelenko slivovke, za zajutrki mi je torej bilo treba kupovati le kruh, tzv. 'Schusterlabl', ali tudi dva, po 2 krajcarja. Obedoval sem različno. Največkrat pri Ružički v Laudongasse. To je bil velik dijaški 'Auskoch', gostilna brez pijače, nekaj stotin dijakov se nas je tam hranilo. Kosilo: zakuhana juha, meso z dvema prikuhama, košček kruha, je bilo v začetku mislim da po 25 krajcarjev, močnata jed se je placala posebej, pivo so prinesli, če je izjemno kdo zahteval, od enega štirih bratov Rainov, ki so imeli gostilne v 8. okraju, preko ulice. Ni bilo slabo, tudi dovolj snažno je bilo, preobjedel se nisi, čisto lačen nisi ostal. Prav tisti čas so ustanovili dijaško menzo kot napol dobrodelno ustanovo. Za univerzo je imela svoje obširne, brez dvoma drage prostore. Hrana je bila bolj obilna kot pri Ružički, nekaj cenejša, povprek pa nekaj slabša. Kmalu smo pogruntali, katere dneve se bolj spleča jesti pri Ružički, katere dni v menzi, jedilni listi so namreč bili v vsaki obeh naprav jako slični, še bolj v menzi, ki je sploh poznala malo sprememb. Vobče smo hodili v menzo, kadar nam je jelo zmanjkovati, ali pa če smo dobili pri podpor-nem društvu brezplačne karte. V prvem letu, sem jih včasih dobil, pozneje, ko sem imel nekaj več rednih dohodkov, nisem prosil zanje. Podporno društvo – splošno, ne morda slovensko, pri katerem nisem prosil nikoli, saj sem imel Radogoja – ni delalo razlik ne po narodnosti ne po veri, kakor tudi ne dijaško bolniško društvo. V 4. semestru, pred 1. izpitom, mi je teta pošiljala nekaj več mesečnine, sem obedoval pri Jozefu Rainu v Langegasse. To je bila za dijaka-Slovenca že dokaj fina gostilna, s platneno servieto in dunajskim načinom treh natakarjev, gostilna, kjer si moral piti alkohol, bodisi le 1/8 l vina. Pri Ružički je bila postrežba ženska, v menzi moška, toda vsak natakar je imel svoj 'okraj' in v njem je vladal sam. K Langu je zahajalo več bolje podprtih Slovencev, še več pa h 'Kellnerju' v Floriangasse, ki je bila kar slovenska dijaška, dokaj krokarska gostilna. Pri Langu sva bila večkrat skupaj z Govekarjem, h Kellnerju, kamor sta zahajala zlasti tudi Eller in ranjki dr. Oražen, ne vem, ali sem bil več kot enkrat ali dvakrat. Imel sem nekako averzijo proti njemu, preveč se je tiste čase tam pilo, in cela vrsta Kellnerjevih gostov, ožjih tovarišev pravnikov, se je tista leta zakrokala, da ali sploh niso končali študij, ali pa le z večjo ali manjšo zamudo. Kje sem obedoval v zadnjih semestrih, se ne spominjam, najbrže pri Langu. Vendar nisem bil nikoli v ožjem krogu stalnih gostov-Slovencev, ki so se z 'Jusuf'-om tako sprijaznili, da jih je vabil v klet in v vinograd. – Večerjal sem redno doma. Dokler je bilo tetine slanine, sem jo jedel in zraven 'Viererlabl', schwarz ali molken, gestaubt ali ne. Ravno prav je bilo za 4 krajcarje kruha, zlasti rad sem imel črnega, z moko potresenega, to je bil sijajen ržen kruh. Ko je zmanjkalo slanine, je bil dober par hrenovk, 10 dkg tlačenke, boljši narezek je bil predrag. Samo ob nedeljah sem večerjal v gostilni.

Stanovanje je redno veljalo 8–10 fl., pozimi še nekaj za kurjavo; perilo sem pošiljal enkrat na mesec domov prat. To je imelo tri dobre strani: zame je bilo cenejše, kajti perice so bile drage; perilo je bilo lepše oprano, manj strgano, zakrpano, in – nazaj ni prišlo samo, mati je vedno priložila priboljšek, včasih kar potico. Obed je na mesec veljal svojih 6–8 fl., večerja 4–5 fl., zajtrk morda 1–1½ fl., skupaj hrana in stanovanje okoli

20 fl., če sem hodil v boljšo gostilno seveda nekaj več. Mislilo bi se, da sem potemtakem krasno izhajal. Res je, lačen nisem bil nikoli, toda privoščil sem si želodčnih užitkov kaj malo. Jedel sem trikrat na dan, južinal nikoli. Pil in kadil nisem. Denar je šel, kar ga je ostajalo, za gledališče, predvsem za opero. Dijaki smo imeli popust v dvornih gledališčih, pa tudi v drugih. V operi si mogel na 4. galerijo za 30 kr., na tretjo za 40 kr., na parterno stojišče za 60 kr. Samo po enkrat sem bil na galerijah, potem sem si privoščil parter, redno vsak teden. In po predstavi tek domov, da si prihranim 'Sperrsechser', 10 krajcarjev, ki jih je dobil hišnik, da je odprl hišna vrata, ključa stranka ni dobila, dijak najmanj. Razen v opero sem malo hodil v gledališče in precej redko na koncerte ali v razstave, zvečer sem najraje študiral. Enkrat na mesec pa sem pokrokal. Ni bilo to morda 'reda radi' enkrat na mesec, bilo je zato, ker je 'Slovenija' imela redno svojo sejo enkrat na mesec: če sta bili dve, sem krokal dvakrat, če je ni bilo, tisti mesec nisem krokal.

Šel sem prvič na Dunaj z namenom, da vstopim v 'Slovenija', katere član je bil oče, v prvih letih njenega obstoja. Prav tisto leto ali leto prej se je bila ustanovila 'Danica', 'klerikalna' proti 'liberalni' Sloveniji. Na vožnji na Dunaj sta nekje na Štajerskem vstopila pokojni dr. Jankovič in Dokler. Oba sem poznal že iz N. mesta, Jankovič je bil pred menoj 3–4 leta, Dokler menda 2 leti. Oba sem cenil in spoštoval. Seveda sem ju izpraševal o Dunaju in dijaškem življenju. Vedel sem, da se je osnovala 'Danica', nisem pa vedel, da sta med ustanovitelji ta dva. Povabila sta me, pa, naglašam, ne pregovarjala ali silila, naj pristopim. Rekel sem, da si ogledam razmere sam. Govoril sem s Komljancem, ki ni bil vojak in tako leto pred menoj na Dunaju. On mi je povedal, da se Slovenijani in Daničarji ne gledajo lepo, da očitajo Daničarjem odvisnost od 'klerikalcev', da prejemajo podpore od duhovščine itd. To je bil dokaj hud očitek, kajti 'Slovenija' res, kar jaz vem, ni dobivala podpore od nikoder in takrat, v mojih letih, tudi ni bila povezana z nobeno stranko. Gotovo je bila liberalna, toda ne privesek stranke, preveč smo bili ljubosumni na svojo svobodo in neodvisni smo hoteli biti. Tako sem se lahko odločil, da v 'Danico' ne grem, dasi je bil v nji tovariš Valentin Levičnik, ki sva skupaj služila vojsko in bila res dobra prijatelja – do danes, kakor smo ostali prijatelji z Jankovičem in Doklerjem. Toda tudi v 'Slovenija' od svojih članov zahteva, da se 'bijejo', t.j., da na 'žalitev' med dijaki odgovore s pozivom na dijaški dvoboj, menzuro. Jaz sem bil kot vojak med najboljšimi sabljači svojega letnika, toda siliti se nisem dal k dvoboju, ki sem ga, pravega, imel za zločin, dijaškega pa predvsem za otročarijo in neumnost. Res so se 'Slovenijani' par semestrov, preden sem prišel na Dunaj, 'bili', kakor tudi 'Triglavani' v Grazu. Jaz sem bil za svobodo tudi v tem pogledu, in pristopil sem 'Tatram', društvu dijakov Slovakov, ki je imelo skupaj z 'Bukovino' svoje prostore na Alserstrasse. Že prejšnje leto je bilo v 'Tatrah' več Slovencev, prijateljev iz Novega mesta. Tatrani so bili po večini madjarski državljani, narodno zavedni Slovaki, med njimi pomnim dr. Blaho, iz Skalice, ki je postal eden narodnih voditeljev, lice drugega Tatrana mi je živo pred očmi, ime sem pozabil. Imeli so v 'Tatrah' slovenske liste, nemškega skupaj s Tatrani in 'Bukovino'. 'Bukovina' je bila, kakor sem sčasoma spoznal, društvo z Rusijo simpatizirajočih galiških Rusinov – nasprotnica rusinske Sici – vodja je bil znani novinar in politik, Sokol Vergun; tudi iz Bukovincev imam pred očmi še enega, majhnega, črnega fanta, ki sva se pogosto pozdravljala pri predavanjih. Nekoč je prišel s črno zavitim društvenim znakom v predaval-

nico. Hočem mu kondolirati, češ, kdo mu je umrl, on pa 'Car umjor' – umrl je bil car Aleksander III.

En semester smo bili v 'Tatranu'. V 'Sloveniji', ki je bila zbog svojega 'dvoboja' zgubila precej članov, in ki nas dokaj novih ni vstopilo, so si premislili in so tisti društveni sklep o menzuri omilili: češ, naj se bije, kdor se hoče, društvo ne brani, sili pa tudi ne. Nato nas je pristopila cela vrsta: 'Slovenija' je bila takrat skupaj z 'Zvonimirom' v Langegasse. Mnogo nas je bilo, dejal bi, nas obojih okoli 200. Imeli sta obe društvi skupno čitalnico, skupno sobo odborov in še eno sobo, ki je služila za sabljanje. Vsekakor daje sabljanje tudi precejšnjo samozavest in dajalo je znaten ugled. Kako mogočno in naravnost oblastno je stopal po hodnikih univerze in po avli starejši tovariši – tudi on še živi – dr. Teodor Vodusek, ki je bil na glasu, da je eden najboljših sabljačev med dijaki in o katerem je šel glas, da je v letih, preden sem prišel na Dunaj, posekal več buršev, med njimi enega, ki je nalašč prišel iz Gradca, da ga pozove na boj in premaga. Še v mojih časih so se mu burši spoštljivo umikali, to sem videl sam.

Govoril sem o športu. Neroden sem bil, da sem se šele v 6. semestru vpisal v vseučiliško telovadnico. Lahko bi bil tam od prvega semestra. Bila je lepo opremljena z orodjem in vsem potrebnim in tudi draga ni bila. V spominu imam iz nje Italijana Trentinca. Edina ne-Nemca sva bila v tistem tečaju in skup sva držala. Skakala sva enako dobro, mnogo bolje od vseh drugih; na orodju je bil on, precej lažji, znatno boljši od mene, pri težki atletiki, dviganju ročk, pa jaz, kot stari veslač. Bog ve, kje je tisti simpatični tovariši, ki si mu imena žal nisem zapisal, saj nič ne vem, ali sem ga sploh vedel ali on moje.

V 'Sloveniji' je bil še drug klub, literarni. V njega sem pokukal: Župančič, Škerjanec, Derganec, tudi Murn so bili v njem, tudi drugih več, Cankar pa tiste parkrat, ko sem bil jaz tam, ni prišel; morda sploh ni bil član. Enkrat sem čital /svojo/ hudo sentimentalno noveleto od Krke – a la Hero in Leander, med Srebrnicami in Zalogom. Nisem želel preveč pohvale in prav sem razumel: da to ni zame in jaz ne za to. Nekaj več sem imel uspeha s satiro 'Vojaki v Abdeni', s katerimi sem slavil novo-meško purgarsko gardo, in še več s satirično 'balado' o dvoboju Franca Šukljeta, ki jo je v moji odsotnosti na seji 'Slovenije' prečital prijatelj Stanko Bevk, slavni in slavljeni 'klobasar' slovenjanskih sestankov. Opeval sem 'dvoboj', ameriškanski dvoboj Franca Šukljeta z Jakličem. Čul sem o tej stvari v Novem mestu, in ker sem 'igralca' poznal, sem iz svojega dodal toliko, da je nastala kar dolga 'balada'. Pozneje so me tovariši, ko so pogruntali, kdo je avtor, spraševali, odkod so mi bile znane vse opisane podrobnosti, pa sem jih res bolj uganil kot vedel. Sicer me pa Pegaz ni mnogo mučil in jaz ne njega. Par sonetov sem še zagrešil, objavil nikoli nič, hvala Bogu.

Slovenjanske seje, vsak mesec, so bile nekaj posebnega. Predsedniki so bili v mojih časih Rudolf Gruntar, Anton Nagode, Jože Reisner, Metod Dolenc, Fran Novak. Sami simpatični fantje, morda je bil Nagode preveč pedanten in avtoritaren. *Posnemali smo, hote in nehote, parlament, seveda tisti, ki nam je bil najbližji, avstrijski. Dolge, hudo neplodne debate smo imeli, z opazkami k poslovníku in s 'stvarnimi' opombami; poslovník se je rad pokazal kot pomanjkljiv in potem se je postavila komisija, da ga je popravljala in popolnjevala, pa seveda nikoli ni zamašila vseh vrzeli in zaprla vseh vrat. Dasi nisem bil nikoli odbornik, v takih komisijah sem bil, moje prvo zakonodavno delo. Danes se smehljam, pa verujte, tiste naše seje so bile za nas jako poučne, vadili smo se govoriti vsaj v omejeni javnosti, pred jako budnim, ostro pazečim 'občinstvom', komur je spodrsnilo, temu ni trebalo skrbeti za smeh.*

Niso bili naši predmeti vedno vredni besed, vaja pa je bila jako dobra. In tako ljubosumno smo, vsaj večina, čuvali svojo neodvisnost. Liberalni, svobodoumni smo bili vsi, toda prav malo jih je bilo, ali morda nič, povezanih s kako stranko tako, da bi šli z njo čez drn in strn. To se je lepo videlo v debatah, ali naj se za častnega člana 'Slovenije' izbere Hribar ali Tavčar ali oba. Nekaj sej se je govorilo o tem, vedno z novimi razlogi so se podpirala mnenja. Kako se je stvar končala, se ne spomnim, zdi se mi, da sem prej odšel na počitnice. Gotovo je, da ni šlo za stranko, marveč za 'stvar' ali pa – zasebne simpatije. Radoveden sem, kaj sta o nas mislila oba moža, da ne bi bila vedela, ne verujem. Tavčar se je najbrže smejal in norčeval. Hribar pa najbrže ni imel dovolj humorja za to. Nekaj časa je imela Slovenija tudi sijajen kvartet. Jesenko, Krsnik, Juvančič, Goršič. Nihče nam ni branil peti niti v jako gosposkem lokalu pri Kastnerju, seveda v posebni dvorani. Policiji so se morale te seje javljati. Navadno se potem ni zmenila za nas. Če pa so bili časi bolj burni, je poslala komisarja. Kar jaz vem, je večkrat prišel Slovenec Gršak ali Čeh Nemeček. Oba sta rada ostajala še pri neoficijelnem delu in res nista motila, da bi bilo vredno reci, še manj Nemeček, ki pač ni vsega razumel: ruske himne ali marseljeze bi seveda vpriču njih ne smeli peti. Če je 'Slovenija' sama prirejela kak slavnostni 'komerz', kar je bilo skoro vsako leto, se je redno opravila debata o tem, ali naj bo frak obvezen ali ne. Manjši, boljše situiran del članstva, zlasti nekaj Ljubljancev, ki so prišli sočasno z menoj ali za menoj na Dunaj, so bili za frak, češ, da je za slavnosten ples edino primerno oblačilo. Teh se je prijelo ime frakarjev, ki je obveljalo tudi v domovini in je pozneje dobilo pomen nekake blazirane jeunesse dorée, tako da se je celo sumilo o njeni zadostni narodni zavesti. Z njimi je vleklo nekaj tovarišev, ki po svojem gmotnem položaju niso spadali med nje, to se pravi, ki niso imeli svojih umerjenih frakov, pa so si pomagali z izposojenimi, kar na Dunaju ni bilo težko, ko se je več velikih oblačilnih trgovin bavilo s takim izposojevanjem. Večina pa je bila proti fraku sploh, češ, da nam Slovencem ne pristoji – manjši del – ali da ne gre izključevati ubožnejših tovarišev ali jih odrivati v drugi red. S temi drugimi sem držal jaz. Frak bi bil lahko dobil očetov, kakor sem ga res za prvi rigoroz, toda zamalo se mi je zdelo, da bi bilo od oblačila odvisno, ali se bo kdo smel udeležiti veselice, ki jo prireja društvo, čigar člani po večini nimajo tega oblačila. Frakarji so svoje stališče utemeljevali s tem, da moramo Slovenci tudi v prestolnici pokazati, da v ničemer ne zaostajamo za drugimi narodi, zlasti za Nemci, in da vemo, kaj se v svetu spodobi. Če se prav spomnim, je bil sklep na koncu vedno tak, da je sicer želeti frak, da pa ni obvezen. Jaz sem se udeležil samo enega takega večera, v čast Stritarju, ki je res prišel, fraka pa nisem imel takrat.

Iz 'Slovenije' bi se omenil, da smo imeli v nji čitalnico, ki je bila kaj bogato obskrbljena z listi in revijami, ne samo slovenskimi in dunajskimi, marveč tudi z listi in revijami vseh slovenskih narodov. Zlasti smo imeli več čeških, hrvaških in ruskih listov, celo Novoje vremja, Peterburškije vjedomosti, Njivo in sijajno revijo Vjestnik Jevropi. Razen tega smo imeli precejšnjo knjižnico. 'Slovenija' torej nikakor ni bila samo krokarško društvo – to je bila se najmanj – ali debatni klub, bila je pravo središče takratnega slovenskega dijaštva na Dunaju, kar ga ni bilo v mladi 'Danici', ki je sicer brzo rasla, vendar v mojih časih ni dosegla ne polovice članstva 'Slovenije'..

Na orožno vajo sem šel z Dunaja dvakrat, l. 1895 in 1897, obakrat v Bjelovar k 16. pešpolku..

Ko sem bil v drugem letu, je prišel na Dunaj brat Vladko, vpisal se je v medicino. Opravil je vsa tri tentamina v prvem

semestru, v drugem semestru pa je šel služiti prvo polovico medicinskega 'prostovoljnega' dijaškega leta. Vladko je bil lep fant, visok, vitek, jako pravičnega obraza. Da je tako hitro opravil tiste pripravljalne izpite, se mi ni zdelo čudno: prav tisto leto je prišlo več novih medicincev, ki so prinesli novega duha: Stojec, Tičar, Demšar in Vladko so se takoj lotili študija z vso vnemo. Bolj čudno je bilo, da je Vladko vsako toliko iz Ljubljane od vojakov smuknil v Novo mesto; še na manevre ni šel s polkom, marveč je dosegel, da je ostal v Ljubljani pri stražni četi, dasi je moral vsak drugi dan v nočno službo in se je pri tem v jako deževnem poletju večkrat premočil. Vzrok sem zvedel ob jako žalostni priliki. Jeseni 1896 je šel Vladko zopet na Dunaj, in sicer nekaj pred menoj, kajti ni ga bilo v Novem mestu, ko sem imel tisto dogodbo v Krki. Prišel sem na Dunaj še jaz, Vojče je bil tudi že gori. Šla sta potem skupaj obiskat, predstaviti se, očetovega prijatelja, župnika Nemškega viteškega reda, msgr. – Jančarja.

Prijetno in koristno mi je bilo občevanje pri Šukljetovih. Poznali smo se iz Novega mesta; Franca, najstarejšega sina, sem, kakor sem že omenil, poučeval matematiko, da je opravil ponavljalni izpit, z Vladkom sva mnogo veslala in si sploh bil jako dobra. In če sem bil pri Gersaku, sem bil v hiši – gradu, ki je bil last Šukljetove tašče, vdove odvetnika Rosine, in sem mu tudi zato poznal celo družino. In slednjič, očeta sta bila dobra še iz svojih dijaških let. Povabili so me, ko sem prišel na Dunaj, naj kaj pridem. Tako sem bil v zimskih mesecih, ob nedeljah popoldne, pogosto pri njih, prav tako, kakor je popisal ranjki Šuklje v 'Sodobnikih, malih in velikih'.. S starejšimi otroci smo bili dobri še iz gimnazije, dasi ni bil nobeden moj sošolec, z Minko sem bil plesal. Res je bila Minka najbolj 'uspeli' otrok, najbolj 'normalna', res normalna v najboljšem pomenu, kajti Franc je bil ob veliki nadarjenosti malo prenapet, jecljal je nekoliko in vlekel nogo za seboj; Vladko je bil mnogo manj nadarjen, in jecljal je, kot značaj mi je bil najljubši, vendar je tudi njemu, kakor Francu, očetovo plemstvo baje malo udarilo v glavo; Milan je bil jako nadarjen, pa škilil je in kot gimnazijec ni bil prijeten, ko sva se pa v Ljubljani sešla po preobratu, moram reči, da sem ga našel jako spremenjenega na dobro in prav sprijaznila sva se. Šuklje oče je hude nesreče v družini nosil junaški, in prestal je res mnogo, trije, če ne štirje sinovi so umrli pred njim, in še zet, moj dobri prijatelj Drnovšek, ki je zapustil menda 6 otrok. Gospa Minka je ostala pogumna in vesel sem, kadar jo vidim.

Kolokviji in izpiti mi niso delali težav, opravljal sem jih po redu in vrsti dobro, celo prav dobro.

Dvakrat sem bil bolan na Dunaju. Enkrat sem imel hud napad mišičnega revmatizma, pošteno pridobljenega pri veslanju pozimi. Moral sem v dijaško bolnico na Laudongasse. Tam smo bili spravljeni izvrstno v vsakem pogledu: prostori, postelje, hrana, postrežba, zdravniška nega, pravi sanatorij. Drugič sem šel zaradi hude nevrastenije in bolečin v križu k nevrologu prof. Benediktu. Vzel me je na polikliniko za neke operacije z mrzlo vodo. Hodil sem par mesecev po parkrat na teden za kako uro. Nič hudega ni bilo in ne govoril bi, ako ne bi bil na polikliniki služil za tolmača. Poleg postelje, kamor so navadno dali mene, je ležal močan mož s črnkasto brado in temnimi naočniki, obiskoval ga je krepak mlajši mož in govorila sta bulgarski. Prišli smo v pomenek, bolnik je bil bolgarski major Stojan Arnavtov iz Siliistrije, hudo bolan z živci. Vzgojen v ruskem kadetnem korpusu je poleg bolgarščine govoril ruski, francoski in turški, ne pa nemški, in tako sem tolmačil njegovo ruščino prof. Benediktu, kar se nam je vsem trem zdelo zanimivo; nekoliko,

se mi zdi, je razumel Benedikt sam, menda preko poljščine. Moje zdravljenje se je nehalo, preden je bil zdrav Bulgar, nič več nisem čul o njem.

Tako govorim, kakor bi bil ves čas dijakovanja na Dunaju. V resnici sem bil samo nekaj nad pol leta. Redno vpisovanje je trajalo tja do 8. oktobra, in navadno sem prišel na Dunaj okoli 5. ali 6. Ostal sem do 6.-10. decembra, potem sem, nekoliko prezgodaj, odšel na božične počitnice domov. Vrnil sem se kak dan po sv. Treh kraljih in ostal do srede marca, dan več, dan manj, kajti zimski semester se je ravnal po Vel. Noči. Poletni semester se je začel po Beli nedelji in takrat sem prišel na Dunaj. Ostal sem do prvih dni julija. Tak je bil red, bilo je pa izjem, dvakrat zbog orožnih vaj, enkrat, ko je bila univerza zaprta zbog Badenijevskih nemirov; takrat sem ostal po Božiču doma do otvoritve univerze, nisem pa šel domov za Vel. Noč. V počitnicah sem redno po malem študiral, v poletnih počitnicah med tretjim in četrtem letom in med malimi počitnicami v 2. in 4. letu pa prav intenzivno, ker je pač šlo za izpite. Bilo nas je precej visokošolcev v Novem mestu, razen Dolenca in, nekaj časa, nas treh bratov še dva brata Vojški, Pajnič, Sešek, Andres, nečak novomeškega tiskarja, – poznejši dr. – Otmar Krajec, ko je hodil na počitnice Robert Ogorevc in še kateri. Kako leto smo v septembru, preden smo odšli, dali 'akademijo' v korist visokošolskim podpornim društvom. Nič ferialnega društva ali zveze: sestali smo se, dogovorili, kaj naj bo program: malo petja, malo godbe, gledališka igra in, za nas glavno, ples do jutra. Opravili smo prav vse sami, kadar je bilo treba prenesti klavir iz pevske sobe na oder, se je odredil občni zbor, prišli smo in ga prenesli pod vodstvom čitalniškega sluga, redno pijanega Falknerja, sami. Peli, igrali sami, seveda moške vloge; rade so sodelovale novomeške gospodične, po večini vrstnice naših sester. Za prvo akademijo je spisal Rado Murnik svoj 'Napoleonov samovar', vsaj poslal nam ga je, da ga prvi vprizorimo. To je bila velika reklama za nas.

Največ sem v dijaških letih, že v višji gimnaziji, občil od novomeških dijakov pač z Edvardom Pajničem, ne samo z njim, s celo družino in ne samo jaz, tudi moji bratje, zlasti Vojče in sestra. Z Edvardom sva mnogo telovadila, ker je imel na vrtu drog, k njegovi sestri smo hodili v delavnico: bila je najboljša šivilja v Novem mestu in daleč na okoli. Oba sta imela mnogo smisla za gledališče. Mnogo sem v tistih letih občil tudi s Slančevimi. Začelo se je, ker sem ugajal dr. Slancu kot dober dijak, ker je bil študijski kolega očetov in ker je silno visoko cenil mojo mater-trpinko. In ker je Slančeva žena vedno hotela isto kar njen mož, se je njegovo prijateljstvo prijelo še nje. Posebno smo se povezali, ko sem Slancu ob tragični smrti njegovega sinčka z Dunaja izrazil svoje sožalje

Dvakrat pokopan in še živ

Ivan Grčar

Član rodoslovnega društva sem že od ustanovitve. Imam zbirko, ki po moški liniji sega vse do leta 1570, vmes pa so seveda tudi rodovi nekaterih žena, a le iz novejših dob. Tule bom opisal pripetljaj, ki se mi je dogodil v letošnjem letu.

Bilo je lepo sončno jutro, ko me je žena poslala v trgovino po živila. Kmalu po mojem odhodu zazvoni hišni zvonec. Žena Frančiška odide do vhodnih vrat in zagleda sosedova gospo in gospoda. Preden sta odšla k nam, sta v časopisu Delo prebrala osmrtnico, da je preminil Ivan Grčar ..., žalujoča žena Frančiška, sin Ivan, hči Fani, sestra Ivanka in še ena sestra in brat ... in da bo pogreb v Polju. Imena so skoraj vsa enaka kot pri meni, le da je moja druga sestra Pavla in da nimam brata.

Soseda, prepričana, da sem to jaz, sta prišla ženi izreč sožalje. Še pred par dnevi smo se videli in sta mislila, gotovo je bila nesreča, in sta pričela z govorom o nesreči. Ravno takrat je bager, s katerim so komunalni delavci menjali električni vod, stal ob cesti, po kateri naj bi šel jaz v trgovino, zato je tudi žena pomislila, da me je morda tam ubilo, in seveda jo je pri tem skoraj kap. Preden so razčistili med seboj, sem se pojavil jaz s košaro v roki in rešil nespোরazum. Soseda sta se opravičila in odhitela z nasprotno novico k drugi sosedu, ki sta jo že prej obvestila o moji smrti. Sošolka moje hčere Fani je šla celo na pogreb v Polje in šele tam ugotovila, da ni nobenega znanega in da je umrl vaščan iz Polja.

Tudi drugi sosed mi je povedal, da mu je telefoniral njegov prijatelj: »Ti, ali veš, da je Grčar umrl!«

»Kdo, kateri Grčar?«, vpraša sosed.

»Ja, tisti tvoj sosed, saj je danes v Delu njegova osmrtnica.«

»Ni mogoče, saj sem ga ravnokar videl, ko je šel s košaro v trgovino.«

Pred kratkim je bila v časopisu ponovno osmrtnica z enakim imenom in priimkom kot je moje, vendar ne tako popolna, da bi vključevala tudi vse moje bližnje sorodstvo. Vseeno je tudi ta marsikoga presenetila in je povprašal, če sem še živ.

Ko sem prišel na sejo organizacije ZB, so se prisotni oglasili: »Živel dvakrat pokopani in še živ!«

Torej pozor rodoslovci! Dobro premislite in se prepričajte, če je res pravi tisti, ki je v osmrtnici.

Kako spodbuditi otroka za rodoslovje

Rodoslovna knjiga za otroke

Tino Mamič

Mladinska knjiga je izdala privlačno knjigo za otroke Naše družinsko drevo, ki spodbuja rodoslovsko žilico že pri otroku v osnovni šoli. Knjigo je napisala (mogoče bi bilo bolje reči uredila, saj ne gre za daljše prozno gradivo) Barbara Bogataj, ki sicer objavlja članke v reviji Otrok in družina.

Naše družinsko drevo je neke vrste slikanica, ki jo oblikujemo sami. Ob rodoslovnih podatkih je prostor za fotografije, ki pripomorejo, da knjiga postane lep ilustriran atlas, v katerega bodo radi pogledali tako sošolci kot starejši sorodniki in prijatelji.

Najbolj nazorna predstava knjige bo seznam poglavij: To smo mi, Še nekaj o moji družini, Moji starši - Oče, Moji starši - Mati, Moje sestre in bratje, Jaz. Naslednja poglavja se namejnena podatkom, opisom in ilustracijam babic, dedkov, stricev, tet, bratrancev, sestričen prababic in pradedkov.

Kot zanimivost naj omenim stran, posvečeno drugim članom družine, nesorodnikom ali posebnem (npr. praprababica, varuška, boter ipd). Zanimivo je tudi, da ob rubrikah namenjenih bratom in sestram najdemo zapis BRATJE/POLBRATJE, kar je gotovo dobrodošlo zaradi naraščajočega števila razvez in neklasičnih družinskih skupnosti.

Sklep knjige je risba drevesa s prostori za vpis članov svoje družine. Knjigo je lepo oblikovala in ilustrirala Darja Malarič. Rubrike dopolnjujejo citati iz slovenskega narodnega izročila in literature, ki govorijo o družini. To so slovenski literarni biseri o rodoslovju, ki spodbujajo otroke k prebiranju slovenskih klasikov.

Pomanjkljivost knjige (ki jo v rodoslovju tudi sicer dobro poznamo) je pomanjkanje prostora. V knjigi je prostora za tri brate, tri sestre, tri strice in tri tete. Štiri brate (ali sestre) ima med slovenskimi otroci le malokateri otrok. Štiri strice (tete) pa bi našli pri marsikomu. Za številčne družine so take 'omejitve' kar pogoste, saj jih najdemo tudi v potnih listinah (slovenska maloobmejna propustnica predvideva le po tri otroke). V Sloveniji pa je kar nekaj velikih družin. (Po podatkih Svetovnega slovenskega kongresa ima najštevilčnejša slovenska družina, kjer so vsi otroci še s statusom dijaka ali študenta, devet otrok.)

Tehnični podatki o knjigi: format 24.5x24.5 cm, obseg 44 strani, v barvah, cena 3200,00 tolarjev.

Dnevnik Olge Rudež Kosler

Letos je naša članica Katja Zorc de Kobi s svojim sorodnikom Jurijem Rudežem izdala knjigo z naslovom Dnevnik Olge Rudež Kosler s podnaslovom Utrinki iz slovenske zgodovine.

Poleg dnevnika, ki jih je Olga Rudež, rojena Kosler (1874-1952), pisala od 1.12.1943 do konca leta 1851, so v knjigi še naslednja poglavja: Rodbine na Kranjskem, kolikor jih je popisal dr. Hans von Scöhppl, mag. Dragan Matič je dodal povzetek knjige gostov v Jelenovem žlebu, počitniške hišice Rudežev. Temu sledi lovski dnevnik Olge Rudež. Priložen je rodovnik družine Rudež, ki ga je priredil Lojze Kobi.

Knjiga je izšla v samozaložbi in je v knjigarnah ne bo mogoče kupiti. Lahko pa si jo izposodite v društveni knjižnici. Vredna je tega, saj je po vsebini in obliki vzorno delo. Še posebej bo zanimiva poznavalcem Ribnice in okolice in družin Kosler in Rudež.

DNEVNIK
OLGE RUDEŽ KOSLER

UTRINKI
IZ SLOVENSKE
ZGODOVINE

Kaj delamo

Cveto Florijan Stanislav Lukežič

Po upokojitvi sva z ženo začela premišljevat i o koreninah najinih prednikov. Oba sva rojena v Ljubljani. Z raziskovanjem sva se začela ukvarjati leta 1993 in se v letu 1994 pridružila ustanavljanju Slovenskega rodoslovnega društva.

Od staršev sem slišal, da izhaja priimek Lukežič s Primorske. Prve podatke sva iskala v vasi Lukežiči, ki leži med Renčami in Gradiščem nad Prvačino. Po pregledu matičnih knjig v župniščih Renče in Prvačina sva ugotovila, da so vsi moji predniki izhajali iz Gradišča. Dokumentirala sva s krstnimi, poročnimi in mrljiškimi listi enajst generacij do leta 1661, ko se je rodil Joseph Luchsig. Priimek Lukežič pa je zabeležen že v rojstni knjigi Prvačine, ki nosi letnico 1578, vendar ga rodbinsko ne moreva povezati zaradi vmes izgubljene matične knjige. Bili so kmetje, kasneje pa tudi obrtniki.

Iskanje prednikov ni bilo težko, ker so vse generacije rodu živele v isti hiši z domačim imenom Galo (petelin). Ker se je moji noni rodilo devet sinov, so jih sosedje poznali kot Galotove fante. Kot zanimivost naj navedem, da se je moj polbrat priženil v hišo na Gorenjskem, ki se ji je po domače reklo pri Petelinu. V hiši pri Galo še danes živi rod Lukežičev.

Pri pregledu krstnih knjig sva opazila, da je v letih 1886–1894 na Gradišču nekaj mojih stricev krstil pesnik Simon Gregorčič, ki je tam služboval kot župnik.

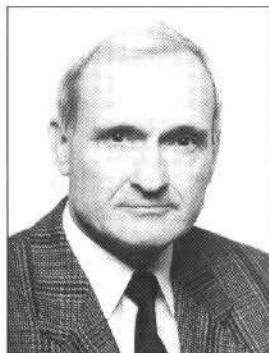
Pri dekliskem priimku moje none Franciške Volk (Vouk) iščeva še priimke Saksida, Čečko in Losei.

Dekliški priimek moje matere je Fink. Njen oče je prišel v Ljubljano iz Irče vasi – župnija Šmihel pri Novem mestu. Tam so predniki izdelovali in prodajali klobuke. V župnišču v Šmihelu sva poiskala prednike za sedem generacij do leta 1812. Priimki žena so Heimerl, Gruss in v Škočjanu Cvelbar. Po nekaterih podatkih sklepam, da so predniki kočevski Nemci. Tudi moj stari oče je še znal govoriti kočevsko nemščino in pisati v gotici. Matičnih knjig iz kočevske župnije še nisva pregledala.

Za mojo staro mamo po materini strani sva pregledala matične knjige v župnišču na Brezovici pri Ljubljani po priimkih Germek, Knapič, Jama.

Marija Darinka – Marinka Lukežič rojena Koren

Po materini strani izhaja priimek Malovrh s Planine nad Horjulom oziroma Butajnovce. Njen stari oče Matevž Malovrh je bil doma iz Butajnovce in si je po dolgoletnem službovanju v avstrijski vojski postavil nov dom na Planini. Ker se je pozno poročil in mu je mlada žena kmalu umrla, je imel samo sina Janeza, mojega

starega očeta. Ta se je poročil s Franciško Križnar v Poljanah nad Škofjo Loko. V tej družini se je rodilo devet otrok. Vsi so odšli od doma, zato je bila kmetija leta 1928 prodana.

Raziskan in dokumentiran je rod Malovrhov za enajst generacij do leta 1624. Pregledala sva matične knjige po župniščih v Šentjoštu nad Horjulom, Polhovem Gradcu, Poljanah nad Škofjo Loko in Škofijskem arhivu v Ljubljani. Delno so raziskani priimki žena Sušnik, Cankar in Križnar.

Rod mojega očeta s priimkom Koren še ni raziskan in ga nameravamo obdelati v prihodnosti.

Aleja zaslužnih

Rafael Ogrin

Ema Goričan in Tone Kos

Rafael Ogrin se je rodil na Vrhniki 7. oktobra 1885 kot najstarejši izmed desetih otrok cerkvenega slikarja Simona Ogrina, mati Elizabeta pa je bila iz znane vrhniške družine Tomšičev. Po končani ljudski šoli je štiri leta obiskoval klasično gimnazijo v Ljubljani (1898–1900). Nato pa je ostal doma. Leta 1903 je vstopil na ljubljansko učiteljsko šolo, ki ga je zaključil z maturo 1907. Potem je bil dve leti učitelj v Šentvidu nad Ljubljano, a ker ga učiteljski poklic ni zadovoljil, je prestopil na železnico. Po opravljenih strokovnih izpitih je bil prometnik v Kranju in Pulju. V tem času se je oženil z Štefanijo Pavlovič. Ostala sta brez potomcev, žena mu je kmalu umrla. Od leta 1913 dalje je bil prometnik v Štanjelu v Kobilju. Leta 1920 je bil začasno v Novem mestu in postal še isto leto revident na direkciji državnih železnic v Ljubljani. Upokojen je bil kot inšpektor JŽ 1. avgusta 1946.

Prosti čas, ki ga je imel kot upokojenec, je uporabil za zbiranje očetove zapuščine in proučevanje zlasti domače zgodovine Vrhnike in njenih ljudi skozi stoletja. V Arhivu Republike Slovenije, Zgodovinskem in Nadškofijskem arhivu je zbral obsežno gradivo. Iz njega je črpal pri pisanju lokalno zgodovinskih člankov, ki so po večini izšli v 'Kroniki', časopisu za slovensko krajevno zgodovino, ki je izhajal v Ljubljani od leta 1953. Od leta 1954 pa skoraj do smrti je obdelal na osnovi arhivskega gradiva 12 tem, ki govorijo o virjanskem rojaku slikarju Jožefu Petkovsku, o gradnji 'cesarske ceste' od Vrhnike do Planine, o Prešernih na Vrhniki, o težkem življenju vrhniških ljudi, o vrhniških mitničarjih in o dajatvah bistrških

podložnikov. Razen tega je opisal glavni oltar pri frančiškanih, ki ga je izdelal Francesco Robba, in obdelal davščine iz XVI. do XVIII. stoletja. V rokopisu je ostalo obsežno delo o slikarjih in kiparjih, ki so okrasili frančiškansko cerkev Ljubljani.

Lokalno zgodovino Vrhnike je poznal tako temeljito in nadrobno, da je bil prava živa kronika svojega domačega kraja. Sorodstveno je bil povezan z glavnimi predstavniki vrhniškega javnega in gospodarskega življenja, katerih tradicija je živela v njem. Rodoslovno je obdelal svoj ožji rod Ogrinov in obdelal znane vrhniške družine. To so bili vrhniški sodniki, mitničarji, poštarji, trgovci, gostilničarji, tovarniki, opekarji, kmetje in razni obrtniki. Njihovi priimki so: Ogrin, Tomšič, Petkovešek (Jožef slikar), Jelovšek, Javornik, Laharnar, Drašler, Kotnik, Kette (Dragotin pesnik), Garzarolli, Maček, Kalin, Hoffman, Dietrich, Kobal. Z ženitvami so vsaj enkrat rodoslovno povezani med seboj. Tudi ta del je ostal v rokopisu. Podatki so rodoslovno (priimki in datumi) obdelani in preneseni v računalniško datoteko. Priimek Ogrin in vzporedno še najpogostejše priimke na Vrhniki sedaj obdelujem jaz, kolega Janez Žitko pa raziskuje priimek Žitko.

Zanimiva je ustna pripoved iz Kalinove družine. Kalini so med drugim imeli veliko kmetijo (27 ha) in opekarno v Podlipi. V času turških vpadov so nekoč Turki oropali in požgali celotno posest, ljudi pa pobili. Rešil se je le eden, ki je bil na potovanju.

znan je portret v olju 'Vitez' in nabožna slika Sv. Marjete. Toda slikarstva ni razvijal. Umrl je v Ljubljani, 16. januarja 1966, kjer je tudi pokopan. Poleg njega je gospa Mara skrbela še za svojo rahlo prizadeto sestro Boženo. Letos je praznovala 81. letnico in je še zelo dobrega zdravja in spomina. V Preski živi z posvojenko Cvetko in njenim možem. Povedala je, da si je stric Rafael celo življenje prizadeval za priznanje očetovega dela. Dejal ji je, da on tega ne bo dočkal, ona pa morda bo. In res se je tako zgodilo. Zelo vesela je bila monografije, rodovnika ter za vsa praznovanja in pozornosti posvečene Simonu Ogrinu, ki smo mu jih pripravili Vrhničani. V njenih lasti je tudi največ dedovih in Rafaelovih del. Je še edina živeča sorodnica, ki je poznala svojega deda slikarja kot 10-letna deklica. Imel jo je zelo rad. Menil je, da bi ona morala živeti na Vrhniki. Obljubila sem ji, da jo bom kmalu še obiskala,

Kalinovi nasledniki so posest prodali prednikom našega rodoslovca Janeza Žitka. Ta rod še sedaj živi na tej posesti.

Kot vdovcu je Rafaelu Ogrinu 30 let gospodinjila nečakinja Mara Laharnar, rojena na Blejski Dobravi. Stanoval je v Ljubljani za Bežigradom. Po 2. sv. vojni je bil Rafael zelo slabega zdravja, zato se je preselila k njemu in se odpovedala svojemu življenju in šolanju na učiteljskišči. Skrbela je za njegovo gospodinjstvo, zdravje in dobro počutje, da je lahko v miru raziskoval. Tudi za slikarstvo je imel dar,

Podatki	
Linda	
Janij kotnik, roj. 12. 4. 1775 + 9. 7. 1836	
poročen 8. feb. 1798 z hišo Šporičini k. 2. 3. 1783, + 28. 10. 1823	
otroci: Ana, r. 14. 7. 1802 poročena s francoskim čuvstvom,	
sodnikom v Špovski, pozneje upravnikom na Blede,	
Jožef glj. spodaj;	
Katalin k. 16. 8. 1807, mlada umrl;	
Tanjia A. 25. 8. 1809 poročena s francoskim prirodnikom, pos. na Špovski	
pozneje pl. Keldem feldt	
Jakob k. 21. 7. 1811 + 21. 10. 1840, por. z Anjo roj. Simon;	
Gertruda k. 15. 3. 1813, por. z Janjom Klenajem na Blede v	
pri »Petranu«;	
Elizabeta, r. 27. nov. 1816, z Jakobom Kettejem por. v Keldem na	
Vrhniki;	
Jozefa k. 27. 3. 1820 por. z Andrejem Klandrom poštarjem v Špovski;	
Helena k. 10. 5. 1821 por. z Ferdinandom, poštar na Keldem pri Špovski;	
Johan, r. 12. 10. 1823	
rojen s Jero Petrič	
veta Johana 9. maja 1821 poročena z materjo v Ljubljani,	
Michael k. 28. 9. 1832, + 27. 12. 1904 kot pomočnik v Kogljah	
pri Franju.	

Detalj iz mape s številnimi prikazi vrhniških družin.

da bova spomine na deda Simona in strica Rafaela še podrobneje obdelali in posneli še s kamero. O njiju govori z velikim veseljem in spoštovanjem.

Odmev

Genealoško raziskovanje prednikov najdenčkov - rejencev

V časopisu slovenskega rodoslovnega društva Drevesa št. 1-2 je bil v juniju 2001 objavljen prispevek g. Borisa Golca z zgoraj omenjenim naslovom. Čeprav delam že vrsto let na področju socialnega varstva, moram priznati, da mi je bila ta oblika reje najdenčkov neznana. Ko sem prispevek fotokopiral in ga dal strokovnim delavcem na Centru za socialno delo Litija, je bilo to zanje tudi novo. Občina Litija ima tudi kar lepo tradicijo z rejniškimi družinami. V njeno območje spadajo nekateri naštetih kraji v prispevku, kot npr. Polšnik, Konjnsčica, Dole, ... Skozi prizmo današnjega gledanja na otroka so opisani najdenčki v resnici posebna socialna kategorija. Nezaželenemu rojstvu je sledila popolnoma neznana življenjska pot. Da ni bilo vse prepuščeno slučajnim (tudi najslabšim) rešitvam, so v času Jožefinstva uvedli rejništvo najdenčkov. Taka sistemska rešitev se je za posameznega najdenčka potrjevala s potrebno pozitivno oceno o gmotnih pogojih in moralnosti za hišo, ki ga je sprejela. Presenetljiva je ugotovitev, da je bilo najdenčkov kar četrtino vseh otrok v obravnavanih okoljih. Ker je plačilo rejnine po pogodbi trajalo le do osmega leta starosti, se je najbolj negotovo obdobje za otroka pričelo po tem letu njegove

starosti. Zelo malo so jih matere ali oba starša poiskali in jih vzeli k sebi. Zvečine se tudi niso vživali v novo okolje in so se raje vračali nazaj v rejniške družine. V današnjem jeziku bi rekli, da jih je v odrasli dobi največ odšlo v brezdomstvo. Njihova negotovost je bila povezana s krajšo življenjsko dobo in beračenjem. Bolj izjema kot pravilo so bili tisti, ki so ustvarili partnerstvo in uživali dom.

Novorojeni otroci najdenčki so komaj o sebi imeli podatek o rojstvu in ime, niso poznali matere in še manj očeta; starši jim niso dali niti priimka. Niso uživali otroštva pri starših, niso imeli doma in niso imeli perspektive. Res je, da se rodi premalo Slovencev, ampak vsaj ti naj bodo zaželeni in naj doživljajo varnost in razvoj v družini.

Avtorju prispevka se zahvaljujem za poučitev o doslej meni neznanu vsebini.

Pavel Smolej, Kresnice

Tiny Tafel

Nekateri bralci vnovič sprašujejo, kako se bere in čemu je namenjen spodnji spisek števil, imen, priimkov in krajev.

Tabeli se v mednarodnem rodoslovnem žargonu reče Tiny Tafel. Ta naj bi na najbolj zgoščen način predstavila vse prednike neke osebe. V prvem stolpcu je na poseben način kodiran priimek. S tem se poskuša odpraviti razlike pri različnih zapisovanjih priimkov. Riegel in Rigel imata enako kodo R420. Ravno tako so v kodiranem zapisu (SOUNDEX) izenačeni nekateri drugi priimki. To je marsikdaj uporabno, pogosto pa postopek za kodiranje izenačuje tudi povsem različne priimke (Peruzzi – Peharc in podobno), ne izenači pa npr. Marolt in Marout. Zato SOUNDEX koda, vsaj za naše jezikovno področje nima resnejšega pomena.

Naslednja dva stolpca podajata prvo in zadnje pojavljanje nekega priimka. Navedba krajev za priimkom pa kraj, ki se nanaša na to prvo ali zadnje pojavljanje tega priimka. Tako lahko razumemo, da je v datoteki večje ali manjše število omenjenih priimkov. Oseb s priimkom Hawlina je nekaj deset, iz tabele je razvidno samo to, da je bil prvi znani Hawlina rojen leta 1725 v kraju Koberovy zadnji pa leta 2001 v Ljubljani.

Iskalec lahko v TT tabeli hitro preleti po abecedi razvrščene priimke in po navedbi kraja zasluti možno povezavo s svojim raziskovalnim delom. Če bi npr. Sašo Hribar prebral spodnji TT, bi videl, da imam v svoji datoteki Hribarje iz Slap za čas od 1760 do 1806.

V glavi tabele so podatki o posredovalcu, na katerega se lahko obrne bralec, če med nanizanimi priimki najde takega, ki nakazuje možno povezavo. Tabela je zaključena z vrstico, ki podaja datum izdelave tabele. Tabela izdelala program Brother's Keeper.

N Peter Hawlina

A Lipica 7

A 4220 Škofja Loka

T 04 5154261

e-naslov: srd@guest.arnes.si

A000 1656:1997 AHAČIČ\Tržič/Kranj

A516 1734:1999 AMBROŽIČ\Nova Sušica/____
 A654 1730:1826 ARNOLD____/Český Dub
 A650 1888:1925 ARČON\Renče/Renče
 B132 1860:1860 BAVDEK____/____
 B420 1890:1950 BAŠELJ____/Ljubljana
 B532 1815:1844 BENEDIK\Stražišče/Stražišče
 B625 1670:1866 BERGANT____/Dobrova 10
 B620 1900:1900 BIRSA____/____
 B250 1700:1736 BIZJAN____/Šujica
 B422 1775:1775 BLAŽIČ____/____
 B000 1700:1735 BOŽIČ____/Glina Jama
 B623 1855:1855 BRAJDIH\Sela pri Vrabčah/Sela pri Vrabčah
 B623 1820:1820 BRAJDIH____/____
 B652 1800:1800 BRENCE____/____
 B650 1881:1881 BREŠAN\Nova Gorica/Nova Gorica
 B635 1880:1880 BRODNIK____/____
 B410 1725:1725 BULÍŘOVÁ____/____
 B620 1860:1884 BURICA____/Dragomelj
 C000 1710:1778 CEHE\Loukov, Semily/Tanvald, Jablonec/Nisou
 C260 1889:1889 CESAR\Goriška vas/Goriška vas
 C220 1767:1797 CUCEK\Dolenja Košana/Dolenja Košana
 Č100 1805:1876 ČOP____/Plavški rovt
 Č000 1830:1830 ČUŠ\Sedlo/Sedlo
 D142 1830:1830 DEBELAK____/____
 D142 1900:1977 DEBELJAK____/____
 D241 1696:1982 DEKLEVA\Vreme/Ostrava
 D560 1750:1750 DEMŠAR____/____
 D000 1626:1764 DEU\Tržič/Tržič
 D520 1780:1780 DIMNIK____/____
 D150 1820:1820 DOVŽAN____/____
 D500 1830:1830 DUMM\Wien/Wien
 D320 1740:1765 DĚDEK____/Borek, Turnov, Česka Lipa
 E524 1730:1759 ENGEL\Český Dub/Český Dub
 E640 1620:1716 ERLAH\Rateče/____
 E650 1812:1812 ERŽEN\Račeva/Račeva
 F150 1725:1752 FABIAN____/Koberovy, Železný Brod
 F151 1752:1752 FABIÁNOVÁ\Koberovy, Železný Brod/Koberovy, Železný Brod
 F100 1830:1830 FABČIČ____/____
 G200 1930:1957 GAJIČ____/Banja Luka
 G536 1788:1788 GANTAR\Brekovice/Brekovice
 G612 1900:1937 GARBAS____/Veliki Osolnik, Velike Lašče
 G635 1743:1820 GARTNER\Tanvald, Jablonec/Nisou/Rýžovišti, Harrachov
 G623 1690:1715 GIRZITZ____/Tanvald, Jablonec/Nisou
 G415 1750:1930 GLOBOČNIK____/____
 G410 1760:1760 GOLOBIČ____/____
 G600 1830:1996 GORŠIČ\Sentjur/Ljubljana
 G600 1894:1917 GOŠAR\Zarazbar, Sl.Gradec/Navrški vrh, Ravne
 G615 1947:1947 GREBENŠEK\Celje/Celje
 G626 1830:1900 GREGORIČ____/____
 G650 1775:1873 GRUM____/Studenc 13
 G400 1858:1990 GULIČ\Skopo pri Dutovljah/____
 H450 1725:2001 HAWLINA\Koberovy, Železný Brod/Ljubljana
 H613 1890:1890 HORVAT\Dragomelj/Dragomelj
 H152 1885:1943 HOVNIK\Sele/Prevalje

- H616 1760:1805 HRIBAR____/Slape
H352 1700:1878 HUDNIK\Šujica/Šujica
J500 1840:1953 JANEŽIČ____/Ljubljana
J500 1750:1784 JANEŽIČ____/Tržič
J620 1740:1929 JURISCH\Kalawa, Dolna Lužica/Kalawa, Dolna Lužica
K452 1675:1831 KALIŠNIK\Tržič/Tržič
K220 1785:1785 KAVČIČ____/____
K120 1845:1845 KEPIC____/____
K453 1690:1728 KLANDER____/Tržič
K455 1887:1976 KLEMENC\Ljubljana, Sv. Peter/Ljubljana
K514 1865:1865 KNAFELC____/____
K535 1870:1870 KOMADINA\Vrhpolje, Šibenik/Vrhpolje, Šibenik
K520 1700:1700 KONIG____/____
K100 1800:1872 KOPAČ____/____
K200 1890:1890 KOS\Kal, Mirna peč/Kal, Mirna peč
K100 1803:1803 KOVAČIČ\Mokronog/Mokronog
K600 1870:1896 KOŠIR\Retje, Loški potok/Brod pri Novem mestu
K614 1899:1899 KREBELJ\Ostrožno brdo/Ostrožno brdo
K620 1885:1947 KRESE\Bogneča vas/Ljubljana
K656 1800:1800 KRIŽNER____/____
K615 1860:1860 KRPAN____/____
K653 1865:1865 KURENT\Prevoje/Prevoje
K600 1830:1955 KUŠAR____/Ljubljana
L125 1800:1830 LAPAJNE____/Žiri
L212 1910:1910 LESKOVŠEK\Razborje, Sl.Gradec/Razborje, Sl.Gradec
L200 1888:1888 LEUKO____/____
M240 1740:1740 MACHEL\Český Dub/Český Dub
M246 1880:1880 MAJŠLER____/____
M420 1620:1987 MALEJ____/____
M400 1666:1823 MALLY\Tržič/Tržič
M400 1856:1856 MALY____/____
M650 1780:1963 MARENČIČ____/____
M652 1690:1730 MARINKO____/Podsmreka
M643 1814:1846 MAROLT____/Ljubljana
M630 1846:1846 MAROUT\Ljubljana/Ljubljana
M232 1920:1920 MASTIKOSA____/____
M120 1700:1829 MAVC____/Tržič
M240 1860:1891 MAZLU____/____
M240 1540:1683 MAZOLL____/____
M320 1865:1920 MEDIC____/Birčna vas
M200 1710:1731 MEIZ____/Tržič
M240 1900:1928 MIKLUŽ____/ Gorizia, Italia
M242 1860:1886 MISLEJ\Jakovce/Jakovce
M252 1895:1918 MISMAS\Rovigno/Maribor
M456 1777:1989 MLINAR\Vrsnik/____
M000 1898:1898 MUH____/____
N265 1823:1867 NIGRIN\Wottitz, Češka/Ljubljana
N220 1715:1753 NOSEK\Jesenný, Semily/Bozkov, Semily
O265 1870:1870 OGRINC\Voklo/____
P600 1825:1825 PAHOR____/____
P110 1700:1728 PAPOV____/Tržič
P620 1650:1870 PEHARC____/Tržič
P520 1700:1994 PENCA____/Celje
P612 1790:1917 PERHAVC____/____
P620 1789:1985 PERUZZI____/Ljubljana
P362 1795:1822 PETERCA\Spodnja Šiška 60/Spodnja Šiška 60
P361 1740:1740 PETROVIČ____/____
P120 1860:1886 PEVEC____/Ponikve
P240 1885:1997 PIKALO____/Ljubljana
P450 1870:1895 PLENČA\Vrhpolje, Šibenik/Vrhpolje, Šibenik
P415 1780:1780 PLEVNİK____/____
P252 1815:1906 POGAČNIK____/ Sava 107, Jesenice
P420 1643:1768 POLC\Tržič/Tržič
P425 1820:1820 POLJANŠEK\Ledine/Ledine
P420 1575:2000 POLLAK\Tržič/Ljubljana
P623 1793:1793 PRIJATELJ\Drenov grič/Drenov grič
P650 1680:1704 PRIMOŽIČ____/Tržič
P650 1825:1855 PRIMOŽIČ____/Žirovski vrh
R252 1815:1843 RAZINGER____/Jesenice 28
R260 1681:1681 REKAR\Tržič/Tržič
R160 1900:1951 REPAR____/Ljubljana
R255 1720:1760 RESMAN____/____
R162 1710:1735 RIBARZ____/Letařovice, Český Dub
R240 1764:1764 RIEGEL\Český Dub/Český Dub
R240 1735:1764 RIGL\Český Dub/Český Dub
R212 1830:1830 RIJAVEC____/____
R100 1910:1910 RIPP\Kiškonhalaš, Madžarska/Kiškonhalaš, Madžarska
R260 1834:1834 ROŠKAR____/____
R152 1675:1705 RUPNIK____/____
R200 1835:1835 RUS____/____
R110 1735:1735 RYBÁŘOVÁ\Letařovice, Český Dub/Letařovice, Český Dub
S200 1889:1922 SAJE\Veliki Kal, Hmeljnik/Mirna peč
S520 1875:2001 SAMEC____/Ljubljana
S460 1682:1682 SCHILLER\Stražišče/Stražišče
S460 1655:1682 SCHOLLER____/Stražišče
S450 1700:1775 SELAN____/Dobrova 17
S420 1865:1865 SELES\Sajevče pri Postojni/Sajevče pri Postojni
S420 1755:1791 SLUCKA\Český Dub/Český Dub
S421 1791:1791 SLUCKOVÁ\Český Dub/Český Dub
S420 1720:1791 SLUKÁ\Rostin/Český Dub
S542 1874:1921 SMOLEJ\Kranjska Gora 10/Šentvid pri Stični
S542 1730:1760 SMOLEJ____/____
S120 1860:1860 SPAHIJA\Gornje Danilo, Šibenik/Gornje Danilo, Šibenik
S650 1820:1820 SRNA\Šmartno pri Kranju/Šmartno pri Kranju
S351 1730:1730 STEPIHAR\Šmihel, Novo Mesto/Šmihel, Novo Mesto
S315 1825:1857 STEPANČIČ____/____
S342 1690:1987 SUHADOLC\Dobrova/____
S113 1830:1830 SVOBODA____/____
Š455 1883:1974 ŠALAMUN\Ptuj/Ljubljana
Š400 1915:1915 ŠLIH____/____
Š215 1850:1984 ŠKAPIN\Jakovce/Ljubljana
Š242 1835:1916 ŠKULJ____/Ljubljana
Š456 1810:1810 ŠOLNER____/____
Š360 1770:1770 ŠOŠTARIČ____/____

Raziskovalski STiki - RAST

Dr. Pavle Merku raziskuje zgodovino družine Petač, pisano tudi Petacci.

pavle.merku@libero.it

dr. Pavle Merku, Via Rossetti 113

I 34139 Trieste, Italia

Looking for Josephine

(Poizvedba Primoža Vrečka)

Picture of Josephine was taken in 1969 and sent to Marie Spillie. Josie's mother was Josephine or Maria (Hocevar [maiden name]). Her aunt was Amalia (Hocevar) Pucel. Uncles were Henry and Louis Hocevar.

They were born in Mirna Krain, Slovenia. Josie's grandparents were Johann Hocevar and Franciska Hostnik, of Mirna. Amalia came to the USA in 1920 and married Frank Pucel. Marie (Pucel) Spillie was their daughter and Josephine's godmother.

If you have any information please contact us:

Iščemo Jožefino

Slika Jožefine je bila posneta leta 1969 in poslana Mariji Spillie. Jožefina mama je bila Jožefa ali Marija Hocevar (dekliški priimek). Njena teta je bila Amalija (Hocevar), strici so bili Henry in Louis Hocevar. Rodili so se v Mirni, v Sloveniji. Jožefina stara starša sta bila Johann Hocevar in Frančiška Hostnik iz Mirne. Amalija je prišla v ZDA leta 1920 in se poročila s Frankom Puceljem. Marie (Pucel) Spillie je bila njuna hčerka in krstna botra Jožefine.

Morebitne informacije posredujte na enega od spodnjih naslovov:

Karen (Spillie) Herman

715 Francis St., Joliet, IL 60432, USA

e-mail: hermank@earthcafe.com

Rene (Herman) Madrigal

517 Florence Ave., Joliet, IL 60432, USA

email: rcmadrigal@popmail.com

Primož Vreček

Petkova 45, 1231 Črnuče-LJ, GSM: 031 560 916

email: primoz_vrecek@hotmail.com

Zanima me, ali kdo pozna izvor priimka Grošičar. Gre za samo en rod, ki se pojavi v sredini 18. stoletja na območju Dobovec-Podkum in Podkraj. Najmočnejša veja je v Podkumu (Sveti Jurij 5)

Za pomoč se zahvaljujem,

Leopold Mokotar leopold.mokotar@insert.si

Novi člani

Posameznike, ki se nam pridružujejo včasih zanima, če so še na zalogi stare številke časopisa Drevesa. Na zalogi imamo še nekaj celotnih kompletov. Člani jih dobijo po 6.000 SIT za letnik. Za nečlane je cena 6.600 SIT.

Dobrodošlico izrekamo naslednjim novim članom:

211	Kopše Heda		
212	Vrbnjak Metka		
213	Bohinc Vladimir	915 01 Nove Mesto n/V	Dukelska 11, Slovaška
214	Bulat Darko	1000 Ljubljana	Veselova 19
215	Furlan Mirjana	1000 Ljubljana	Kogovškova 12
216	Molek Darinka	1000 Ljubljana	Cesta v Zgornji log 66
217	Piškur Srečko	1000 Ljubljana	Gornji trg 6
218	Škof Bojan	1218 Komenda	Kranjska pot 15
219	Šuštaršič Jože	1000 Ljubljana	Kosančeva 9
220	Bosio Hugo	3000 Celje	Gledališki trg 8
221	Bergant Boris		
222	Majzelj Frank	L8G-4MI Stoney Park	9 Envoy Blvd. Ontario, Canada

Vodenje članske evidence in blagajne je od dosedanjega blagajnika Lojzeta Kobija prevzela Lea Benedejčič. Njen e-naslov je lbene@attglobal.net.

Kandidati za nove člane se lahko oglasijo na društvenih srečanjih. Pristopno izjavo lahko pošljejo pisno na SRD, Lipica 7, 4220 Škofja Loka ali jo izpolnijo in pošljejo po internetu. Najdejo jo na naslovu <http://www2.arnes.si/~rzjtopl/rod/rod.htm>.

Poročila o delu

Redna društvena srečanja in predavanja

12.6.01	Redno društveno srečanje.	39 udeležencev
26.6.01	dr. Pavel Merku: Priimki na slovenskem zahodu.	31 udeležencev
10.7.01	Redno društveno srečanje.	
24.7.01	več predavateljev (Pisanski, Toplišek, Golli, Hawlina): Rodoslovje in Internet.	22 udeležencev
14.8.01	Dopustniško srečanje v gostišču Livada.	12 udeležencev
11.9.01	Redno društveno srečanje.	30 udeležencev
25.9.01	dr. Marija Stanonik: Rodoslovni viri v etnoloških revijah.	27 udeležencev
9.10.01	Redno društveno srečanje.	41 udeležencev
23.10.01	dr. Boris Golec: Tržaški najdenčki. Predavanje je odpadlo. Nadomestili smo ga s prikazom zanimivosti pri delu z računalnikom.	19 udeležencev.

13.11.01	Redno društveno srečanje.	30 udeležencev
27.11.01	Ivan Cimerman: Naša vas skozi čas.	28 udeležencev
11.12.01	Redno društveno srečanje.	27 udeležencev

Posebni dogodki

11.4.01	Predavanje o rodoslovju za Društvo antropologov Slovenije.	
3.7.01	Na povabilo organizatorjev Srečanja v moji deželi smo za udeležence organizirali Rodoslovni dan. Tradicionalnega srečanja se je letos udeležilo okrog 100 obiskovalcev iz ZDA. Od teh je bilo 20 takih, ki so dan namenili rodoslovju. Po uvodnem delu v sejni dvorani Svetovnega slovenskega kongresa je sledilo praktično raziskovalno delo v Nadškofijskem arhivu v Ljubljani. V popoldanskih urah so v prostorih SSK nekateri izrabili priložnost še za razgovore o posamičnih primerih. Program je pripravil in vodil Peter Hawlina. Sodelovala je dr. Branka Lapajne in strokovni delavci Nadškofijskega arhiva v Ljubljani. Za uspešno opravljeno delo velja zahvala sodelujočim iz SSK, NŠALj in podjetja Kompas.	
10.9.01	Mednarodna rodoslovna konferenca.	Glej poročilo v tej številki.
22.9.01	Piknik Vrh Korena.	10 udeležencev

Koledar društvenih prireditev

V zadnji številki našega glasila Drevesa je bil objavljen **koledar društvenih prireditev** samo do meseca oktobra. To je tudi glavni razlog za tokratno posebno obveščanje.

1. Koledar predavanj

27.11.01	Ivan Cimerman: Naša vas skozi čas
11.12.01	Redno društveno srečanje
18.12.01	Dr. Matjaž Klemenčič: Slovenske naselbine v ZDA
8. 1. 02	Redno društveno srečanje
22.01.02	Dr. Aleksej Kalc: Spiski potnikov v tržaškem pristanišču
12.02.02	Redno društveno srečanje
26.02.02	Dr. Rok Stergar: Slovenci v avstrijski vojski
12.03.02	Redno društveno srečanje
26.03.02	Mag. Maruška Vidovič: Poročne migracije

Vsi društveni dogodki so ob 18. uri v prostorih Svetovnega slovenskega kongresa na Cankarjevi 1/IV v Ljubljani.

Vabimo vas, da še sami pomislite, katere teme bi bilo primerno uvrstiti v program predavanj.

2. Vabim vas, da s svojimi **prispevki sodelujete pri pripravi našega glasila**. Istočasno s pričujočim časopisom izide kot

posebna številka Dreves tudi zbornik referatov z letošnje rodoslovne konference.

3. Dosedanji blagajnik Lojze Kobi je funkcijo predal kolegici Lei Benedejčič. Morebitni zamudniki **plačila članarine** bodo svoje članske obveznosti lahko kot do sedaj poravnali na društvenih sestankih ali po nakaznici.
4. Kogar zanimajo stara **hišna in ledinska imena**, bo lahko obiskal razstavo, ki bo 30. 11. ob 12. uri odprta v Informacijskem in dokumentacijskem centru Sveta Evrope na Rimski cesti 16. v Ljubljani.

Lipica, 25.11.2001
Lep pozdrav!

Rodoslovna konferenca

Peter Hawlina

Od 10. do 12. septembra 2001 je v ljubljanskem hotelu Slon potekala prva mednarodna rodoslovna konferenca v Sloveniji pod imenom Gradimo mostove (Bridging Our Worlds). Organizacijo in izvedbo sta pričeli Slovensko rodoslovno društvo in Slovenian Genealogy Society. Tema se je kmalu pridružilo še Društvo Kočevskih Nemcev

Konferenca je bila namenjena tistim tujcem, ki se ukvarjajo z raziskovanjem svojega slovenskega porekla. Program konference je v več kot tridesetih referatih v glavnem obsegal naslednje tematske sklope: zgodovina, izseljenstvo, arhivi in raziskovalni pripomočki. Predstavljene so bile tudi slovenske organizacije, ki imajo opravka s Slovenci v zamejstvu in v svetu.

Predavatelji so bili najvidnejši slovenski in tuji poznavalci posameznih področij. Od tridesetih predavateljev je bilo 12 tujcev. Skoraj vsi od 53 udeležencev so bili Američani. Ti so bili skoraj brez izjeme potomci slovenskih izseljencev v drugi ali celo tretji generaciji. Posebej njim so bile namenjena nekatera predavanja. Govorice svojih prednikov ni znal praktično nihče, zato je celotna konferenca potekala v angleškem jeziku.

Udeleženci so z velikim zanimanjem spremljali predavanja več kot 30 predavateljev, ki so se na konferenci zvrstili v treh dneh. Vzporedno je bilo omogočeno praktično raziskovalno delo v arhivih, zlasti Nadškofijskem arhivu v Ljubljani, ki je vse kapacitete v tednu od 10. do 15. septembra namenil udeležencem konference in raziskovalcem nudil strokovno pomoč.

Strokovni del konference je bil dopolnjen s turističnim delom. Večina udeležencev je bila v Sloveniji prvič. Nekateri so ostali samo en teden, večina pa dva ali več. Za turistični del sta poskrbeli firmi Kollander Travels iz ZDA in Kompas iz Ljubljane.

Svoj prispevek konferenci je dal tudi Svetovni slovenski kongres, kjer je bila udeležencem na razpolago knjižnica Slovenskega rodoslovnega društva in društvene računalniške kapacitete. SSK je poskrbel tudi za kopiranje konferenčnega gradiva.

Večino stroškov konference so nosili udeleženci sami. Finančno je konferenco podprl Urad RS za Slovence v zamejstvu in po svetu pri Ministrstvu RS za zunanje zadeve

Konferenco so udeleženci ocenili za zelo uspešno in izrazili trden namen, da postane dogodek, ki bi se ponavljal vsaki dve

leti. Mnogi udeleženci so izjavili, da bodo zaradi uspešno začelih raziskav svoje delo nadaljevali s ponovnimi obiski. Ob tem se je zelo očitno pokazala motiviranost tujcev (zavedati se moramo, da so bili udeleženci skoraj brez izjeme Američani) za obiskovanje Slovenije zaradi prebujenega in vse bolj razširjenega zanimanja za raziskovanje svojega porekla.

Predavanja bodo objavljena v slovenskem in angleškem jeziku. Spletna predstavitev z marsikaterimi podrobnostmi je dosegljiva prek spletnih strani Slovenskega rodoslovnega društva: <http://www2.arnes.si/~rzjtopl/rod/rod.htm> in <http://genealogy.ijp.si/>

Rodoslovni dogodek na Vrhniki

Ema Goričan

V četrtek 4. oktobra in v ponedeljek 8. oktobra 2001 smo vrhniški rodoslovci z rodovnikom in knjižico sodelovali pri oblikovanju proslave ob 150. letnici rojstva slikarja Simona Ogrina. Odkriti sta bili dve spominski plošči. Prva je bila odkrita na rojstni hiši na Stari Vrhniki 38, pri Andrejčkovc po domače, kjer se je 6. oktobra 1851 rodil Simon Ogrin. Drugo obeležje je bilo postavljeno na Vrhniki na Tržaški cesti, v hiši, ki si jo je zgradil, v njej živel in imel atelje do svoje smrti leta 1930. Domače ime je 'Pri slikarji', in tukaj sedaj živi njegov vnuk z družino.

Vrhniški župan Vinko Tomšič je že pred kakšnim letom dal pobudo, da bi postavili obeležja vsem znanim vrhniškim rojakom, ki so v preteklosti bili prezrti ali pa so bila njihova dela premalo znana širši javnosti. Vsak je na svoj način in z svojim delom zaznamoval čas in kraj, v katerem je živel. Bili so naši rojaki in ambasadorji našega kraja, zato smo nanje ponosni. Obeležje sta že dočakala domačina slikarja iz Verda: Jože Petkovek /1861-1898/ in Matej Strnen /1870-1949/.

Priprave na letošnjega slavljenca Simona Ogrina so se začele že pred letom dni, ko sta občina Vrhnika in Cankarjev dom naročili monografijo njegovega dela. Delo so zaupali profesorju zgodovine Jožetu Suhadolniku in fotografu Marjanu Smrketu. V knjigi je opisana slikarjeva življenjska pot, zbrana pa so vsa njegova dela, ki jih je slikal po cerkvah po Sloveniji in tujini.

Simon je izhajal je iz skromne kmečke družine. Šolo je obiskoval le v dneh verouka. Že kot otrok se je zaljubil v zlate nabožne kipce, ki jih je videl v domači cerkvi in si želel, da bi jih tudi sam znal izdelovati. Med pašo si je krajšal čas z rezljanjem kipcev. Mati je znala prisluhniti njegovemu talentu in ga dala v učenje v Ljubljano k podobarju Avguštinu Gotzlu. Osnovno izobrazbo si je pridobil v večerni in nedeljski šoli. V slikarstvu se je izpopolnjeval pri Janezu Wolfu, ki je bil njegov dober učitelj in je skrbel za njegov razvoj ter napredek. Slikar se ga je z hvaležnostjo spominjal še v visoki starosti. Simon je odšel za dve leti na študij v Benetke na Akademijo lepih umetnosti. Tam je tudi zmagal na razpisu za najboljšo kompozicijo. Izbral si je zgodovinski motiv 'Umor vojvode Galeazza Marie Sforza'. Zaradi zavisti domačinov je denarno nagrado prepustil revnim akademikom, čeprav je tudi sam bil reven. Dve leti je obiskoval tudi akademijo na Dunaju, obiskal več krajev po Italiji. Ustali se je doma, kjer je največ slikal po naročilu. Spadal je med

slikarje - nazarence, ki preproste ljudi vabijo k pobožnosti. Risal je tudi ilustracije za Ljubljanski zvon, portrete, gledališke odre, križeva pota, božje grobove in bandere. Šele v monografiji smo spoznali, koliko slikarskih del je ustvaril. Njegova dela so največ poznali samo njegovi potomci in sorodniki. Da imamo njegove prelepe poslikave tudi v domači cerkvi smo mnogi izvedeli šele sedaj. Simon sam je bil dober zapisovalec svojih del. Vsa leta je vodil dnevnik, Vanj je vpisoval naročena in opravljena dela ter zaslužek. O svojem delu je veliko pripovedoval tudi svojemu sinu Rafaelu /1885-1966/, ki je bil njegov dober poslušalec in zapisovalec njegovega življenja. Bil je rodoslovec v pravem pomenu besede. Po poklicu je bil učitelj, vendar je bil v službi na železnici. Vse življenje je posvetil očetovemu delu in želel dobiti priznanje za očetova dela, sicer pa še rodovniku Ogrinov in drugih znanih Vrhnčanov. Zbiral je tudi stare fotografije kraja, prerisal je dele katastra Vrhnike, vasi in zaselkov ter raziskoval zgodovino kartuzije Bistra. Njegova dela so bila objavljena v zborniku Vrhniki razgledi.

In kakšen je bil naš rodoslovni prispevek? Priimek Ogrin je tudi moj deklški priimek, zato sem ga obdelala malo širše, da bi spoznala, kam vse peljejo sorodstvene vezi. Toda raziskovanje še zdaleč ni končano, ker je ta priimek na Vrhniki zelo razširjen. Tudi slikarjevemu rodovniku sem sledila po Rafaelovem delu in ga še dopolnila. S slikarjem nisva sorodstveno povezana. Moj rod je iz druge veje, ker so bile leta 1600 v Ligojni že štiri družine Ogrinov.

Prvič se je pokazala priložnost, da Vrhničani poskusimo javno predstaviti delo našega rodoslovnega društva za znanega krajana. Organizatorji so bili veseli ponujenega sodelovanja naše rodoslovne sekcije. Odločitev ni bila lahka, ker smo se odločili za sodelovanje zelo pozno, le nekaj mesecev pred praznovanjem. S kolegom Tonetom Kosom sva se dogovarjala, na kakšen način izpeljati načrt. Zavedala sva se, da podvig tudi po finančni plati ne bo pokrit. Kljub temu sva začela pospešeno dopolnjevati evidenco slikarjevih bližnjih in daljnih sorodnikov. Slikarjeve sorodstvene vezi sežejo po vasi Stara Vrhnika in drugih vaseh, ki jih poznam tudi po domačih imenih. Želela sem dodati čimveč domačih imen vsaj nekaj danes živečih sorodnikov, da bi čim več ljudi našlo svoje prednike, s tem pa seveda motivirati ljudi, da bi rodovnik tudi vzeli v roke. Rodovnik je narejen skoraj do leta 1600, to je 13 generacij, ko so na Vrhniki začeli voditi evidenco rojstev, porok in smrti. Obsega 800 oseb in je narejen v velikosti plakata v računalniškem izpisu. Vseh oseb ne bi mogla zajeti, ker bi bil preobsežen. Opremljen je s slikami in slikarjevimi deli; nekatera so se našla šele sedaj, ko je monografija že bila narejena. Tehnično ga je uredil Tone Kos. Zraven je napisana drobna knjižica na 32 straneh, ki opisuje bližnje in daljne sorodnike in nekatere podrobnosti, ki jih sam plakat ne more prikazati. Uvodno besedo je napisal vrhniški župan, knjižici na pot je tekst prispeval tudi Tone Kos. Narejen je bil tudi priložnostni poštni žig in razglednica. Na razglednici je prikazan slikarjev rodovnik v ravni liniji v obliki polža, ker je polž tudi simbol Stare Vrhnike.

Želeli smo, da bi se rodoslovni dogodek zgodil prav na Stari Vrhniki, kjer se je slikar rodil, kar se je tudi zgodilo. V lepem sončnem vremenu se je zbralo precej ljudi, kljub temu, da je bilo sredi tedna je bil za nas četrtek prazničen dan. Ob zbiranju udeležencev odkritja plošče se je iz domače cerkve slišalo potrkavanje zvonov, kar je dajalo dogodku še poseben čar. Po govoru predsednice muzejskega društva in odkritju spominske plošče sem v nagovoru dala obiskovalcem nekaj prvih informacij o slikarju samem in njegovem rodu in rodoslovnem delu. V

kulturnem programu je nastopal vrhniški pevski zbor in vaški fantje s potrkavanjem na prenosne mini zvonove. Sedanja gospodinja v slikarjevi hiši je v narodni noši postregla za dobrodošlico z kruhom, soljo in pijačo. Po proslavi smo vse prisotne povabili v kulturni dom na rodoslovno razstavo, pogostitev in nakup monografije in rodovnika. Razstavili smo svoje in druge rodovnike ter drugo rodoslovno gradivo. Gospodinje iz Stare Vrhniko so poskrbele za izvrsten izbor slaščic, bilo jih je čez 25 vrst, s petimi velikimi hlebci kruha v obliki polža, ki je krajevni simbol. Krajevna skupnost je poskrbela za pijačo. Obiskovalci so si z velikim zanimanjem ogledovali rodovnike. Marsikdo si je zaželel imeti svoj rodovnik. Razstava je bila odprta še en teden. Prihajale so družine skupaj z otroci in se iskali na rodovniku in želeli razlago. Videli smo, da to področje le zanima tudi mlade ljudi. Tone pa je tudi na računalniku prikazal delovanje programa Brother's Keeper.

V ponedeljek, 8. oktobra dopoldan, smo imeli novinarsko konferenco. Popoldne je sledilo odkritje plošče in županov govor pri slikarjevi hiši na Vrhniko. V neposredni bližini v Cankarjevem domu sem imela še enkrat govor. Tu je bila predstavljena tudi njegova monografija in kritika. V glasbeni točki je nastopal trio z slikarjevim vnukom in vnukinjo, ter njenim možem. Na koncu so organizacijskemu odboru in nastopajočim izročili darila. Slikarjevi potomci so pripravili zakusko. Ob tem so bili razstavljeni njegovi osebni predmeti, njegova dela v zasebni lasti in tista, ki so se našla že po izidu knjige.

O dogodku je na dveh straneh poročal lokalni časopis. V časopisu Družina je 4. novembra v rubriki Odsevi izšel članek, razmišljanje in tenkočuten povzetek o prednikih in o moji knjižici pod naslovom Iz teme v zarjo dneva. Zame je to veliko priznanje, obenem pa potrditev o pravilnosti naše odločitve, da sodelujemo v pripravah na ta dogodek.

Slovensko rodoslovno društvo

Lipica 7

4220 Škofja Loka, Slovenija

tel. ++386 4 5154261,

faks ++386 1 4235840

e-naslov: srd@guest.arnes.si

ŽR: 51510-678-56122

Društvo je bilo ustanovljeno marca 1995. Pred tem je približno eno leto delovalo kot rodoslovni krožek. Smo prostovoljno združenje ljubiteljskih raziskovalcev na področju družinskega in drugega rodoslovja. Naš namen je podpirati raziskave na področju rodoslovja in na sorodnih področjih.

Najpomembnejša oblika društvene dejavnosti so redna mesečna srečanja, ki jih imamo vsak drugi torek v mesecu. Na teh srečanjih navadno predstavimo pomembnejše delo članov, si

posredujemo in izmenjujemo aktualnosti, izkušnje, podatke, literaturo, programe, pripomočke in podobno. Ta srečanja udeleženci ocenjujejo kot najkoristnejšo društveno dejavnost.

Vsak mesec organiziramo tudi predavanja. Profesionalni zgodovinarji, arhivisti in drugi znanstveniki nam predstavljajo različne teme, ki so blizu rodoslovnim raziskavam.

Že osmo leto izdajamo društveni časopis Drevesa. Izdajanje časopisa je najzahtevnejša naloga, ki terja veliko časa in sredstev. Vse delo opravljamo člani brezplačno, vsi predavatelji so se na naša vabila odzvali brezplačno. Članarina pokriva naročnino za časopis.

Prizadevamo si, da bi Slovenci zmanjšali zaostanek na področju rodoslovja v primerjavi z deželami, ki imajo na področju družinskega rodoslovja nekajdesetletno tradicijo. Radi bi sledili njihovim vzorom in prevzemali njihove izkušnje. Imamo zbirko številnih rodoslovnih revij, ki izhajajo v tujini in nekaj strokovne literature. Naš član, gospod Vasja Butina, je pripravil *Priročnik za rodovnikarje začetnike*.

Čeprav smo razmeroma mlado društvo, lahko pokažemo rezultate našega ljubiteljskega dela. Ti so deloma sad dolgoletnega rodoslovnega dela posameznih članov, deloma pa tudi tega, da smo se povezali v društvo. Tako smo združili navdušenje, znanje, zamisli, raznolike interese in ne nazadnje – tudi rodoslovne podatke.

Pri spremljanju obsežnih rodoslovnih podatkov in izrisovanju rodovnih prikazov je računalnik nepogrešljiv pripomoček. Slovenci smo eden redkih narodov na svetu, ki ima rodoslovni računalniški program preveden v svoj jezik, kar je danes razmeroma redko celo na področju poslovnih računalniških programov. Večinoma uporabljamo prevedeni ameriški program Brother's Keeper, ki ga je mogoče dobiti pri mag. Janezu Toplišku, tel. 01 7213-188 ali prek elektronskega naslova <janez.toplisek@ki.si>. Ta program je razmeroma preprost za delo in zelo zmogljiv.

Predstavili smo se sorodnim društvom v tujini. Vzdržujemo dve domači strani na internetu, ena je v slovenskem jeziku <http://www2.arnes.si/~rzjtopl/rod/rod.htm>, druga pretežno v angleškem <http://genealogy.ijp.si/>. Izdatno se poslužujemo možnosti, ki so dosegljive na omrežju. Na ta način si pošiljamo tudi sporočila in izmenjujemo podatke, kar še posebej olajša in pospeši delo, kadar gre za izmenjavo na večje razdalje.

Posamezniki si zastavljamo predvsem lastne raziskovalne cilje, kar nam v medsebojnih povezavah uspeva dosti bolj kot brez njih.

Člani se dobivamo na srečanjih in predavanjih v prostorih Svetovnega slovenskega kongresa na Cankarjevi 1, v Ljubljani. Tam je članom na voljo tudi knjižnica in sodoben računalnik s številnimi rodoslovnimi programi in referenčnim gradivom.

Letna članarina znaša 6000 SIT. Člani prejemajo društveno glasilo ter vabila na sestanke, predavanja in druge društvene prireditve. Za nečlane je letna naročnina na časopis 6.6000 sit. Novi člani lahko dobijo pristopne izjave, informacije in komplet dosedanjih izvodov časopisa Drevesa na naslovu Lojze Kobi, Sattnerjeva 7a, 1000 Ljubljana, tel. 01 4231848, e-naslov: lojze.kobi@siol.net.

NA ZALOGI IMAMO ŠE IZVODE PRETEKLIH ŠTEVIK ČASOPISA.
ZINTERESIRANI JIH DOBITE NA DRUŠTVENIH SREČANJH
ALI NA UREDNIŠTVU.

Rodovnik Terezije Auersperg

Lipa v Lipici pri Škofji Loki

Drevored na vrtu škofjeloškega gradu

Buket nad Bukovico pri Škofji Loki

Kostanj v Žejčevu nad Škofjo

Hrost v Hrastnici pri Škofji Loki

Drevored ob križevem potu na Hribu

Javor v Javorjih

Breze v Braznici

Bešijan v Brslinu

Jelka ob jelki na Jelovem brdu

Prapot v Praprotnem

Gaber v Gabrku pri Škofji Loki

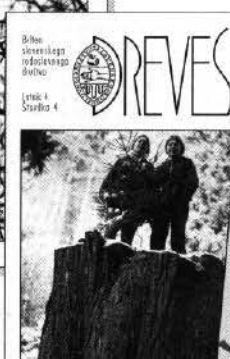
Smreka v Smreču nad Škofjo Loko

Hosta nad Hosto pri Škofji Loki

Trnje v Trnju pri Škofji Loki

Star v Starju pod Sv. Lenartom nad Škofjo Loko

1025 let Kranjske

Priloga k razstavi

Adamov rodovnik

Paiek

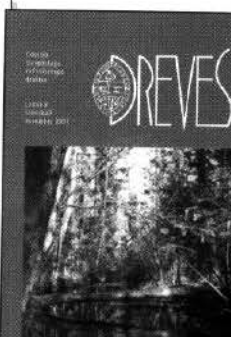
Gold Rush 1997

Irena Marijeta G.

Anin panos

Gradimo mestove - zbornik konference

Klora Ljudmila H.